John Carter Brown.

SPIEGHEL
DER
AVSTRALISCHE
NAVIGATIE,

Voor Dry

Uijt vermaerden ende cloeckmoedighen Zee-Heldt/

IACOB LE MAIRE,

Presidẽt ende Overste over de twee Schepen, **d'Eendracht** *ende* **Hoorn**/ *uytgevaren den 14. Iunij 1615.*

t'AMSTERDAM,

By *Michiel Colijn,* **Boeck-vercooper op't Water by de Oude Brugh/ in't Huys-Boeck.**
Anno 1622.

150 B

Qui Arcta lustravit Batavis incognita Nautis,
Et non visa priùs per Gallos, atque Britannos,
ac Lusitanos Indorum nomine claros,
Christicolasvè alios, sulcantis æquora velis,
sic sua Jacobus Lemarius ora ferebat.

AEN DE DOOR-LVCHTIGE GROOT-MOGHENDE ED. HEEREN STATEN GENERAEL,

Van de Vereenichde Nederlanden.

DE Ambitie ende groot-moedicheyt van den Coninck *Alexander* de *Groote*, doen hy was in de fleur ſijnder overwinninghen en Conqueſten, en ſouden hem niet connen verſaden, noch te vreden ſtellen, waert by al dien dat hy gheweten hadde, datter meerder ghedeelten van de Werelt te conqueſteren hadden gheweeſt, als die gene die hy ſocht met ſijn Wapenen en Crijſch-knechten te overwinnen, om te voldoen ſijn groote begheerten die hy hadde over de gheheele Werelt te moghen domineren: Noch oock de cloecke Romeynen, die nae den Coninck *Alexander* ſijn ghecomen, en meerder machts en moghentheyts hebben weten by een te brenghen, als de voornoemde Coninck, om alles te dwinghen, en haer te ſubjugeren, dat eenichſins bekent was, en ſoude van ghelijcken hun groote begheerte en ambitie die zy hadden om te heerſchen en domineren niet hebben connen voldoen, indien ſy-luyden gheweten hadden, ghelijck in deſe onſe tijden gheopenbaert is, datter noch twee onbekende ghedeelten des VVerelts waren gheweeſt, als namentlick het gheheele groote Landt van America, met ſijn by-legghende Eylanden, dat weynich minder is, als de oude bekende VVerelt, ende oock het deel, oft nieuwe werelt van *Auſtralia*, noch maer ten deele bekent, en met de hulpe en ſegheninghe des Heeren eer langhe jaren door de Navigatie meer en meer tot voordeel en dienſte van deſe Landen bekent ſal werden.

Maer al ſchoon ghenomen, dat de Coninck *Alexander* in ſijnen tijdt, en de Romeynen nae hem, alle goede informatie en wetenſchap van de twee nieuwe ghedeelten van de werelt hadden ghehadt, ſoo en was hun macht ſulcx niet datſe ſouden middel ghehadt hebben de ſelve te ſubegeren, en t'onderbrengen, al hoe wel haer macht van Ruyteren en Knechten, als doen excedeerde de macht die men nu ter tijt ſoude weten by een te brenghen, ende dat mits de voorſchreven twee nieuwe ghedeelten van de oude Werelt, door de Zee waren gheſepareert, en dat zy midts dien daer toe gheen bequaemheyt van macht en Schepen hadden, om ſulcke conqueſten te weghe te brenghen: oock ſoo heeft Godt de Heere de ontdeckinghe ende overwinninghe van de voorſchreven VVerelts-ghedeelten, ſoo het ſchijnt, ghereſerveert voor andere Coninghen en Princen, als ghebleecken heeft, dat aen d'eene ſijde de Coninck van *Hiſpanien*, door de bequaemheyt van ſijn Landt, ende Zeevaert, het meeſtendeel van *America* heeft overwonnen, en onder ſijn ſubjectie ghebracht, en dat aen d'ander ſijde de Coninghen van *Portugael*, maer eenighe conqueſten hebben ghedaen, maer niet van ſulcke

importantie, als t'ghene door de Spaenjaerden te weghe ghebracht is, mits de Conqueſten van de Portugeeſen meeſt beſtaet in d'ondeckinghe van plaetſen en Landen inde onder-werelt gheleghen, die te vooren zijn bekent gheweeſt, ſulcx dat de ſelve meer voor ontdeckinghen, als Conqueſten moeten ghenomen worden, ende mits dien gheen ghelijckeniſſe en hebben by de overwinninghe die de Coninck van Hiſpanien in *America* heeft ghedaen, die in dat deel daer inne te verghelijcken is ter Zee, by *Alexander* de *Groote* te lande, hebbende hy (beneffens dat hy in *Europa* een ſeer groot Coninck is) volcomelick een nieuwe Werelt gheconqueſteert, die hem ſeer groote rijckdom jaerlicx inbrenght tot maintienement van ſijn ſtaet, als yeder een bekent is, welcke ſchatrijcke ghedeelte van de Werelt de Coninghen van Hiſpanien met cleyne en gheringhe middelen ſijn aenghecomen, als ſulcx inde eerſte inſtantie, ſoo de Hiſtorien vermelden, vercreghen hebbende met eens ſeſthien duyſent Ducaten te verſchieten, dat ghecoſt heeft de eerſte equipage en toeruſtinghe waer mede *Chriſtophorus Columbus* de *Weſt-Indien* ontdeckt, ende ten deele ghewonnen heeft, welcke ſeſthien duyſent Ducaten by de Coninginne *Iſabella* van *Caſtilien* oock beſwaerlick in haer Rijcke conden ghevonden worden. Met ſulcke cleyne beginſelen, ende weynich middelen ſijn de *Weſt-Indien* ontdeckt, en voorts met der tijdt aen de Croone van Hiſpanien ghevoecht, en langhe tijdt voor de *Caſtilianen* alleen ghehouden, want de Coninck *Ferdinandus* van *Arragon*, ghetrout hebbende *Dona Iſabella* van *Caſtilien*, alſoo ſy de penninghen tot deſe entreprinſe uyt hare middelen alleene hadde verſchoten, cedeerde alle de Conqueſten ende profijten, dieder uyt ſouden reſulteren tot behoef ende voordeel vande Croone van *Caſtilien*, excluderende daer uyt ſijne vaſſalen *Arragoneſen*, en andere Onderſaten, waer af contracten en conditien wierden ghemaeckt tot contemplatie van de Coninginne *Iſabella*, welcke conditien gheduyrt hebben en onderhouden ſijn gheweeſt dat gheen Aragonnoys, oft Vaſſal van de Coninck *Ferdinandus* in *Weſt-Indien* heeft moghen handelen, tot ſoo langhe toe dat de Croonen van *Caſtilien*, *Arragon*, en andere Coninckrijcken van *Spanien* door houwelicken en erffeniſſen te ſamen zijn ghevoecht, ſulcx dat de Inwoonders van *Spanien* int ghemeen ſonder onderſcheydt de beneficien trecken van deſe vreemde Vaert. Iae ſelfs de *Genevoyſen*, overmits die in de protectie van den Coninck van *Hiſpanien* ſijn, weſende alleene de Onderſaten van deſe Landen, die mede Vaſſalen van de Coninck van Spaignien doen ter tijt zijn gheweeſt, daer uyt gheſloten. Ende al hoe wel de Inghe-ſetene van deſe vereenichde Nederlanden in de Zee-vaert alle Natien van *Europa*, jae van de gantſche Werelt (ſonder roem gheſproocken) overtreffen en paſſeren in ervarentheyt, induſtrie, en practijcke, om de Zee op alle verde en vreemde Paſſagien te bouwen, en te frequenteren, ſoo is nochtans voor deſen by niemanden uyt deſe Landen, eenighe nieuwe Paſſagien, Havenen, of Landen die ghedenck-waerdich ſijn ghevonden of ontdeckt, niet te-ghenſtaende t'ſelfde door verſcheyden perſoonen ſoo int Noorden als anderweechs onderleyt is gheweeſt, alle t'welcke de Bewint-hebbers van de Auſtraelſche Compaignie, uwe Hooch-Moghende onderdanighe Dienaren, in rijpe deliberatie ghenomen hebbende, ende gheencourageert weſende, door den particulieren Octroye by uwe Hooghe Mog. Ed. ſijn de ſelve beweecht gheweeſt tot eere en reputatie van haer lieve Vaderlant, een loflicke Entreprinſe voor te nemen: te weten, om een Paſſagie int Suyden te ſoecken, daer door te varen, en voorts de Landen in de Suyt-Zee gheleghen, en voor deſen onbekent, ſoo veel doenlick ſoude ſijn, aen te doen, en

frequen-

frequenteren. En hebben dien volghende inden Iare sesthien hondert vijfthien binnen de Stede *Hoorn* toegheruſt twee Schepen ghenaemt de *Eendracht* ende *Hoorn*, daer op ſtellende voor Preſident en Opper-Coopman den welervarenen, ende gheexperimenteerden *Iaques le Maire*, die met de ſelfde Schepen ſulcken Voyage heeft gedaen, en int Suyden ſoodanighen facile, bequame, en gantſch dienſtighe Paſſagie, die eenighe Mijlen van de Straet van *Magallanes* is diſterende, uytghevonden, ende Landen en Eylanden inde Suyt-Zee ontdeckt heeft, als in deſe ſijne Iournale vervaettet wort, aen welcke Landen alſoo nae alle apparentie t'Landt van *Auſtralia* ſeer groot is, jae ſulckx dat het recht wel voor een derde-part van de Werelt mach ghereeckent worden, onghetwijfelt tot ſeer groot voordeel deſer Landen, treffelicke Coopmanſchap en negotie ſal connen werden gheſtabileert, ende ſal by experientie bevonden worden, dat aen de ſelve Landen ſoo wel als aent t'Landt van *America* goede profijten ſullen weſen te doen, alſoo veel der ſelver Landen op een goet climaet ſijn legghende, ſulckx dat als nu claerlick onder-vonden is, dat de oude Schrijvers die de Werelt ghedeelt hebben in drie deelen, als in *Europa*, *Aſia* en *Africa*, ſeer grovelicken gefailleert hebben, en dat de ſelve drie deelen met recht niet meerder als voor een derdepart van de Werelt moghen gereeckent worden. *America* voor het tweede derdendeel, en *Auſtralia* voor het derde derdendeel, en naer alle apparentien, en conjecturen, ſoudemen met ſeer goet fondament connen argueren en ſtaende houden, dat het ghedeelte van *Auſtralia* het grootſte van de drie deelen is, gheconſidereert dat het eerſte en tweede ghedeelte, namelick de oude onbekende Werelt, ende *America*, meeſt beſtaende ſijn van de hoochte nederwaerts van *Rio de Plata*, en *Cabo de bona Eſperança*, legghende beyde de voorſchreven plaetſen ten naeſten by ghereeckent op de hoochte van vijf en dertich graden int Suyden, ſonder dat van de voorſchreven hoochte op paralellicq eenighe Landen int Suyden bekent zijn, als alleen het Lant van de *Patagones*, ſtreckende van *Rio de la Plata* tot de Straet van *Magallanes* toe, dat ſeer weynich importeert, en dat gheheel *Europa* en *Aſia* meeſt gheleghen ſijn van 35. graden Noortwaerts te nemen, naer de hoochte van de Straet van *Gibraltar* af, daer uyt men voor ſeecker can beſluyten en infereren dat int Suyden noch veel Lants is t'ontdecken, ſijnde niet ghelooflick dat Godt de Heere, die volcomen en perfect is, in alle ſijne wercken, de Landen van de Werelt alleen ſoude gheſchapen hebben int Noorden, en dat int Suyden niet dan Zee en Water ſoude weſen te vinden, nademael de Sonne ſijn cracht, operatie, en virtuyt doet, en int werck ſtelt, ſoo wel int Suyden als int Noorden, ghevende elck ghedeelte ſijn tijt en ſayſoen om het Aertrijck te verwarmen, en te fructifieren, ghelijck de Coninclicke Propheet *David* in ſijn 89. *Pſalm* claerlick ſeyt, dat Godt de Heere, t'Noorden en t'Suyden heeft gheſchapen, ghevende alſoo het Suyden ſoo veel voordeel en preeminentie als het Noorden, ſoo dat daer uyt vaſtelick te preſumeren is, dat het Suyderghedeelte van de Werelt, hoe wel tot nu toe onbekent, de ſelfde qualiteyten in ſich ſelven moet hebben als het Noorden, t'welck die vande Auſtraelſche Compaignie, indient de almoghende Godt toelaet, en dat uwe Ho. Mo. Ed. het Octroy aen henluyden verleent ſonder eenighe reſtricte ofte limitatie volcomen effect laten ſorteren, in ſeer corte jaren door de nieuwe ontdeckte Strate *Le Maire*, tot eere en reputatie van de gheunieerde Provincien, voorder en meerder verhopen uyt te vinden, en ontdecken. Ende al iſt dat ſeeckere invidieuſe en afgunſtighe perſoonen de voorſchreven uytghevonden Strate, gheerne in cleen-achtinghe ſouden brengen, en uwe Ho. Mo. Ed.

met siniſtre practijquen, ſoecken te impreſſeren, dat de ſelve gantſchelick gheen voordeel voor deſe Landen ſoude connen gheven, ſoo vertrouwen nochtans de Bewinthebbers voornoemt, dat uwe Ho. Mog. Ed. na hare wijſe diſcretie wel ſullen connen oordeelen, dat door het uytvinden van de ſelfde Paſſagie, de Landen een uytnemende voordeel is gheſchiet, ten reſpecte van de trafijcq die daer door al ómme int Auſtraelſche Lant, en oock aen alle ander Landen aen de Suyt-Zee gheleghen ſal connen werden gedreven, ſijnde waerachtich dat de bequaemheyt ende faciliteyt van de ſelfde Strate ſulcx is, dat gheene Paſſagien die immermeer int Noorden ontdeckt oft uytghevonden ſouden moghen werden, ten regarde van het over-groote coude Climaet datmen ſoude moeten paſſeren, noch oock de ſpineuſe ende moeyelicke Strate van *Magallanes* in gheene deelen daer by te verghelijcken ſijn, tot welcken eynde de Bewinthebbers goet ghedacht heeft, alhier te declareren de moeyelicke beſwareniſſen, en ghevaerlickheden die bejeghent ſijn, ende die tijdt die gheconſumeert is by alle die ghene die oyt de Strate van *Magallanes* hebben ghepaſſeert, en eerſtelick ſoo veel aengaet *Ferdinando Magellanes* ſelve, ſoo brenghen de Hiſtorien mede, dat hy met een Vloot van vijf Schepen uyt *Spaignien* gheſeylt ſijnde, inden beginne vande Maent van April, inden jare 1520. gheraeckt is in *Porto S. Iuliaen*, legghende op 49½. graden beſuyden de Linie Æquinoctiael, en dat hy niet eerder door de Strate heeft connen paſſeren, en in de Suyt-Zee comen, als op dē achthienſte December int ſelfde jaer, ſulcx dat de ſelfde *Magellanes*, den tijt van ontrent acht Maenden ende een half beſich is gheweeſt om uyt *Porto S. Iuliaen* door de voorſchreven Strate te gheraecken, in de Suyt-Zee: ſijnde de voorſchreven *Magellanes*, en die ghene die met hem de voorſchreven Strate hadden ghevonden, by de Keyſerlicke Majeſteyt ten hoochſten ghehonoreert en gheremunereert, ſulcx de Hiſtorien ende de contracten van dien ſijn medebrenghende, en ſijn van de voorſchreven vijf Schepen, vier op de Reyſe vergaen, De tweede die de voorſchreven Strate aenghedaen heeft is gheweeſt *Don Iutieres Carvaial*, Spaengiaert, die met een Vloote van vier Schepen ghevaren is uyt Spaignien, met conſent en licentie van de Hoo. Mog. Keyſer *Karle*, om te paſſeren de Strate van *Magallanes*, en ghecomen ſijnde voor de Mont van de Strate, is daer met ſoodanich onweder en tormenten in de Strate overvallen, dat drie van ſijn Schepen daer in ghebleven en vergaen zijn, met ontrent twee hondert vijftich Mannen daer op ſijnde, en het vierde Schip hebbende twee en tſeſtich daghen beſich gheweeſt, om de voorſchreven Straet te paſſeren, is eyntlick met groot verlies van Anckers, en anders daer door gheraeckt, en ghenootſaeckt gheweeſt te loopen nae *Calon* de *Limain Peru*, ſonder verder te connen ſeylen. Capiteyn *Don Alonſo Ladrille-Ro*, uyt den naem en van weghen *Don Garcia* de *Mendoza* Gouverneur van *Chili* de derde, die de voorſchreven Strate heeft beſocht, is lanck de Suyt-Zee, aen de voorſchreven Strate ghecomen met twee Schepen, een van dewelcke door ſtorm en onweder weder is ghekeert naer *Chili*, ende het ander met groote moeyte, en travaille is in de voorſchreven Strate ghecomen, en heeft ſoo verre gheſeylt dat hy de Noort-Zee heeft gheſien, en is daer naer wederomme ghekeert, hebbende beſich gheweeſt in de ſelfde Strate, ontrent drie Maenden. *Don Fray Garcia* de *Loayſa* vierde paſſant van de voorſchreven Strate, is door laſt van de hooch-ghedachte Keyſer, uyt Spaengien gheſeylt inden Iare duyſent vijf hondert vijf en twintich, en is op den achthienden Ianuarij 1526. ghearriveert inde Strate, alwaer hem ſoodanighe ſwaricheyt bejeghent is, dat hy door ſtorm eens daer uyt ghedreven is, en

is den

is den eerſten Iunij daer aen volghende eerſt daer door gheraeckt, achterlatende drie Schepen van ſijn Vloote, daer noyt tijdinghe van ghecomen is. *Sir Franciſco Draeck* de vijfde, die deſe Straet heeft ghepaſſeert, is uyt Enghelant gheſeylt met vijf Schepen den vijfthienden November 1577. en is den ſeſten September Anno acht en tſeventich gheraeckt door de Straet in de Suyt-Zee, hebbende den tijt van ontrent ſeſthien daghen gheweeſt in de voorſeyde Straet, en de ſelfde ghepaſſeert op het geluckichſte van allen, doch daer is een Schip van ſijn Vlote weder in Enghelant ghekeert, ſonder dattet t'ſelfde de Straet heeft connen paſſeren. Capiteyn *Pedro Sarmiento* de ſeſte die de Strate heeft aenghedaen, is door laſt van *Don Franciſco* de *Toledo*, Vice-roy van *Peru*, Anno 1579. met twee Schepen ghevaren nae de voorſchreven Strate, om *S. Franciſco Draeck* te gaen ſoecken, en is een van de beyde Schepen ghenootſaeckt gheweeſt wederomme te keeren nae *Lima*, vervolghende de voorſchreven *Sarmiento* ſijne Reyſe, en paſſerende de voorſchreven Strate, ontrent in vijf en veertich daghen, is eyntlick gearriveert te *S. Lucar*. *Sir Thomas Candiſh*. Enghelſman, ſijnde de ſevende, is met twee Schepen, en een Barcque in Iulio 1586. uyt Enghelant gheſcheyden, en den ſeſten Ianuarij 1587. inde Strate ghecomen, en den vier en twintichſten Februarij daer door gheraeckt inde Suyt-Zee, hebbende beſich gheweeſt om de voorſchreven Straet te paſſeren, den tijt van vijftich daghen: De ſelve is andermael den acht en twintichſten Auguſti Anno 1591. uyt Enghelant geſeylt, met drie grooote Schepen, en twee Barcquen, en is den twintichſten Martij 1592. ghecomen aen de Straet, en de ſelve door ſtorm en onweder niet connende paſſeeren, is wederomme te rugghe ghekeert inde Noort-Zee, ſonder dat hy de reyſe conde volbrenghen, maer is een van ſijne Schepen in Auguſto daer aen volghende wederomme gheraeckt in de Straet, en met groot perijckel en moeyte ghecomen ſijnde in de Suyt-Zee, is door ſtorm en onweder te rugghe ghedreven in de voorſchreven Strate, ſoo dat het ſelfde Schip ghenootſaeckt is gheweeſt weder te keeren in de Noort-Zee, en is mitſdien by gheen van de voorſchreven drie Schepen de reyſe volbracht. Capiteyn *Thomas Haukyns* Enghelſman de achtſte, is t'ſeyl ghegaen uyt Enghelant den twaelfden Iunij 1593. en is voor de Straet ghecomen den thienden Februarij 1594. ende gheraeckt met groot perijckel, en miraculenſelick met verlies van meeſt alle ſijn Anckers, den neghen en twintichſten Maert daer aen volghende inde Suyt-Zee, ſulex dat hy den tijt van ontrent acht en veertich daghen in de voorſchreven Strate heeft gheſwermt. *Iaques Mahieu* de neghende, is uyt Rotterdam t'ſeyl ghegaen met vijf Schepen den ſeven en twintichſten Iunij, Anno 1598. en den ſeſten Aprilis ghecomen in de Strate, en de ſelve eerſt ghepaſſeert den ſeſten September daer aen volgende, behalven dat het Schip de *Trouwe*, daer Capiteyn op was *Sybold* de *Weert*, ghenootſaeckt is gheweeſt wederomme te keeren, mits de groote ſwaricheden hem bejeghent, ende zijn die andere vier Schepen int paſſeren van de voorſchreven Strate beſich gheweeſt den tijt van ontrent vijf Maenden. *Olivier* van *Noort* de thiende, is van Rotterdam t'ſeyl ghegaen den derthienden September, Anno 1598. met vier Schepen, en is den 24. October Anno 1599. inde voorſchreven Strate ghecomen, de welcke hy ghepaſſeert heeft met groote moeyte den 29. Februarij 1600. ſoo dat hy int paſſeren van de voorſchreven Strate gheconſumeert heeft den tijt van vier Maenden en vijf dagen, De laetſte ſijnde Capiteyn *Iorus Spilberghen*, is met ſes Schepen uyt deſe Landen gheſeylt den achtſten Auguſti Anno 1614. en voor de voorſchreven Strate ghearriveert den 2. Martij 1615. de welcke hy met groote moeyte

ghepaſ-

ghepasseert heeft den 6. Meye daer aen volghende, alle welcke voorschreven moeyelickheden en beswarenissen den ghenen bejeghent die oyt de Straet van *Magallanes* hebben ghesocht te passeren, ghecomparecrt sijnde, jeghens de faciliteyt ende bequaemheydt vande voorschreven spatieuse en commodieuse Passagie *Le Mair*, die ontrent acht Mijlen wijt, en seven Mijlen lanck is, en doorgaens veertich, vijftich, tseftich Vademen diepte is, hebbende daer door de voornoemde *Iaques le Mair* met het Schip *d'Eendracht* in een dach sonder eenighe beswaerlickheyt ghepasseert, ende in de volle Suyt-Zee ghecomen is, blijckt claerlick dat de selfde Passagie in alle deelen, de Passagie van de Straet van *Magallanes* te prefereren is, ende dat mitsdien de selve ten regarde van de goede gheleghentheden voordelicker en dienstigher voor deselanden is, als eenige passagie, die ter Werelt immermeer uytgevonden sal connen worden, te meer nae dien men de selve (soo voorseyt is) sonder eenighe ghevaerlickheyt can passeren: en datmen daer door comende, terstont in een ghesont Climaet ghecraeckt, sijnde waerachtich, dat door de ghenade Godts, niet een man van het voorschreven schip *d'Eendracht* op de uyt-reyse ghestorven is, voor en al eer datse aen het Landt van *Iava* ghecomen sijn. Ende alsoo de Bewinthebbers voornoemt vastelick vertrouwen dat de selfde passagie by uwe Hog. Mog. Ed. in suleke achtinghe ghenomen sal werden, als de selve ten aensien van de situatie ende bequaemheyden is meriterende: Soo hebben de selve de vrijmoedicheyt ghenomen, uwe Ho. Mog. Ed. hare Souveraine Overicheden dit Iournael van haren President *Iaques le Maire* te dedicceren, en onder der selver protectie int licht uyt te gheven, demoedelick versoeckende dat uwe Ho. Mog. Ed. den gheringhen arbeyt ghelieve voor aenghenaem te ontfanghen, op dat wy daer door te meerder veroorsaeckt en ghe-encourageert moghen worden, om voorts met de hulpe des Heeren, de principaelste Landen ende Custen van *Australia* onse lieve Vaderlant tot vorderinisse en welstant van dien bekent te maecken, ende naer onse gantsche demoedighe en dienstighe ghebiedenisse, sullen wy den Almoghenden Godt bidden, uwe

Doorluchtighe/Hooch-Mogende/Ed. Ernfeste/Achtbare/Voorsienighe Heeren/te conserveren in langhduerighe ghesontheyt/ en in ghelucighe en voorspoedighe regeeringhe tot s'Landts welvaren: In Hoorn den 1. April 1622.

Vwe Ho. Mog. Ed. gantsch dienstwillighe en onderdanighe Dienaren.

De Bewinthebbers vande Australische Compaignie.

Voor-

Voor-reden aen den goet-willighen Leser.

ALso de Bewint-hebberen van de Austraelsche oft Suyt-Compaignie voorghenomen hebben in druck te laten uytgaen het oprecht Originael / en authentijcq Journael van wijlen Salighen Iacob le Maire, die als Commandeur / opper-Hooft / en oock mede Bewint-hebber van de selve Compaignie ghevaren heeft op de Schepen ghenaemt d'Eendracht ende Hoorn, toeghereet en afghevaren synde van de Stadt Hoorn / inde Maent van Iunio, Anno 1615. ende dien volghende den 14. Iunij daer aen uyt Texel / in See ghe-loopen / soo ist dat de voorschreven Bewint-hebbers goet ghevonden hebben / en noodich gheacht den goet-willighen Leser voor te draghen / en te waerschouwen / dat het Journael voor desen uytghegheven / door Willem Ianſz Boeck-vercooper tot Amsterdam / op den naem van Willem Cornelis Schouten Schipper / niet en is het oprechte Journael van de Reyse en Voyagie / maer een onbehoorlick vererreghen werck / met sinistre middelen / en manieren van doen by een ghevoecht / en versameit / om alsoo de eyghenaers en de Bewint-hebbers vande voorschreven Austraelsche Compaignie die het toecomt sulck Journael en werck uyt te gheven / als daer van de beste kennisse hebbende / te berooven en frustreren / van de eere / reputatie / ende profijte daer aen dependerende / dat haer alleen en niemant anders toecomt / mits int selfde gefabriqueerde Journael teghens alle redene en billickheyt / en contrarie de waerheyt door Willem Ianſz de eere ghegeven wort aen Willem Cornelis Schout als vinder vande nieuwe Straet le Maire, daer hy Schouten maer als Schipper ghevaren heeft op het Schip de Eendracht, die nochtans noch inventeur vande Reyse is gheweest / en noch veel min oyt eenighe kennisse / ofte wetenschap daer van heeft ghehadt / als door sijn Missive in dato den tweeden November, Anno 1618. aen Isaack le Mair, Vader van de overleden Commandeur in Hoorn gheschreven is blijckende. Immers niet voorder als hem daer van ghegeven is door den voorschreven Commandeur (onder wiens commandement hy stont) en de Bewint-hebbers van de selve Compaignie / die hem kennisse en openinghe van de selfde saecke hebben ghevaen / meynende ende vastelick vertrouwende / aen desen Man ghevonden te hebben een persoon die Capabel en bequaem soude syn gheweest om sulcke sware en difficile Reyse en Voyagie te helpen doen dirigeren / en voorderen. Dan hoe sy daer mede gheabuseert en bedroghen zijn gheweest / sal blijcken door de deductie en verhael vande voorschreven reyse / suler dat de Bewint-hebbers van de Au-

straelsche Compaignie ten hoochsten hebben te beclaghen van weghen het quaet succes vande ontdeckinghe ende vindinge van het Rijck vast lant van Australia inde Suyt-Zee gheleghen / waer van de faute meest te imputeren is/ en te gheven den voorschreven Schipper / die door sijn quaet comportement/en onbehoorlicke Acten/hem tegens den Commandeur in alle deelen heeft ghestelt / ende de selve soo qualick ghetracteert en mishandelt / en dat daer door belet is gheweest/ sijn heerlick en heroicque dessepn en voornemen/tot sijn groot hart-seer en leet-wesen te effectueren en volbrenghen : dat sonder twijfel met de hulpe ende seghe-ninghe des Heeren soude ghevolcht en ghesuccedeert hebben / hadde de Schipper hem ghesecondeert en gheassisteert / als een Schipper met eeren toestont/en hem ghequeten en ghedraghen hadde als eenighe andere Officialen hebben gedaen/ Voornamentlick Aris Claessoon van Hoorn/ Commis op het Schip Hoorn , die naest den persoon van de Commandeur de meeste eere ende lof toecomt/ als hebbende hem in alle civiliteyt ghedraghen ende ghesocht soo veel in hem is geweest de vorderinghe en avancement vande Reyse / dat den Schipper voor een exempel behoorde ghedient te hebben/ en ghemoveert om eere in te legghen/ en sijn quade meneen en practiquen int mistenden en muyten van het volck/ als andersins te doen af staen/ soo heeft hy echter met sijn quaet voornemen evenwel voortgegaen om de Reyse te verachteré en onvruchtbaer te maecken/calomnierende doorgaens de actien en dessepns van den Commandeur/ hem voorts ghedraghende voor soo veel de conduyte sijns persoons heeft aenghegaen seer onbehoorlick/ insonderheyt int menageren vande Victualie/ ende Wijn/contrarie alst wel behoorde geschiet te sijn/ op sulcke langhe perijckeleuse Reysen : Dan onaenghesien den noot die sulcx wel vereyschte/ soo heeft hy accoort wesende met de Bottelier / den Wijn die soo noodich van doen was/ onnuttelick vernielt/en ghecon-sumeert / de Vaten buyten ordinaris besocht en ghequelt / datse eyndelick die ledich ghemaeckt/ onnuttelick verdaen/ vernielt ende ghecon-sumeert hebben/ twelck t'volck int generael toe quam/ die daer veel om ghe-leden hebben / soo dat hier uyt can besloten worden wat dienst en profijt/ dat dese Willem Schouten, niet meriterende de plaetse te beclesden die hy ghehadt heeft/op die Reyse de Compaignie heeft ghedaen/de welcke wel mogh-esien en gheconsidereert veel minder sijn als van den Putgert van't Schip/ die inmers ghedaen heeft/ tot dienste van't Schip/ sulcx het dagelijcx werck vereyschte/ sonder eenige schade te doen/ soo datmen daer uyt can besluyten met wat redene en fondament Willem Ianssen hem intituleert den Zee-Ridder/ benemende en beroovende daer mede de eer ende reputatie vanden Commandeur/ die hem soo Man-haftich/eerlick en vromelick heeft ghedraghen / en sijn jonck leven daer in heeft ghe-schoten / tot wiens nae-deel ende disreputatie hy sulcx niet en behoorde ghedaen te hebben/ als wesende een Commandeur / een Amstel-dammer inghebozen / die de volcomen eere toecomt van dese Voyagie / en ontdeckinghe / sonder datmen de selve wil gheven aen Willem Cornelis Schouten van Hoorn: diese in gheen deelen toecomt / noch ghemeriteert heeft/ datmen van hem eenich vermaen soude doen. Inmers niet vorder/ als dat hy de Reyse heeft helpen doen / met sulcke ondienst van de Compaignie/ en goede participanten/ als hier voor is verhaelt : ende indien een particulier Schipper hem daerom de eere mach toeschrijven / soo en isser

niet

niet een van alle het Boots-volck/ selfs tot den Putger toe/ die hem niet mede sal moghen roemen als vinder vande Straet le Mayre, en ghemerckt de voorschreven Willem Ianssen Boeck-vercooper residerende inde Stadt van Amsterdam / het voorschreven Journael / den naem gheeft van Willem Cornelisz Schouten: t'welck Willem Cornelisz Schouten ontkent/ en desavoueert sijn werck te sijn / als by sijn missive blijckt. Voorts ontkennen mede de voorschreven Australesche Bewint-hebbers/ suler door Willem Ianssen in sijn Voor-reden aen den goetwilligen Leser / wert gheseyt / als te weten / dat tusschen Isaac le Maire, en Willem Cornelis Schouten, weghen dese Reyse eenich overlegh soude sijn ghedaen/ hoe men de selfde best soude begunnen/ en aenlegghen/ en veel minder/ dat door hem seecker Accoort soude sijn gheschiet / en aenghegaen weghen het furneren vande Penninghen/ als andersins / wesende desen Willem Cornelis simpelick voor Schipper aenghenomen/ sonder dat voorder pets met hem is gheaccoordeert / maer wel waerachtich / dat de voorschreven Isaac le Maire, met Pieter en Ian Clementsen Kies, Mitsgaders Ian Ianssoon Molen werf t'samen sijn gheaccoordeert/ weghen den aenvanck van dese Voyagie/ hebbende den Schipper ghebruyckt tot vorderinghe van het werck / die hem daer inne soo qualick heeft ghedraghen en ghequeten / datse hun daer grootelicx over hebben te beclaghen: ghelijck in tijt en wijle sulcx breeder verclaert en ghededuceert sal worden: ende op dat de ghewillighe Leser soude moghen weten en oordeelen met wat fondament / en in wat maniere de Australesche Compaignie begost en aenghevanghen is/ salmen hier naer int langhe en breet verstaen.

Extract uyt 't Register der Resolutie vande Hooghe ende Moghende Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlanden.

Iovis den xxvij. in Meerte 1614.

ES ghelesen de Requeste van verscheyden Coopluyden, Ingesetenen vande vereenichde Provincien, versoeckende vrydom dat zy de Passagie, Landen ende Eylanden, die tot nu toe niet ontdeckt oft ghefrequenteert en zijn gheweest, *ende die by haer door Godes ghenaden ende hulpe ontdeckt sullen moghen werden, sullen vry moghen ghebruycken voor d'eerste ses reysen, sonder dat yemant anders als sy Supplianten uyt dese vereenichde Provincien die sullen moghen beseylen ofte frequenteren, directelick noch indirectelick, voor ende al eer dat sy Supplianten de voorschreven ses reysen, int gheheel volbracht ende ghedaen sullen hebben. Na deliberatie is verstaen ende ghersolveert, datmen de Supplianten het versochte Octroy, ofte conceßie sal accorderen, ghelijck hun dat gheaccordeert wert, mits desen, voor vier reysen, midts dat de Supplianten d'eerste reyse ghedaen hebbende, aen hare Ho. Mog. ghearbitreert ende verclaringhe ghedaen werden, in wat tijt dat de vier Reysen ghedaen sullen mogen werden*, behoudelick oock dat dese Conceßien van hare Ho. Moghende niet en sullen prejudiceren eenighe voorgaende Octroyen ende Conteßien van hare Ho. Mog. *ende mits conditie, by soo verre alßer twee oft meer Compaignien in een Iare sulcke Landen ofte Passagien vinden, dat d'selve tsamen dit beneficie ende Privilegie sullen ghenieten, ende dit de verschillen die desen aengaende, ofte anderßins vallen sullen, de selve staen tot decisie van hare Ho. Moghende.*

GENE-

GENERAEL OCTROY

Voor die ghene die eenighe nieuwe Passagien, Havenen, Landen oft Plaetsen sullen ontdecken.

DE Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / Allen den genen die dese jeghenwoordighe sullen sien oft hooren lesen / salupt: DOEN TE WETEN, Alsoo wy verstaen / eerlick dienstlick ende profijtelick voor dese Landen / ende tot vorderinghe vanden welstant van dien / oock tot onderhout van het Zee-varende-volck te wesen / dat die goede Ingheseetenen verweckt ende gheencourageert worden / omme hen te employeren ende vercloucken int ondersoecken ende ontdecken vande Passagien / Havenen / Landen ende Plaetsen / die voor desen niet ontdeckt ofte bevaren zijn geweest / eñ by eenighe Cooplupden ons openinghe is ghedaen / dat zylupden door Godes ghenadige hulpe / met diligentie / moeyten / periculen ende costen / hen daer toe sulcx verhopen te employeren / dat daer van goede vruchten souden staen te verwachten / indien onse beliefte ware / hen te octroyeren / privilegieren / eñ begenadigen / dat zy die Passagien / Havenen / Landen eñ Plaetsen / by henlupden van nieus te vindē ende ontdecken / alleen souden mogen bevaren / beseylen ende frequenteren voor ses reysen in recompense van hare costen / moeyten ende periculen / Mit interdictie dat niemant / directelic ofte indirectelic / de selve Passagien / Havenen / Landen ofte Plaetsen soude moghen bevaren / beseylen ofte frequenteren / voor ende aleer die eerste ontdeckers ofte bevinders der selver / de voorsz ses reysen souden hebben volbracht. SOO IST, Dat wy de voorsz saecke rijpelick overgewogen hebbende / ende bevindende als hier voren verhaelt is / het voorsz voornemen voor den welstant der vereenichde Landen loffelick / eerlick ende dienstelick: Ende willende het besoucken voor alle ende een yeghelick vande Ingheseetenen deser Landen vry eñ gemeen maecken / hebben by desen allen ende een yeghelick vanden Ingheseetenen der vereenichde Nederlanden tot het voorsz ondersoeck by desen willen noodigen / ende over sulcx geoctroyeert ende geconsenteert / octroyeren ende consenteren by desen / dat die ghene die eenighe nieuwe Passagie / Havenen /

Landen ofte Plaetsen van nu voortaen sal ontdecken / by de selve alleenlick sal bevaren ofte doen bevaren voor vier reysen / sonder dat yemant anders directelick ofte indirectelick de selve nieuwe ontdeckte ende gevonden Passagien / Havenen / Landen ofte Plaetsen sal moghen uytte Vereenichde Landen beseylen / bevaren ofte frequenteren / voor dat den eersten bevinder ende ontdecker de selve vier reysen selfs sal hebben ghedaen / ofte doen doen / Op pene van confiscatie vande Schepen ende goederen daer mede hier jeghens sal worden gheattenteert / ende een mulcte van vijftich duysent Nederlantsche Ducatē ten profijte vande voorsz Bevinder ofte ontdecker: Welverstaende dat den Bevinder die eerste reyse ghedaen hebbende / ghehouden sal wesen binnen veerthien dagen nae sijne incomste vande selve reyse ons te doen pertinent rapport vande voorsz ontdeckingen ende sijn wedervaren / omme t'selve gehoort / by ons ghearbitreert ende verclaert te worden (na de ghelegenthcyt ende distantie) binnen wat tijdt de voorsz vier reysen volbracht sullen moeten worden / Behoudelick dat wy by desen niet en verstaen eenighe prejuditie ofte verminderinghe te doen aen onse voorgaende Octroyen ende Concessien / Ende soo verre in ofte omtrēt een tijt / ofte in een jaer / een ofte meer Compaignien sulcke nieuwe Passagien / Landen Havenen ofte Plaetsen vinden ende ontdecken / dat de selve te samen dit ons Octroy ende Privilegie sullen ghenieten / Ende inghevalle eenighe gheschillen ofte differenten desen aengaende ofte anderssins uyt dese onse Concessie commē te rijsen ofte ontstaen / sullen de selve by ons worden ghedecideert / Waer na hem een yeghelick sal hebben te reguleren. Ende ten eynde dese onse Concessie tot een yeghelijcx kennisse magh comen / hebben wy gheordonneert / dat dese inde Vereenichde Landen ter ghewoonlicker plaetsen ghepubliceert ende aengheslaghen sal worden. Aldus ghedaen ter Vergaderinghe vande Hooghghemelte Heeren Staten Generael / in s'Graven-Hage den seven-en-twintichsten Martij seshien hondert ende veerthien. Was geparapheert I. van Oldenbarnevelt vt. Onder stont / Ter Ordonnantie vande Hooch-ghemelte Heeren Staten Generael. Gheteeckent C. Aersen. Zijnde daer op gedruckt het Contre-Seghel der selver Heeren Staten in rooden Wasschе.

Maurits /

Aurits / Prince van Orangnie / Grave van Nassau/

Catzenellebogghe / Vianden / Dietz / etc. Marquis vander Vere ende Vlissinghen/ Gouverneur ende Capiteyn Generael van't Hertochdom van Gelderlant/ ende vande Graefschappen van Hollant ende Zeelant/ Zutphen/ West-Vrieslant / Utrecht ende Overyssel/ Admirael Generael van Nederlant/ etc. Aen allen Keyseren/ Coninghen/ Hertoghen/ Princen/ Republicquen/ ende Gouverneurs van 't Keyserrijcke/ Coninckrijcke/ Hertochdommen/ Republicquen/ gouvernementen ende Provincien/ die dese Vertoont sal worden/ saluyt/ ick Doe onsen Heere/ Bidende de selve ons alle dienste ende Gunstschappe/ Alsoo wy altijt eerlic ende nuttich dooz onse Republicque gheheudt hebben niet alleen mit 't naburigh Volckeren/ soo veel moghelick is goede Vrede ende eendracht te houden/ maer ook de Gunstschap te procureren vande Verste ghelegheene Matien der Werelt/ als wesende ten hoochsten ghenegen tot den handel ende trafique al waert inde Verste Eylanden / Provincien ende Natien/ welcke genegenthept van daghe te daghe meer ende meer toenemt / Ende hier uyt occasie nemende / ons mit den Inwoonderen deser Landen te matchen ende bevestighen accoorden van reciproque ende volstandighe Gunstschap mit alle behoorlicke beleefthept.

Soen wy te weten aen den Doorluchtichsten Keyseren/ Coninghen/ Hertoghen/ Princen / Republicquen ende Gouverneurs / aen den welcken dese Verthoont sal worden/ dat wy gemerckt ende bemerckt sijnde dooz den Doorschrevenen voorsatcken ende t'Versoecken vanden veel gheachten ende onsen wel Beminden **Jacob le Mair** van Amsterdam Capiteyn Majeur van onse twee Schepen ghenaemt **d'Eendracht** ende **Hoorn** / Ende Willem Cornelisz Schouten van Hoorn Schipper van de Voorschreven Schepe **d'Eendracht** / gaende sy selve/ namelick de Voorschreven Capiteyn ende Schipper op den Voorschreven Schepe **d'Eendracht**/ henluyden voorts ghegeven / omme te mogen varen besoecken de Keyserrijcken/ ende Coninckrijcken van Tartarien/ China/ Japhan/ Oost-Indien/ Terra Australia/ Eylanden ende Landen ghelegen inde Suyt- Zee/ ende alle andere diese sullen connen ontdecken ende op doen/ het Eylandt van Rotta/ de Wech van't Noorden ende Suyden/ ende alle andere Passagien die sy willen ende huy goet dunckt sullen/ Ende ook om over al te matchen contract ofte contracten van Vrede ende Gunstschap/ ende trafiquen ende handelen mit den Inwoonderen/ ende van hare coopende/ vercoopende ende tegheng hare ruylende allerhande soorten van Coopmanschappen / Peltrijen/ Sijden/ Specerijen/ Schesteenten/ Peerlen/ mede aen de selve onse Schepen geladen hebbende/ hare mede te moghen wederkeeren in dese Landen / ende van ghelijcken ons te

moghen

ghoghen Vercoopen ende Vertiere alle hunne Coopmanschappen / alles mit Verlof
vande Magistraten ende Regierders) / Wy gerren oock dat sy ons
Doorluchtigheyt Keyserd) / Coninghen / Hertoghen / Princen / Republicquen /
haren ondersaten ende yeder van heurlieden / van onsen Weghe ende in onsen name
(want wy hartelicken dat tot gheneghen hebben ende ghesien by desen de last ende
officie van onsen Ambassadeur ende opper-Capitein) sullen moghen aenbieden
en beloven onse goede wille/liefde ende beghеerte om de selve te bewysen aen dese onse
Landen ende Provincien / ghelijck wy mits desen 't selve beloven ende aen bieden /
beseffigen ende versekeren. Wyders ende versoecken dat alle aen allen in 't ge-
neraal / ende yeder een in 't bysonder vande Coninckrijcken / Landen / Landen
ende Steden / dat dese onse Doorschreven Capitein Mayeur ofte stadt Lui-
tenant mitte Doorschreven Schepen ofte mit eene van dien / in dese hare eerlicke
Entreprinse sullen aenkomen / dat sy luyden wiet alleen mit minne de selve ont-
fanghen ende onthalen / maer oock mit hulpe / fauveur ende secours assisteren / ende
doen favorisceren / in alsdien die sy beghееren / ende tot soodanighe eerlijcke ende
prijsselicke impresen behooren / belovende ende versekerende de selve in onsen name
by al dien hare Schepen ofte ondersaten ten eenighen tijde in dese Landen te staen
souden moghen komen / dat sulcx by ons erkent sal worden mit behoorlicke danck-
baerheyt / ende ghenecompenseert mit allerley maniere van dienste / hulp ende stee
hooghe achten / dat ons door sy tijt eenighe occasie werde ghegheven om de goede
assistentie by ons ontfanghen te voldoen mit ghelijcke renumeratie ter selder / Voor
alle dingen belasten wy wel stricktelick den Doorluchtigen onsen wel lieven Capitein
Jacob le Mayr / dat hy niemanden van wat staet / qualiteyt / condite ofte ma-
nieren hy sy / en offendere / mochte de selve vechtenderhant bespringhe / ten ware hy eerst
ghedwonghen ofte mit onrecht vande selve aenghetast ofte hen ofte sijn volck eenich
onghelijck aenghedaen ware / in welcken ghevalle wy hen niet alleenlick toelaten /
maer oock belasten dat sy mit alle macht ende cloeckheyt sich defenderen en alle
middelen ghebruycken / die tot hare en harer Schepen en goederen beschermінge van
noode sijn teghens den gheen die hare soecken te offenderen / thoonende dat inne
hare edele aert ende cloeckheyt van hare natie / aenghesien 't recht van alien volcke-
ren sulcx mede brenght dat men ghewelt mit ghewelt mach tegenstaen / Ghedaen in
den Haghe in ons Hof van Hollant / op den **xiij. May** 1610. geteeckent Mauritius
de Nassau, ter hant ter Ordonnantie van sijne Excellentie / *Milander*, we-
sende besegelt met het Zegel van sijn Excellentie / hanghende aen een dobbel
Franchijnen-staert / in ghecolureerde Wasse.

SPIEGHEL
DER
AVSTRALISCHE
NAVIGATIE,

Dooz den

VVijt vermaerden ende cloeck-moedighen Zee-Heldt/

IACOB LE MAIRE

Preſident ende Overſte over de twee Schepen, d'Eendracht ende Hoorn, uytghevaren den 14. Iunij 1615.

Anno 1615.

DEn 14. Junij/ ontrent den avont-ſtont zijn wy met eē Nooz-delicke Wint het Lant-diep van Texel uyt-ghe-ſeylt/ met goeden vooztganck.

Den 15. was de wint als vozen/ ginghen onſen cours nae de Hooft-den / met goet weder. Een Viſ-ſcher van Zierickzee verſpzaecken wy dien dach / verſtonden dat het Veere gat Ooſt Supt-Ooſt van ons lach: ontrent den Noene.

Den 16. ſmozghens hadden wy ſtilte / ſaeghen Duynkercken, en Calis : dzeven met labber coelte dooz de Hooft-den met de Ebbe: ver-ſpzaecken een Man van Hoorn, die van ons tijdinghe bzocht aen de Reeders: Snachts hebben wy by ghelept dooz de contrarie Wint. Iunij.

Den 17. was de Wint noch al contrarie / liepen derhalven in Duyns/en ſettent onder de Caſtee-len. Al hier werde onſe Schipper Willem Schout, eñ Daniel le Maire aen Lant gheſet/ om nae Doeveren te gaen / en een Conſtapel te hue-ren/ t'welck gheſchiede / en vulden onſe leeghe Vaten met Water.

Den 18. continueerde de contra-rie wint: Onſe Preſidēt Iacob le Mai-re, is met ſijnen Bzoeder Daniel eñ

1615. Iunius. alle de assistenten naer Zantwits gegaen / om te vernemen nae een Scheeps-Timmerman / die aldaer niet te becomen was: en quamen savonts nae dat zy haer verversicht hadden weder aent boort.

Den 19. was de Wint Noort-Noort-Oost. Lichteden onse Anckers ontrent den middach / en liepen voorby Doeveren, en passeerden de Singhels: sagen een Vlote van veertich Schepen / uyt Spaengien comende met Sout gheladen / die ons eenighe Orangie Appelen vereerden: wy ginghen met een redelicke voortganck dit etmael.

Den 20. was de Wint Westelick / derhalven wy by laghen / en saghen Bereser: oock verspraecken eē Schip dat uyt Yrlant quam / met een ander van S^t. Michiel, uyt de Vlaemsche Eylanden / dien wy bystant deden van eenighe roggen Brooden / en andere Provisie / als Stockvis.

Den 21. hadden wy noch den by-leggher / en liepen over en weder / soo dat wy niet vorderde.

Den 22. was het selfde weder / doch motachtich / en liepē in Wicht: De Schipper dede bliit om een Timmerman te hueren / maer conde gheen becomen.

Den 24. bleef de Wint Westelick. Doen ginck onse President met sijn assistenten / ende de Commijs van't Jacht Aris Claessoon, naer Nieuport om een Timmerman / maer 'tgheviel niet: daer werden van haer-lieden twee cleyne Verckens scheep ghevorcht / om vet te maecken / tot Scheeps-proviit.

Den 25. smorghens als de Wint goet was / lichteden wy onse Anckers / maer bleef niet langhe alsoo: liepen over en weder tot dat wy in Iarmuyen-quamen / setten het op sesthien Vadem.

Den 26. als de Wint smorghens Noort-Noort-Oost was / ginghen wy tsepl met goede voortganck: en bevonden dat wy onse Jacht te cloec int septen waren: liepen t'savonts voorby Portlant. 1615. Iunius.

Den 27. bleef de Wint als vooren / waren neffens Gout stert, en liepen in Pleymuyen, daer wy het setteden op seven Vadem. Daer bequamen wy een Timmerman Cornelis Theunissoon van Medenblick, die van Canarien quam.

Den 28. als onse Schipper smorghens vroech te scheep was gheomen / die de gantsche nacht aen lant was gheweest / lichten wy onse Anckers / en ginghen t'sepl met een goede coelte uyt Pleymuyen: lieten dien dach de Maets het gheweer eens handelen / en proeven / dat een yder weten soude waer hy opgheskelt was.

Den 29. waren wy op 38½. graden / de Wint variabel. Desen dach hebben wy uyt-ghedeelt / aen 55. Man / twee hondert en vijf-en-t'seventich Kasen / voor de gantsche repse.

Den 1. 2. ende 3. Julij quelden ons variable winden / de locht was motachtich. Iulius.

Den 4. hadden wy de Wint Noort-Oost: smiddaechs hadden wy de hoochte van drie en veertich graden vijf en veertich Minuten. Dit was de eerste dach dat wy rātsoen uytdeylden aen de Maets / te weten / voor elck Man vier pont Broodts / en een half pondt Boter s weecx / om op haer Broot te smeeren / ende een kanne Biers daechs van een Winghelen. Tot naerder beraet: t'savonts liep de Wint Noordelijck.

Den 5. 6. ende 7. de Wint variabel / 'smiddaechs de hoochte van veertich graden vijfthiē Minuten.

Den 8. liep de wint Noort-West: Doen waren wy neffens de Barrels: op dien dach overleet op't Jacht de Onder-Timmer-man Claes Pietersoon van Edam: en men

doopte

1615. Iulius. doopte eenighe Bootsgesellen / die nopt de Barrels ghepasseert hadden. De ghestopvene werde te vier uren nae noene over boort gheset / en een Stuck los ghescheten.

Den 9. was de Wint Noordelick met stijve coelte / en bleef alsoo twee daghen: soo dat wp den 11. smorgens saghen Porte Sancto, en Madera.

Den 12. smorghens ontrent den bijden saghen wp het Eylant Salvages, daer eenighe Visschers opwoonen / en seylden ontrent den middach voorby / met claer weder. Nae de Eylanden van Canarien toe / daer saeghen wp een Schip seylen / niet wetende van waer / 't was West van ons.

Den 13. de Wint Noort-Oost / ons cours Suydelick. Des smorghens saeghen wp Teneriffa, met namen oock de Pijck, lach West van ons: een wepnich daer naer saghen wp groot Canarien, latende t'selfde aen bagboort legghen / seylden tusschen beyden deur / wesende de spatie van thien Duytsche Mijlen / met een herde coelte.

Den 14. smorghens creghen wp de wint van Noort-Noort Oosten / met goede voortganck: onse hoochte was smiddaechs vijf en twintich graden / veertich Minuten / soo dat wp doen ghepasseert waren den Tropicum Cancri, die Wint continueerde den gantschen dach.

Den 15. was het een betoghen Locht / waren smiddaechs op de hoochte van twee en twintich graden veertich Minuten: soo dat wp gisseden vijf en veertich Mijlen geseplt te hebben in vier en twintich uyren. Voor de middach raeckten wp in een ghetemperde hitte / 't lavonts was onse cours / Supt ten Westen tot den dagheraet toe.

Den 16. smiddaechs hadden wp seshaers 20. gradē: dit etmael haddē dē wint van dē Noort-Noort-Oosten Noort-Oosten / met stijve coelte / en harde voortgane: settedē onse cours Suyden / maer snachts Suyden ten Westen / en Supt-Supt-West / om de Wal wat te misden / en te schouwen de droochte van Capo Blanco: het Water was heel swart / waer upt gisten niet verre van lant te sijn / dat wp nochtans niet conden sien / het waepde een stopm / soo dat wp ons Boodt dat achter aen sleepte smorgens als wp de vroech-Cost aten / verloopen: en daer was gheen middel om te salveren / alsoo het de Zee vol Waters ghevult hadde / en dreef achter upt / eer wp het Schip op de Ly wierpen. Alhoe wel de Sonne int Zenith hadde / waepde het dagheliger een stopm / twelck schijnt hier ordmaris te sijn / als de Sonne hooghe gaet. De Locht was soo harich datmen de Sonne nau sien conde: Wp vernamen voor middaechs twee Scheepen aen stuer-Boort van ons / comende van Capo Verde, oft Guinea. Men conde qualick de Sonne peylen om de variatie van de Naelde te observeeren / niet te min men gisste de hoochte van twintich graden dertich Minuten.

1615. Iulius. Den 17. dito haddē wp de hoochte van seventhien graden / dertich Minuten / dit etmael is de cours ghecontinueert Suyden / de Wint vanden Noort-Noort-Oosten: de voorleden nacht bestont het Water te slechten / met mop weder. Wp saeghen hier dagheliger veel vliegende Visschen / met seer warm weder.

Den 18. smorghens hadden wp calmte / drijvende gins en weder: naer de middach de Wint opcoelende van den Westen / en Noort-Westen / corr van't Noorden / liepen Suyden / en Suyden ten Oosten aen / met tamelicken voortganck: en seer warm weder. Het beliefde onse Presidēt Iacob le Maire dessen dach de Raet te vergaederen

1615. Julius. en Aris Claesson, en Ian Schout Schipper van't Jacht aen boort t'ontbieden / om te resolveren naer Sierra Liona te looven / om daer te ververschen / t'welck oock alsoo is besloten / en bleven by ons smiddaechs op't Noen-mael / hadden doen de hoochte van sesthien graet ende een half.

Den 19. hadden smiddaechs de hoochte van vijfthien graden / en dit etmael een labber coeltje / met eenighe stilte / gisten de langte van Cabo Verde : twas seer heet weder: saghen veel Steen-kroos drijven / dat een teecken was niet verde van't Lant te sijn.

Den 20. smorghens / als de Son op ginck / hebben wp het gheset onder Cabo Verde, alsoo wp het niet boven conden seplen / verbielen des middernachts int tweede quartier / dicht onder 't Lant be-Noorden de Caep; niet sonder groot perijckel / bysonder van het Jacht / ontrent de Mont van de Revière van Zenega op 3½. vaem Waters en het groot Schip op acht Vaem / ginghen West ten Suyden / lantr de Wal. Vinghen hier op de gront eenighe Visch met Hoecken : Oock waren wp aen het Jachts-boort / om te sien hoe zy gheselt waren.

Den 21. was de Wint Suydelick / lichten onse Anckers / en ginghen t'sepl / met wepnich coelte / maer goet weder : maer ontrent den avont creghen wp een Travado met Donder en Blirem subijt uyt het lant / geduerende anderhalf ure.

Den 22. smorghens lichten wp ons Ancker / alsoo de Wint sterck was : maer ontrent de Middach / dreven wp gantsch in calmte. De Capo Verde lach ontrent van ons drie Mijlen / Oost aen / settent op tweeen dertich Vaden / sant gront / die seer effen en schoon was om te legghen / wp saghen innewaerts al leegh duynich Lant / groen en vol Bosschagien.

Den 23. dito smiddaechs gheen hoochte conden wp becomen / door dien wp dit etmael uyt het gheselschap van de Capo met variable Winden / en reghen / en betoghen locht gheplaecht werden : Nae de middach quam de Wint goet / en naer veel moeyten / alsoo ons de stroom seer om de Noort settede / te reede gecomen / op 7½. Vadem sant gront. Daer ons terstont veel Swarten aen boort quamen / alle vrientschap toe segghende / jae alle noodruft / om ons te refraicheren / twelck wy namaels contrary bevonden. 1615. Julius.

Den 24. hebben wp na ons Bier en Water gheseten / bevonden groote leckagie / alsoo de Vaten sonder pijpere Banden waren : maeckten voorts ghereetschap om Water te halen. Doen quamen ons eenighe Swarten aen Boort / seyden ghesonden te wesen van den Alcayro, die seer onbeleeft waren / eyschende Brandewijn / en andere Provisien in Vleeschen / Vinghen dien dach Visch voor beyde Schepen.

Den 25. quam de Alcayro, (dat is Gouverneur) ghenaemt Gaspar Gonsalvo aen boort / een Man neghenen veertich Jaren out / met een Almadia, met vier Mannen / wp deden hem goede tiere / in eeten en drincken / daer hy matich in was: accordeerden met hem voor acht Staven pijpers / soo veel Waters te halen als ons beliefde : oock bedongh hy een Fleessche Spaensche Wijn voor sijn Drouwe / seghende alsoo de maniere te wesen. Onse President Iacob le Maire, spraec alderhande Talen met hem / maer ghebroocken. Nae den norne quam ons Volck weder aen boort / met veel Visch / die zy met de Seghen hadden gevangen aent sloupen Eylant.

Den 26. ginck het Water heel hol uyt der Zee / oock de harde Wint / Reghen / Donder / ende Blirem beletteden ons het Water halen /

1615. Iulius.

halen / door de Barringhe. Voor de middach quam eē vreemt Schip by ons op de Reede / was een Franschman.

Den 27. ist al quaet weder gheweest / t'welck hier veroorsaeckte de springh vande nieuwe Mane: snachts wert het stille / en creghen coelte uyt den Noorden van't lant: haelden dien dach maer twee boots Water. Dien dach creghen wy weder Swarten aen boort / en verlochten 1. oft 2. Vleschen Wijns boor haer Alcayro, dat niet mogelijck was te weygeren. Snachts ontrent twee Mylen van ons anckerde een Schip in Refresco, liet een Prince Vlagghe vlieghen / bevonden dat het een Rotterdams Schip was / van veertich Lasten / om op de Cust te handelen / en dan naer Brasilien te loopen.

Den 28. hebben de Matroosen met onse twee Boots / ses tochten Waters ghehaelt / en vinghen savonts de Soode / by schoon ghetempert weder.

Den 29. seylde onse Presidēt Iacob le Maire, ende sijnen Broeder Daniel le Maire, met de Jacht / nae Refresco, om eenighe ververschinghe te becomen van Ozangien en Limoenen / alsoo aen de Caep niet en was: maer Guillam Block de Rotterdammer / seyde niet ten besten te wesen / quam derhalven wederom sonder ververschinghe / dat ons seer bedroefde.

Den 30. was eē stille dach weers / met groote hitte: Onse Presidēt die de meeste sorge voor ons droech / Iacob le Maire, is met een Fleesch Wijns aen Lant ghevaren / en den Alcayer ghegroet / die hem seer feesteerde. Hy was van meeninghe eenighe grove Beesten te coopen / die daer qualick te becomen zijn / om datse te voozen uyt het Landt moeten ontboden werden: doch hy corhte een schoone Gayt / om een Staef plers: en vereerde hem met een cleyn Bulleken: dat was al de ververschinghe die hy bequam. Pluckten een deel Peterselie de Mer. Desen Alcayr hadde 4. Vrouwen / en ses Kinderen / was een Christen / seer armelick ghelogeert. En alsoo apparent was niet meer ververschinghe te connen becomen / resolveerde hy om het stadich aen boordt comen der Swarten / smorghens vroech tseyl te gaen / alsoo wy ghereet waren / en al ons Water in hadden.

1615. Iulius.

Den lesten smorghens / was de Wint uyt der Zee: doen quam hy ons het Rotterdamsche Schip dat in Refresco gheleghen hadde / ghenaemt het vlieghende Hert: De Coopman Block bleef smiddaechs onse Gast. Dit etmael was het schoon weder / maer des snachts hadden wy een Travado, uyt het Lant / met Donder / Blixem / Reghen / en harde Wint.

Den 1. Augusti zijn wy met onse twee Schepen: en de Rotterdammer Man / tseyl gegaen naer Zee / met een Noor-Noort-Oostе Wint: onse cours was Supt-West: smiddaechs nam de Rotterdammer-Man sijn affscheyt / en liep sijnder weghen. Augusti.

Den 2. de wint als voozen / met redelicke coelte / staecken over nae de Cust van Brasilien: des avonts wert het heel stil / en dreven den gantschen nacht oock in stilte.

Dē 3. liep de wint Noort-West / met redelicken voortganck / aten dien dach ons Vlees dat wy op Cabo Verde becomen hadden: hielden daer een heyligh dach af van ververschinghe / deylende die op beyde Schepen / oock de Peterselie de Mer. Smiddaechs hadden wy de hoochte van 13½. graet. Den gantschen nacht ginghen wy een redelicken cours.

Den 4. creghen wy een schoone coude van drie oft vier uyren vanden Noorden: de cours was Supt-

1615. Augusti

West: maeckte een gheweldighe vooztganck/ met Donder/ Reghen/ en Blixem. Daer naer creghen wp calmte. Smiddaechs hadden wp de hoochte van derthien graden.

Den 5. smiddaechs de hoochte twaelf graden. Dit etmael hadden wp de wint vanden Noozt-Westen/ schoon weder / met goede vooztganck: saghen acht daghen lanck veel Schilt-Padden / ook somtijts Albecore, en Bonniet.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 10½. graden / dit etmael was de wint als vooren / schoon weder/ de kimmen betoghen en Disich/ dese wint brocht vij wat coude wp/ en was ghetemperder weder.

Den 7. 8. ende 9. al betooghen Locht / dat men gheen hoochte en conde peylen: dickwils oock kaecken en blaeghen met reghen / wp sagen dien dach twee Walvisschen/ en vinghen den eersten Bonniet.

Den 10. was de wint meest variabel. Saghen snachts een Caravelle, dat nae Brasilien wilde / sochtent te verspreecken/ maer was ons smorghens ontseylt door stilte/ dat het ons ontroept was.

Den 11. smiddaechs bevonden wp ons op de hoochte van neghen graden/ 45. Minuten. Dit etmael meest stil: doen bestont de reghen op te houden / en claer weder te worden.

Den 13. en 14. harden wint van den Supden dreef ons / maer vertierdē wepnich door de grove Zeē/ die het Schip seer slingherden.

Den 16. peylden wp de hoochte seven graden. De wint als vooren/ de Zee is hier over al vol Visch.

Den 17. was de hoochte 7½. graden/ dit etmael is de wint wat gherumt. Desen dach vinghen wp onse eerste Dorado.

Den 18. en 19. continuele wint upt den Supden quelden ons soo dat niet moghelick was eenighe hoochte te winnen / resolveerde de Presidēt/ met den Raet naer Sierra Liona te loopen / om dat wp vermoede / dat die Wint wel wat mochte aenhouwen: daer en-tusschen souden wp ons connen ververschen / om dat de Scheurbuyck begost te domineren: oock vreesden wp dat wp langhe onder de Linie Æquinoctiael mochten in stilte drijven. Op den middach hadden wp de hoochte van ses graden 52. Minuten.

1615. Augusti

Den 20. Augusti: hadden smiddaechs de hoochte van seven graden. Dit etmael continueerden wp onse cours: Oost ten Supden / en Oost aen / om Sierra Liona te beseylen: De wint hadden wp Supden: en veranderinghe van water/ upt den groenen en swarten. Nae den noen saghen wp groote rabelinghe van stroom / wierpen het loot op ses en dertich Vadem sant-gront: seylden alsoo naer lant toe/ tot dat wp dertich Vadem wierpen al slechte gront: vooxt loopende tot middernacht / op twintich Vadem / wendent tZeevaert om het drooghen/ maer smorgens anckerden wp op achthien Vademen: en waren aen de West-cant van de Baixos van S. Anna.

Den 21. met Sonnen opganck saghen wp 'tLant van Sierra Liona: hooch: Noozt Oost ten Noozden van ons / ontrent ses Mijlen aent Supt-Oosten saghen gheen lant vooxder loopen / dan wel aent Noozden/ wesende leegher Landt: sagen oock een Clippe/ oft Eylandeken van Mabrabomba, teghens hooch lant aenlegghen in een keep of sneede van't gheberchte/ derhalven ons Ancker lichteden / en met cleene coelte daer op aen hielden/ drooghende heel slechtgens / soo dat men dese heele Cust die seer black loopt mach loden in Zee of bupten tghesichte van't lant wel veerthien Mijlen. Wp liepen al over de Baixos van S. Anna, al seylende naer

1615. Augusti

naer 't'lant toe/ met wepnich coelte/ soo dat wp het niet by daghe conden aen seplen/met de Sonnen onderganck gheset op vijf Vadem schaers: het ghetijde guick hier op en neer een Vadem: t'savonts als wp Noort-waert seylden dieptent/ maer Oost-waert droochtet: De Vloet loopt Suyden en Noorden/ het was schoon weder/ en heldere locht.

Den 22. smorghens voor daghe begonnen wp weder preparatie te maecken/ onse Schipper voer aen 't'Jacht/ seylde voor upt ons te waerschouwen/ soeckende een bequame reede: liepen naer een Baye voor by 't'Eplant/ en de punten en hoecken van't vaste lant/ die West en Supt-West in Zee strecken: hebbent alsoo teghens den avont gheset neffens t'hooghe landt/ op vier Vadem schaers/ sterck gront/ tis hier over al seer black/ hebbent hier by provisie gheset/verhopende dat dit de Reede soude wesen. Den President voer noch dien avont aen landt/ om naer volck en ververschinghe te vernemen/ vernamen gheen ghewach of teecken van volck/ dan over al Bosschagie/dat mer niet voor en conde. Oock soo dorsten zy haer niet diep int landt begheven/ sijnde maer recht voor aen strant.

Den 23. voer onse Boot om te diepen/om dieper water te soecken/ ende met ons Schip daer te setten. Den President is voor de middach met onse Boot en twaelf ghewapende Mannen naer lant ghevaren om volck te vernemen/ ververschinghe ende water te crijgen/ roeyende naer een sant-Strant teghens t'hooghe gheberchte/ daer wp seer schoon water vonden/ comende tusschen de steenen door/ opt Strandt gheloopen/ Voorts marcerende de Strant Supt-Oost aen/of lancx; saghen over al abondantie van water aen strant: Ginghen somtijdts wat lantwaerts in/ bevonden het heel onbewoont/ niet vindende dan Wilt ghediert/ van Verckens/ Olyphanten/ Ossen/ Bocken/Geyt-Catten/en andere/ vol van Bosschagie: quamen ten laetsten geroept en sagen een mont van een Revière van heel versch water daer 3. en 2½. en 2. Vadem was/ met halff wassende water/ wel een Mijle opwaerts roeyende/ vonden die heel crom/ en van ghelijcke wijtte: het ghevoghelte song seer lieffelick; 't'was aen beyde sijden leegh Landt dat de Boomen int water hinghen/ daer wp eenighe palmiten pluckten: quamen t'savonts laet weder aen boort.

1615. Augusti

Den 24. heeft de President beyde de Boots elck aen een quartier ghesonden om te vernemen nae de Revière/ en een Eylandt daer de Swarten mochten zijn/ wel ghewapent zijnde. Setteden ons schip op vijf Vadem.

Den 25. smorgens/quamen beyde de boots aen boort/ hadden noch Dorp/noch Menschen ghevonden/ maer d'eene Boot hadde een Revier/ wel drie oft vier Mijlen op gheweest meenende het Eylandt te vinden/zy ginghen aen lant by een dorren Boom heel hooch/ en vonden daer een Boomgaert met Lymoenen/ daer zy wel seven hondert mede brachten. De President/ resolveerde nae de Revier te seylen/ om te proeven of wp daer in conde/ om soo veel Limoenen te crijghen alst moghelick was/ daer comende/ bevont datter een drumpel of ondiepte voor was: hebbent daer geset/ en alsoo onse President int Jacht was ghetreden/ en dat ons Schip volchde/is hy met de schuyt/ en Aris Claesz Coopmã van't jacht in de Revier ghevaren/ en 't'Jacht gheordonneert te seylen Suydtwaert op/ al waer wp een leeghe Caep saghen/met twee Eylanden/ meynende dat dat de Supt Caep was

1615. Augusti

was daer Candisch af schrijft: soo het selfde het landt of plaetse was dat hy daer soude blijven / soo hy gheen Revier / met het Eylandt vondt / dat hy weder voor de Lymoen Revier soude comen setten / soo is 't Jacht den vijf en twintichsten onder seyl ghegaen / ende den ses en twintichsten eerst daer ghecomen door stilte en contrarie wint. Midler tijt is de President, met het Schuytgen in de Revier gheseylt tot drie plaetsen / daer hy dupsent vier hondert Lymoenē vont / maer met moeyte / tot de middel toe door 't Water en Moras swemmende: twee nachten uyt gheweest hebbende / eer sy het condē vinden / met groote reghen en doncker.

Den 27. smorghens voeren wy weder nae een cleyn Revierken / daer wy meenden roock ghesien te hebben / doch vernamen niet / maer vonden Patrijsen / Opevaers / Crocodillen / en Schiltpadden: ock Oesters die aen de Tacken van Boomen groeyden / die int water hinghen.

Den 28. smorghens als wy een Reviere hadden ghesien / een Mijle oft meer beneden de Suyt-hoeck / daer ons van verre docht dat een Eylant in lach / hebbē wy't Jachtschuyt / met Claes Ianssoon, ende den Schipper Ian Schoute derwaerts ghesonden / hopende dat het de rechte plaetse soude sijn: Ock dat wy gheeren volck soude spreecken. Ock sonden wy onse Bock, om te diepen ende sien of wy met onse Schepen daer in conden / om 't Water beneffens het Schip te scheppen / en de Schepen int versch water schoon soude worden / maer bevonden ondiepten. Soo is Willem Cornelisz met onsen Bock aen 't vaste lant aen de Suyt-hoeck teghens over de Revier aen lant ghevaren / t'savonts weder comende hadde gheen versch Water becomen / noch gheen volck ghesien / saghen twee Buffels: 't was al black / datse door 't Moras nae de Schuyt quamen / soo dat wy bevonden niet te wesen in de rechte Reviere. 1615. Augusti

Den 29. lichte wy onse Anckers / om soo boven of be-Noorden den hoeck van d'Eylanden van Mabrobomba te comen: de wint was Suyden / liepen langs de Cust / quamen aen een hoeck die hem West in Zee streckte / daer wy t'savonts achter liepen / en ginghen Oost ten Suyden soo veel wy conden met dit ghetijde aenbrenghen / alsoo het stil was / quamen ontrent een Mijl binnen de Capo, en setten dicht by lant op vijfthien Vademen.

Den 30. met de Vloot ginghen wy onder seyl / de wint Suyden / loopende een Mijle verder / om nae de Reviere te seylen / dan alsoo ons de wint contrarij was en het Dorp saghen boven opt landt / hebben wijt daer voor ghelet / saghen het versch water uyt de Clippen loopen / en 't volck riep ons toe / om aen lant te comen / daer over heeft onse President, Aris Claessoon Coopman van't Jacht / en Claes Ianssoon aen lant ghesonden / wedercomende brochten de Capiteyn van't Dorp / ende den Tolck Emanuel, ende een Swart aen boort om met ons te accorderen om water te moghen halen: houdende Aris Claessoon, met den Hooch-Bootsman aen lant in ostagie: wy accorderden terstont mits gevende drie Vademen Lijnwaets en den Tolck een Vadem voor sijn spreecken / soo dat wy terstont begonnen water te halen / en ruylden voor Craelen en Messen / eenighe Lymoenen en Banannens: daer waren gheen Hoenderen noch Rijs.

Den 31. smorgens voor den daghe / begonnen wy water te halen / den gantschen dach / soo dat wy alle de Vaten vol creghen: midler tijt hebben voor Messen en Coraeltjes

615. raeltjes gherupt ontrent twintich
Augusti duysent Lymoenen/ en oder beyde
Schepen de Man 1525. uytghe-
deelt: cregen ontrent twee hondert
tseftich oft twee hondert vijf en tse-
ventich voor een Facka, of Mes/
en matense met een Mandeken.
Dese dach quamender twee Ca-
noen van teghens over daer een
Coninck Faramborey woont / in
d'eene was een Conincx Swager/
en Broeder / die van hem gheson-
den waren/ om ons te besichtighen/
wat wy brochten / de Coninck sey-
de / sy hadden wel Marsil en Gout/
sy braechdē naer Linwaet / Yser/
Corzaeltjes / Sout / Copere Bec-
kens en Ketels: seyden datter bin-
nen veerthien daeghen wel Rijs
soude comen / die noch op't Velt
stont / Sy verclaerden oock datter
vele Westersche natien daer quamē
handelen/ bysonder de Engelschen
die om root Hout quamen dat daer
opt gheberchte wast. Een Mijle
weechs van dese onse water-plaet-
se/ is een seer goede reede/ men leyt
op acht Vadem en Sant-grondt/
dan daer gaet een seer sterck ghe-
tijde/ van Ebbe en Vloet/men leyt
daer bewaert voor alle Winden/
uytghenomen voor West Noort-
West: en Noort-West / dan het is
nae by een besloten Haven / datter
gheen hol water can gaen / om de
droochte die voor de Baye leyt/
daer de Zee op breeckt.

eptēb. Den eersten Septembris als wy
verversicht waren / zijn wy smid-
daechs met de Ebbe alsoo het stil
was en inde wint/ uytwaerts aen-
ghedreven/ 'tslavonts weder gheset/
ontrēt een half Mijle vande Supt
Caep / wesende een Mijle verder
als daer wy te voozen laghen / set-
tent voor een cleyne Baye / in-
gaende als een Revier / synde-
sant-gront/ daer uyt wy ons Jacht
sette en schoon naeckte / met een
dagheliēr ghetijde/laghen hier op
7. en 8. Vadem Sant-gront / dicht
onder de wal en de Clippen/ maer 1615.
t'was hier niet seer goet legghen. Septēb.

Den 2. is een partie van't volck
aen lant gheset om Palmites/ Ly-
moenen/ eñ bananes te soecken/ of
Wilt te schieten/of te visschen/On-
se Presidēt ginck met den Coop-
man vant Jacht Aris Claessoon en-
de synen Broeder Daniel aen lant/
alsoo hy meende datter een Dorp
was/ om de Capitepn te spreecken/
mits de Negros ons riepen als voo-
ren: maer vonden niet dan drie
Hupskens/ het scheen een gantsch
Dorp geweest te hebben maer ver-
brant / Dese punt was onbekent/
Wilt / vol Bosschagie / en Palmi-
tes / oock eenighe Rijs vonden wy
by de Hupskens / met milie / maer
veel Lymoenen int wilde: gheen
gedierte dan Papegaepen en Rep-
gers: smiddaechs quam ons volck
weder en brochten Steenbrasems/
met een Roch / hebbende een steert
van een Vadem lanck/ en tslavonts
brochten sy een Repz-Catte / en
een Antilop die jonck was / in een
strick ghevanghen/die van de Wil-
den ghelet was: t'was als een cley-
ne Hinde/ en van tselfde coleur/ al-
leen t'Hooft en Hoorentjes van een
ander fatsoen; wy vonden hier ooc
goede druyvē/ indiē die wel gebou-
wet warē/soude goede Wijn gevē.

Den 3. ginck weder een deel
van ons volck aen landt / en had-
den gheweest daer onse Presidēt
gheweest hadde daechs te voozen/
en hadden veel Lymoenen ghevon-
den / van de welcke sy een goede
partije mede brochten/ daer af elck
hondert en vijftich depide / en had-
den te voozen/ 125. voor haer deel.
En alsoo wy hier onse dinghen ge-
daen hadden/ en 't Schip een wep-
nich schoon ghemaeckt/resolveerde
smorghens vroech 'tsepl te gaen.

Den 4. volghende onse resolutie/
ginghen met de Ebbe tsepl / uyt
Sierra Liona, met wepnich coelte/
nae middach is de wint gescherpt/

1615. Septēb. soo dat wy over beyde boegen geen voordeel dedē: Noort-waerts door dien de Custe Noort West strecht/ conden wy niet bedrijven/en Supt-waerts conden boven de Baixos niet seylen/ en wy mosten West in Zee/ om int vaer-Water te comen 60. Mijlen van't lant: lieten tsavonts t'Ancker vallen op veerthien Vadem zant-gront: alsoo men hier op de Custe mach anckeren tot 10.en 15.Mijlen/en meer van't lant/sijnde seer black dese heele Custe/ met slecht water/ bevonden dat ons de Ebbe Supt-waerts settede/ en de Vloet recht naer't lant trock.

Den 6. 7. en 8. bleven al onder Sierra Liona, sonder te connen daer af raecken:vernamen stercke stroomen/ met vele reghens/en Suydelicke winden/al-te-met calmte/al-te met harde winden/ soo dat wy dicwils anckerden / door't onweder van Donder en Blixem.

Den 9.10.11. en 12. hadden wy variable winden / al-te-met onder sepl / al-te-met weder aen Ancker/ op 32. Vadem eñ 29. met wepnige voortganck/smiddaechs hadden de hoochte van 9.gradē twintich Minuten / den Presidēt dede het gantsche scheeps-volck den Artijckel-Brief voorlesen.

Den 13.en 14.bleven by leggen/ verwachtende andere wint.

Den 15.smorgens voor dage zijn wy weder onder sepl ghegaen/eerst met scherpe wint / daer nae ruymdese: corts na de middach begon het weder te waepen van den West-Supt-Westē/soo dat wy den gront verloozen / eñ vernamen wederom vlieghende Vis: twas de gantsche nacht heel caetkich weder.

Den 16.smorgens met een caecke wert het stille / soo dat wy het Supt waerts oberwendeden:corts daer naer quam daer weder een caeck/met groote regen/ soo dat wy het Jacht niet conden sien/hebbent derhalven gelet/ om het Jacht in te wachten / schoten ock een schoot smachts/ en 'twaepde een storm/ soo dat wy waeren ghenootsaeckt de Raes te strijcken/t'welck nopt dese repse was ghelschiet. 1615. Septēb.

Den 17. bleven wy aen Ancker legghen/ om het quaet weder. Den 18.bestont het te besadigen/trocken onse raes weder op/en gingē tsepl/ conden t'Ancker qualick op crijghen/ om't grove water/soo dat de Assistenten mosten helpen winden. Resolveerden half weder nae Sierra Liona te loopen / alsoo de stadige Supde winden ons plaechden / die daer gewaept hadden seven en acht weecken : alsoo de 3.winter Maenden aldaer Julius/Augustus/September/ regen en quaet weder subject zijn.

Den 19. Nae de voroech-Cost/ was de wint Westelick / daer nae Supt West / soo dat wy resolveerden weder nae Sierra Liona te loopen/twelc ons wel bedroefde/ nochtans best voor ons was/ door den harden stroom die wy gisteren achter-middach vernamen/die ons om de Supt settede / soo dat wy vreesden by calmte in de Bocht te verballen : setteden derhalven onse cours na Sierra Liona: tegens den avont quam het Jacht by ons/ sepde / dat het een Ancker verloozen hadde int lichten/ en vijfthien Vadems Tous/snachts stadige regen/ met variable coelte.

Den 20. smorghens hadden wy weder gront op dertich Vademen/ die wint West / de cours Oost aen/ met mop weder / en goede voortganck : op de middach liep de wint Noort-West met reghen / coelde dicht / soo dat wy ter Zee-waert lepden/Supden aen : hadden smiddaechs de hoochte van acht graden dertich Minuten.

Tot het eynde van dese Maent toe/ ginghen wy vast verschepdene coursen/door de verschepdene winden : hadden ock veel regens:had-

den

den den dertichsten smiddaechs de 1615.
hoochte van vijf graden. Octob.

Den 1. October hadden wp ver-
schepdene winden/ en coursen: soo
dat het Schip wepnich vertierde/
door de slappichept der windē. De-
sen dach sagē wp een Torteldupve/
en gister een Meerle met een Cupf/
bont van Veeren met een langhe
beck/als een Snippe: oock drie oft
vier Swaluwen/die eenighe dagen
by't Schip hielden: vermoedende
dat sy vant vaste lant quamen.

Den 2. dito: liepen de winden
variabel / slappe coelten / de Locht
meest inclinerende nae het Noor-
den: als oock op den derden deser/
snachts na het Suyden: hebben het
eerste quartier in stilte ghedreven/
met mottige Locht/ savonts claer-
det op / smorghens creghen wp een
kaeck van den Noort-Westen / die
duerde 2. glasen / daer naer worde
het stil/met betogen Locht/ soo dat
wp heel moepelick worden.

Den 4. smiddaechs hadden de
hoochte van 4. graden dertich Mi-
nuten / dit etmael d'eerste quartier
dreven wp in stilte / met betoghen
Locht: corts daer naer creghen wp
een coelte / van den Suyt-Suyt-
Westen / en Suyt-Westen: onsen
cours was Suyt-Suyt-Oost / en
Suyt-Oost: daer naer scherpte de
wint / soo dat wp wenden West-
waerts over/met schoone coelte/die
wp in langen niet hadden gehadt.

Den 5. peyldē wp de hoochte van
4. graden 28. Minuten/haddē Suy-
den wint: de dinninghen quamen
oock van den Suyden heel grof/
ontrent dien tijdt waser een groot
ghedommel voor het Schip/dat die
onder waren meenden dat het op
een Clippe stiet/maer bevondē dup-
ten toesiende/ dat de Zee was ghe-
verwet / wisten niet wat dencken:
maer als wp in Porto Desire qua-
men/vondē wp d'oorsaecke/die dese
was / dat een Zeemonster met sijn
hoorne hadde tegens het Schip ge-
swommen 7. voetē onder het water 1615.
dat de hoorn int Schip bleef steec- Octob.
ken/ de dicte was niet ongelick den
gemeene Olyphants tant/ was in-
ghedreven int hout wel een halve
voet/ en een cleyne halve voet daer
bupten/dat met gewelt corts was af-
gebroockē/waer door het Zeemon-
ster soo gheweldich hadde ghebloet.

Den 6.7.8. sijn de winden al va-
riabel gheloopen/met groote stilte/
leyden dickwils over en weer over/
met ghestadighe reghen.

Den 9. bestont den dach met slap-
pe coelte van den Suyt-Westen/
aen-ghegaen Suyt-Suyt-Oost/
maer int tweede quartier scherpte
de wint / met veel reghens/ en be-
stont deur te waeyen / dat wp onse
Marseyls mosten strijcken.

Den 10. smiddaechs bevondē de
hoochte van 3¼. graden: de Zee was
heel slecht met een eenparige wint/
so dat het Schip goede snede hielt:
vingen dien dach acht Dorados, en
gister veel Bonietten: en twee van
de Matrosen werden in de boeyen
gheslelt / om dat sy gheplockhayst
hadden.

Tot den 14. hadden by naest al
een weder/met groot verdriet/ over
en weder loopende: sagen veel ra-
veling van stroom / tginck soo ons
docht wel soo hart voort als te voo-
ren / soo dat wp vermoededen / al
was ons besteck over de hondert
Mijlen van Sierra Lioña, dat wp
naerder de Guineesche Custe wa-
ren als wp meenden/ door dien wp
soo veel cleyne Dorado saghen / die
hier gemeenlick leven: soo dat wp
overleyden West-waert / hopende
daer beter winden te becomen / als
wp naerder Brasilien souden sijn/
alsoo eenige observatien tsevē ons
te verstaen gaven/ derhalven resol-
veerden soo langhe West over te
loopen als wp souden connen / soo
niet Oost-waert. Dese dach vin-
ghen wp veel Visch / soo dat de
Scheeps-cost ghespaert worde.

1615. Octob. Den 15. smiddaechs de hoochte twee graden en vijf en dertich Minuten/de wint Supt-West: waren al besich met de Visscherije/t'welck voordeel gaf/ alsoo onse repse noch lanck dueren soude/vonghen desen dach voort gantsche Scheepsvolck soo veel zy in twee daghen conden eten/ hier was de Zee soo vol Vis dat onse Ooghen schemerden.

Den 16. smiddaechs hadden wy de hoochte van een graet/ en een vierendeel: hadden een eenparighe coelte/ met schoon dooch weder: sagen desen dach veel Walvisschen/ die d'andere verdreven/ soo dat maer een Bonit gheschoten werde.

De navolghende dagen was het al stil weder/ met slappe coelte/ slechte Zee/ soo datter veel Visch ghevanghen werde voor tijt-verdrijf.

Den 20. snachts passeerden wy de Linie Æquinoctiael: alsoo wy den een en twintichsten hadden de hoochte van dertich Minuten be-Suyden de Linie. De wint bestont al-te-met wat te ruymen/ dat onse cours viel Supt-West ten Suydē/ en Supt-West. Van daghe setteden wy twee Anckers vande boughe int ruym.

Den 21. hadden wy de hoochte van een graet twaelf Minuten be-Suyden de Linie: met goede coelte/ de Zee bestont wat grover te gaen/ en ons docht dat wy Rabeling van stroom saghen/ tot op den vier en twintichste als veranderinge van wint voorviel upt Oost-Supt Oost/ met een doorgaende coelte: de Blinde raeckte aen stucken door de holle Zee. Onse besteck was be-Westen d'Eylanden van Don Fernando Loronha, doch niet ghesien/ noch gheen ghevogelte vernomen/meenden even wel dat wy veel Oostelicker waren.

Den 25. hadden de hoochte van 5¾. graden: Onse cours en wint als voorzen: twas caeckachtich weder/ met reghen vermengt: en cregen dit etmael noch schoone coelte: Alsoo wy nu op vijf graden waren/ hebben wy onse Stier-lieden/ Assistenten/ en Officieren verclaert dat onse meeninghe was te varen nae Terram Australem, en haer lieden het memoriael van Quiros, door Claes Ianssoon inde Hut voorghelesen/ om te animeeren/ soo datse groote lust en couragie daer in creghen: de passagie beviel de Stier-lieden oock redelick wel/ die daer seer in verblijt waren: oock alle het volck die den naem van Terra Australia niet en conden onthouden/ schreyent met crijt in de Mutsen/ andere op Bardekens/ eenighe in haer Tafel-Boecken: hopende voor haer reeckeninghe van soo een treffelicke repse/goet profijt te doen. 1615. Octob.

Den 26. smiddaechs hadden wy de hoochte van ses graden dertich Minuten/ hebben dit etmael de wint ghehadt van den Supt-Oosten/ ginghen Supt aen/ nu wierden wy ghewaer dat wy soo Westelick niet en waren als ons besteck/ en metten stroom al Oostelick mosten ghedreven zijn/ en alsoo wy nu de Custen van Brasilien aen boort creghen/ gisten dat wy nu oock inde stroom quamen/ die om de Supt dees tijdt s Jaers loopt.

Den 27. des middaechs was de hoochte van acht graden schaers/ dit etmael is de wint gherumt/ en gheweest vanden Oosten/ somtijts Oost-Noort Oost: sloeghen onse nieuwe Marsepls en Blinden aen: Onse President Iacob le Maire, was met de Schipper int Jacht/ om haer oock bekent te maeckē werwaerts wy varen souden/ de Officieren in de Cajupt ontbiedende/ en is hun alle gader wel bevallen.

Int laetste van October al Supdelicke Winden/ saghen geen lant/ noch

615. Nov. noch de Capo S'. Augustijn, die wp gisten nae by te sijn: Den laetsten hadden wp de hoochte van 13½. graden / hadden dit etmael de wint uyt den Oosten / en Oost-Suydt-Oost / met schoon claer weder en doorgaende coelte. Saghen twee oft drie sweert-Visschen / vele Bonietten, en Albecoren die't Schip stadich volchden / wp hadden hier seer schoon blau water / en saghen daghelijcx upt om lant / en seylen / maer te vergheefs: vermoedende oock om dat wp gheen baet van stroom hadden / dat wp noch een goet stuck daer af waren: het bleef oock upt de Noort-Oosteringhe van de Naelde van acht graden / twelck is ontrent tsestich Mijlen / nae onse calculatie: Somma wp bevonden dat wp het vrij al wat om den Westen hadden laten gaē / om rupme Winden te crijghen / en van de Cust van Guinea te geraecken: en 'tis seecker / doen wp onse cours West-waerts eerst oversetteden / dat wp al de lengte van de Capo de drie puntas hadden / als wp de witte meeukens saghen / en veranderinghe des waters. Doen werde gheraemt soo langhe te laten West overstaen / als den wint soude rupmen / alsoo eenighe gheschriften ons segghen. Met ons besteck vande Stier-lieden / waren al achter door het landt van Brasilien gheseylt / voor de mont van Moranhou, neffens Fernando de Laronho.

Nov. Den 1. November: hadden wp de hoochte van 15⅔. graden / en dit etmael den wint ghehadt vanden Noort-Oosten / ende Noort-Oost ten Oosten: ginghen aen Suyden / en Suyden ten Oosten / met schoonen voortganck voor de wint en claer weder.

Den 2. smiddaechs de hoochte van 17¼. graden / den wint hadden noch van den Noort-Oosten: de Zee stadich van achter / sonder dijninghen van voozen.

Den 3. was de hoochte van neghenthien graden. Corts nae de middach sagen wp een van de Eylanden van Martin Vaz, te loefwaert aen backboort van ons / een cleyn hackelich Eylant / meenden dat het Ascention was / niet seer hooch / saghen eerst menichte van swarte en grauwe Ian van Genten, oock eenighe cleyne Meeuwen die wit waren. Veranderden onse cours / om naer het ander Eylant te loopen / en nae de vaste Cust te gieren / om wat naerder by de wal in de streeck van de stroom te comen / die om de Suyt nu liep / soo wp 't Eylandt saghen schooten een schoot om 't Jacht t'advijseren: desen dach passeerden wp d'Abrolhos, en saghen oock dit Eylant / dat wel met ons besteck over een quam. Gaven van daghe de Maets drie Mutskens Wijns inde plaetse van 1¼. tot een teecken van blijschap dat wp die periculeuse dzoochten ghepasseert waren.

Den 4. smiddaechs de hoochte van twintich graden. Dit etmael de wint ghehadt upt den Noort-Oosten / en Oost-Noort-Oost / onse cours was Suyt-West: twas duysterachtich weder / darmen nauw hoochte conde nemen / 't Water slecht / en t'begost coelder te werde / twelck men al over twee oft drie daghen conde voelen: wp saghen oock gheen Visch meer.

Den 5. de Wint Noort-Oost: onse cours Suyt-Suyt-West / twerde duysterachtich met betooghen lucht / den voorleden nacht hadden wp regen / en oock van daghe een dichte blaghe. Variatie elf graden van Noort Oosteringe / soo dat ons Suyt-West ten Suyden / was Suyt-West.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 22½. graden / dit etmael was de wint Noordelic / cours Suyt-West ten Suyden / met goede coelte.

1615. Novēb. Den 7. de hoochte van 46. Minuten min als de Tropicus Capricorni, dit etmael calm gheweest/ de wint Supt-Supt-West / met cleyne voortganck.

Den 8. smiddaechs de hoochste van drie en twintich gradē 35. Minuten / dit etmael de wint van den Oosten / met liefkelick weder / en slecht water / saghen noch gheen Seylen / hoe wel wy maer twintich oft vijf en twintich Mijlē van S^t. Sebastiaens Eylant waren.

Den 9. 10. 11. 12. 13. 14. de wint al upt den Oosten / en Supt-Oosten / met claer weder / al-te-met Noort-Oost.

Den 15. smiddaechs de hoochte van 32½. graden. De wint upt den Noorden / met harde coelte / de cours Suyden ten Westen: wy creghen heden een schrickelicken reghen / waren verwondert door de subyte veranderinge des wints/ die rontom liep: soo dat wy inde wint creghen.

Den 16. 17. 18. drooch helder weder / de wint upt den Suyden/ onse coursen meest Supt-West/ eñ West ten Suyden: al-te-met stilte/ hadden smiddaechs de hoochte van vier en dertich graden thien Minuten/ en der Sonnen opganck ses graden be-Suyden t'Oost / ende ondergane be-Suyden t'West/ wel veertich graden/ is seventhien graden wassende Noort-Oosteringhe. Meenden dat ons de stroom groot voordeel ghedaen hadde.

Den 19. smiddaechs de hoochte van vijf en dertich graden seven en twintich Minuten / stil weder met een cleen labber coeltje / van daghe docht ons het water te veranderen/ te weten bruyn en dicker alst gheweest was / want saghen veel onsuyverheyts en grups int water als cleyne squallekens / met twee hoozentjes die leefden / en waren soo wit als Cristal / met een bruyn plackjen aen't Hooft: wy achteden dat dit de Vloyen oft Zee-lupsen waren daer Sybolt de Weert af schrijft: saeghen oock veel Walschot drijven: Het was seer ghetempert weder: verthoonden eenighe Tonijnen. 1615. Novēb.

Den 20. smiddaechs de hoochte van seven en dertich graden/ min thien Minuten / de wint van den West-Noort-West / onse cours Suyden ten Westen / en Supt-Supt-West met slecht water / en claer weder / hadden van daghe de variatie van sestthien gradē Noort-Oosteringhe.

Den 21. hadden wy de hoochte van 38½. graden/dit etmael de wint gheheadt van West Noort-West/ met slappe coelte/ onse cours Supt Supt-West / ginck wel voort / met schoon weder / en slecht waeter/ t'welck te voozen ons docht te veranderen / maer nu weder bruyn woorde / soo dat wy het Loot wierpen/ maer met hondert Vaem bots gheen gront. Heden saghen wy een tacrken van een Boom met bladeren daer aen drijven / wesende mogelick Croos: en twee witte Meeukens als Lant Vogheltjens: oock een Schilt Padde heel groot / soo dat beneffens het water dat verandert en groen werde/ voorteeckere teeckenen saghen van niet verre van Landt te sijn / en haelt gront te bewerpen. Dese Cust is heel black / soo dat-men gront heeft eermen t'Lant siet/ soo Olivier van Noort, oock gheobserveert heeft: wy waren verwondert van onse hoochte / maer de stroom hadde ons om de Supt gheset: en merckeden dat wy seven en twintich Mijlen dit etmael hadden vertiert. Het begon alhier al weder wat warmer te worden. Desen avont saghen wy de Mane/ wesende maer seventhien uren out/ als de Sonne een vierendeel uyrs hadde gheweest / om dat het soo helder weer was / en de kimmen

claer.

15. claer. De dijningen begonnen achter te comen.
vēb.

Den 22. smiddaechs hadden wp de hoochte van neghen en dertich graden 48. Minuten: dit etmael de wint gehadt vanden West Noozt-Westen / al-te-met Noozdelick: de cours was Supt-West: noch al schoon weder: ontrent den Noene liepse Noozden. Saghen heden veel Croos / en witte Meeukens, oock veranderingh van water: saghen oock Tonijnen / en een grooten Visch met een vinne op de rugghe / die water upt spooch als een Walvisch. Onse President ontboot de Schipper en Coopman van't Jacht aen boozt / hun ghevende het journael van Olivier, om de coursen en t'Lant aen te soecken / discoursrende / en confererende met malcanderen.

Den 23. smiddaechs de hoochte van een en veertich graden 5. Minuten / dit etmael is de wint ghweest upt de Noozdelicker handt / met pzopere coelte / met schoon weder / ende slecht water: Heden hadden wp veranderinghe van water / seer groen / als in de Noozt-Zee / veel rabelinghen van stroom: oock eenighe Walvisschen. 't Werde oock heden ghestatueert / dat elck Matroos soude daechs voortaen een mutsken Spaensche Wijn hebben / ende ter weeck een Mutsken Olie / om dat de Boter ende de Franssche Wijn gheconsumeert waren.

Den 24. hadden wp op den middach de hoochte van een en veertich graden / acht en veertich Minuten: inde nacht beviel ons een stozm subijtelick / soo dat men de Marsseyls qualick conde in crijghen. Dooz dit onweder saghen wp veel groote en cleene Meeuwen op het water. De Malefiten tickten int water ghelijck Ian Huyghen schzijft: ontrent den noene claerdet op / en sagen een groote Walvisch by het Schip.

Den 25. en 26. ginghen wp redelick voozt / t'water was groen / nae Turquois blau / meenden derhalven dat wp verder van lant waren als gisteren: alsoo wp nu hoogher of Supdelicker aengaende / t'lant hen oock Westelick ontvalt / met een inbocht wel Supt-West ten Supden inde Caerte. 1615. Novēb.

Den 27. ende 28. variable winden quelden ons / oock al-te-met een Trāvade.

Den 29. smiddaechs de hoochte van vijf en veertich graden min thien Minuten: wint en cours variabel: saghen veel Croos vzijven: oock eenige Tee-Wolven: tegens den abont was het Schip heel nat / als oock de Seylen op veel plaetsen: een teecken in ons Lant van onweder / dat ons oock daechs daer naer aen quam upt den Noozdt-Westen.

Den lesten / hadden wp groote coelte ende goeden voortganck / teghens den abont was het water subijt verandert / wierpen het Loot en vonden gheen gront op hondert 50. Vadem: Onse onder-Stuerman reeckende van daghe te sijn vijf en veertich Mijlen vant lant / ende over de hondert Mijlen van Porto Desire.

Den 1. December: smiddaechs de hoochte van seven en veertich graden net. Dit etmael de Wint gehadt van West-licker hant / aenghegaen Supt-Supt-West: dese nacht was den coutsten nacht die wp opt ghehadt hadden. Decēb.

Den 2. smiddaechs de hoochte van acht en veertich graden / min thien Minuten / die wint Westelick / int laetste quartier Noozdelick / met schoone coelte / ende goede voortganck: wp conden niet hoogher seylen en behouden als West Supt-West / t'welck hier lanet het lant loopt / en seer wepnich nadert / ligghende Porto Desire West / of wel soo Noozdelick van ons. Somma wp

1615. Decēb. ma wp en conden de wal met dese scherpe winden niet aen boozt crijghen / en raeckteden beneden / dat seer verdzietich is / hebbende de Cust wat te seer gheschout : waren nae de onder-Stuyzmans besteck vijf en tsestich Mijlen van Porto Desire, en een en dertich Mijlen van't lant / of de Capo die op dese hoochte lept.

Den 3. en 4. Diverschе coursen: saghen veel ghevogelte / met bleeck water : 'tghevoelen was niet verre van lant te zijn.

Den 4. smiddaechs de hoochte van 47½. graden: creghen soo harde wint / dat de Marseyls in mosten / de Zee ginck upter maten hol. Het Jacht hoozn/wierp tsavonts gröt/ op vijf en tseventich Vadem: wp saghen bleeck water / en veel ghevoghelte.

Dē 5. dit etmael de wint gehadt variabel : wp ginghen by naest Westelick / om't lant aen boozt te crijghen : dit was seer schoon weder / nochtans soo cout dat wp ons voeten in de kop niet conden verwarmen : wp saghen veel teeckenen van't lant/Walvischē/Croos/ doode Pinguijns / Vleughels van doode Voghelen : wierpen gront op 64. Vademen / seer grau swert zant/ tsavonts wierp de Jacht 54. Vademen : saghen bleeck water : die coelte was van den Noozden/ gingen West en West Supt-West aen/schoon claer weder : Dese middach gisteden de Stierlieden/ noch sesthien Mijlen van lant te wesen.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 47. graden 25. Minuten. Dit etmael de wint ghehadt upt den Noozden / ginghen West Supt-West/ ten naesten by soo hooch als wp seylen conden/ wierpen van de mozgenstont gront op vijftich Vadem: op de middach hadden wp twee en veertich en dzie en veertich Vadem / wit en swart sant-gront/ met cleene steentjes: het was heden warmer weder / soo dat wp maeckten dat het veel verscheelde van de Supt-Weste winden : Die hier waepen sijn meest tusschen Noozt en West / selden van den Oosten. Oock observeerden wp hier / dat met den Somer alst nu hier is / alst hart begint te waepen / een stijve coelte/ oft stozm/ dat het niet langh en duert / comende dickwils subijt overvallen als een Travade/ maer dzie/ vijf oft ses upzen daer naer/ of een dach ten langsten/ ist al weder mop weder / en slecht water : Alst hier coelt heeft men veel Meeuwen/ en ghevoghelte groot en cleyn/ dan alst schoon weder is niet veel. Olivier van Noort sach op acht en dertich Vademen lants/en wp hadden nu 42. en 43. Vademen : hp seylde dzie daghen Westelick naer het lant / al gront hebbende / soo dat dese Cust seer black loopt / en bupten gheslicht van lant altijt gront/ van Rio de la plata : tot Magallanes: Van daghe setteden wp onse cleene Sloupe in Schip op / om in Porto Desire haest ghedaen te hebben/ d'een Boot om water / d'ander om ander ververschinghe / oock om in de langhe daghen om de Supt te raecken / en de Somer te gebzupcken. t'Was heden een schoon weder / met een claren Hemel. Andere die ons na-comen moeten de Cust soo niet schouwen/maer 'tlant stout aensoecken / sonder eenighe vreese/ gelijck Magellanes, Draeck, ende andere ghedaen hebben : en upt Porto Desire gaēde 'tlant lancr houden.

1615. Decēb. Nota bene.

Aldus seylende West / en West ten Zupden / met een mope coelte/ sagen ontrent Supt-Wester Sonne het vaste Lant van America, be-Noozden Porto desire, nae de wal seylende / wierpen al-te-met twintich/na thien Vademen/ eerst sant/ daer naer singhel: seylden tot ontrent een en half Mijl vande wal/ en settedent opthien Vademen singhel-gront.

Numero 1.

A. IS de Spieringh Bay.
B. De plaetse daer wp met de Schepen in groot perijckel aen de wal dreven.
C. Is het Voghels Eylant.
D. t'Leeuwen-Eylandt.
E. Het Coninex-Eylandt daer wp onse Schepen schoon maecken.
F. Verbaent ons Jacht.
G. Is de water-Plaetse daer wp met veel moeyten water haelden.
H. Sijn de graven vande Patagones op hooghe Clippen/ daer waren beenen onder van thien en elf voeten lang.
I, K. Sijn twee Zee-Leeuwen.
L. Sijn Harten met seer langhe halsen.
M. Voghel-Struysen die wp hier oock vonden.
N. Een Steen van natuere ghegroept ende verthoont sich als een [illegible]

1615. Decēb. ghel-gront. Vondent geraden dese nacht hier te anckeren/ en niet naer Zee te leggheu/ om te behouwen dat wp hadden/ alsoo de stroom hier seer om de Supt gaet/ jae dat int setten de betingh/ roockte vant tou/ dat soo snel te cluse upt vlooch/ dat wp het ieschteden/ of het soude ghebrant hebben: daer ginck soch achter upt/ als of het met goede cockre seylde: achtende dat het de Ebbe is/ die upt de Noozt comt. De Cust streckt hier Suyden en Noozden/en saghen Noozt Noozt-West 2½ Mijl van ons een hoeck daert scheen ofter een Bay/ of een inwijck tusschen 't lant inliep/ tusschen twee hoecken/ die over malcanderen sneden/ met twee Bergen of groote Clippen. Dese Clippen van hier onder seyl gaēde/en Noozden ten Westē/ of wel soo Westelic van ons legghende/ verloozen die: en sagen doen een groot stuck van't landt/ van buyten eenen hoeck/ de welcke scheen of het hem vant lant afsonderde/ twelck wp naderhant bevonden/ alst Noozden ten Westen/ en Noozt-Noozt-West van ons lach/ een groote spacie tusschen beyde synde/ soo dat het de plaets was daer Olivier schrijft ghemeent te hebben dat het Port Desire was. Ons docht datter eē groote stroom upt most vallen/ al waer de Ebbe of stroom upt de Noozt teghens crupste/ oft teghens aen sneet/ soo dat het barnde als oft Clippen waren: maer wp bevonden/ dat het de uptval was van den Ebbe/ upt dien inbocht/ dat teghens het ander water aen liep.

Den 7. smozghens vroech liechteden wp't Ancker/ en seylde neerwaerts om Porto Desire de Haven te soecken/met een achter-vloet/een en een half Mijle de Cust lancr/ was een schoon Delt-achtich leech lant/wit/ of het Cruit en Sant ware: saachts aen de Sterren hadden de hoochte van 47½. graden: Terstont quamen wp een Eylant te sien/ dat een goet stuck van de Custe lach/ waer aen wp bemerckten/ dat hier de Haven most wesen: terstont werden wp Porto Desire kennende/ wesende leegh lant/ den Noozt hoeck als witte Clippen/ daer wp een Eylandeken van saghen ligghen/ de Haven/ inslende. De Noozt-hoeck hooghet synde/ als de Supt-hoeck: hebben dus al Supt Supt-West heen gheseylt/ en Suyden/ met schoon weder. Hadden corts een droochte vernomen daert ses oft seven Vadem diep was/ en de stroom daer teghens rabelde/ daer wp droghende hielden/ en creghen terstont dieper water veerthien Vadem: dit was al singhel-gront/ saghen be-Suyden Porto Desire, diep in't landt heel hooch hackelich geberchte/ eenich blau/eenich wit ofter sneeu op lach. Wp seylden met de Vloet na de Haven/en liepen in een gat daer veel droochten en cleyne clippighe Eylandekens en rutsen waren/seer nau om in te comen/en hebbent geset/ en met de Boots ghevaren om beter gheleghenthept te soecken/ die rapporteerden dat wp trechte gat of Canael niet in gheseylt waren/ dwelck be-Noozden ons lach/ en waeren in een kille daer men nieuwers heen conde/ wp laghen op 4½ Vadem. Als men vooz dit gat is/siet ment heel diep inloopen/ en wijt als een Reuier/ oft als de Rhijn ontrent Schencken-Schans, oock diep met hooch water/ maer met laech water ist vol Rutsen/ soo dat het valt 3. Vadem op en neer. Wp laghen hier al aen de gront/ en t'Roer van't Schip gheknelt/ dat het soetelick wiechde/ hadder quaet weder gevallen/ wp souden't quaet genoech gehadt hebben van den Oost Supt-Oostē. t'Savonts quamen de Boots weder van de rotsighe Eylandekens/ brengende de zoode van diversche Visschen: als

1615. Decēb.

1615. Decēb. als Cabeljau/Gullekēs/ en Schelvis: oock Visch als Carper: mede uptter maeten groote Spierinck lanck sesthien duymen/daerom wy dese inwijck noemden de Spierincbay: oock vette Mollelen: snachts quam onse ander Sloep aen boort/ brenghende hondert vijftich jonghe Pinguijns/ en 2. groote Zee-Robben/ van het Pinguijns-Eylant/ twelck stijf twee Mijl 't Zee waerts/ Oost Supt-Oost en Supt-Oost ten Oosten van Porto Desire lept/ daer abondantie van Voghelen is.

Den 8. smorghens voor dage/ de wint Supt-West/ liepen wy upt het gat/ om voor het Canael te raecken: wy sagen na Sonnen opgane een grooten roock opgaen/ dochten dat het van de Patagones was: oock saghen wy veel bonte Bruyn-Visschē twater door haer hooft blasen/ hadden dwerse steerten/ niet ongelijck de Bruyn-Visschen die Sebalt de Weert in sijn Caerte stelt. Smiddaechs sagen wy noch eens de rooc op gaen van de Inwoonders. Naemiddach liepen de Haven in van Porto Desire by naest tot een Mijl/ daer wy het setteden/ dat was hier tusschen 2. steenige Clippen Wallen/ daer t twintich en vijf en twintich Vademen diep was/ al steenen Clip-grondt/ soo dat t'Ancker niet wilde houden/ en 't waepde stijf van den Noordt-Westen/ soo dat wy met ons warp en dagheliicx Ancker door ginghen/ als oock het Jacht/ en dreven teghens de leegher wal: en bevielen met de Ebbe heel drooch/ mits het hier 2. en drie Vadem op en neder vloept/ doch t'beviel op een slechte keeselinghe steen-gront/ heel op sijn kimmen/ en lagen in groot perijckel achter int rijsen/ maer het Schip schoot met een hoort daer af/ en viel daer teghens aen: hadde het daer op blijven staen/ en soo bevallen/ t'hadde ongevallen: door bleef het heel vlot/ en alsoo het met backboort tegens de wal en steenē lach/ was het aen stier-boort ses/ seven/ acht Vademen diep/ soo dat het teghens heel steple Clippen lach: soo dat wy met stil water/ en wint ons werp Ancker upt brochten/ en wondent van de wal/ en aen twee Anckers vast ghelept: t'Jacht met de Vloet oock vlot raeckende/ wondent oock van de Wal/ maer een storm soude ons weder aen de Wal ghedreven hebben. Havonts quam onse Sloep aen boort ende hadde 's Conincx-Eylandt ontdeckt/ brocht de halve Schuyt vol Eyeren: de Boot van't Jacht brocht veel Voghels/ als Rot-Ganssen: hadde oock veel Robben vernomen op de Clippen; daer was oock gorde ghelegenthept om met den Seeghen te Visschen. 1615. Decēb.

Den 9. wast claer Sonne schijn weder/ de Wint Noordt-West/ en West Noordt-West/ en laghen op leegher wal/ en effen steen-gront/ voort warp Ancker/ en een swaer Ancker/ maer ginghen door/ ten laetsten hielt. De Vloet incomende/ maeckten wy Sepl/ in de wint laverende/ tot 's Conincx-Eylant/ maer niet daer achter/ daer't Jacht wel quam/ Ons President ginck aen t'selfde Eylandt om te sien nae eenighe Brieven oft teeckens van Spilberghen, oft andere/ maer vont niet/ dan een Rae van een Besaen: twas een ruych Eylandt/ van cleyne Boomkens/ daer uptter maten veel Meeuwen in nestelen/ en ontelbaer Eyeren/ daer wy soo veel creghen als wy begheerden/ doch waren meest al vuyl.

Den 10. sont onse President onse groote Boot/ aen de Noort-syde van't vaste lant/ om naer water te vernemen: dan niet ghevonden als sout water in een Vallepe: ginghen voorts op d'Eylanden om onse cost te soecken/ mede brengen-

1615. Decēb. de hondert vijf en tseventich water Voghels / swart van coleur / met Eyeren van differente soorte groot en cleyn: noch een Reyger/ en een Pittoir / die daer veel waren: wy vonden op't groen Voghel-Eylant teeckens van Hollantsche Schepen / als sticken van Potten / en Aerde dzinck-Cannen. Desen avont raeckte Coninck-Eylant in brant / door ongheluck dat't Vyer ghestoockt om te warmen / dat soo seer roockte / datmen vreesde de Patagones daer mede wacker te maken. Ons volck dat aen lant gheweest hadde / vernā niet dan spoor van ghedierte met ghecloven Clauwen / t'gheberchte meest van witte sachte steen.

Den 11. dede de Presidēt de Boot weder mannen/en sont mede Aris Claessoon, ende Claes Ianssoon, met d'assistenten / om te gaen nae de Baeck aen Zee staende / om alsoo te becomen teeckenē van Schepen die daer gheweest waren / oft Brieven: maer twas al vergheefs: oock hielden de Journalen dat aen de Supt zijde vant vaste lant soet water te becomen was / maer vonden niet.

Den 12. is de Presidēt selfs met sijn Broeder Daniel le Maire met de Sloupe aen de Noort-sijde van't Eylandt ghevaren / met twintich Musquettiers/ en ginck door 't lant 1½. Mijl / door een doore champaigne sonder gheboomte/ geen versch water vernemende/door de droochte / wy saghen grooten Roock opgaen achter een Berch / al waer wy volck vermoededen: oock veel Wilts als Harten/ met seer langhe halsen / seer schou van ons. Vonden eenighe Graven van de Patagonen op hooge Clippen en Steen-Rotsen / daer al steenen op gheleyt waren/daer waren Beenderen onder van thien en elf voeten lanck.

Den 13. heeft de Presidēt weder de Sloupe doen mannen / ende is met alle de Assistentē met de Vloet de Revier meer als twee Mylen opwaerts gheroeyt / gaende dzie maels te lande / twee mael aen de Noort-sijde/ en eens nae de Supt-sijde / een groot stuck sweechs by de Zee-cant lanck over Berch en dal; sach wel twee schoone diepe groene Valleyen/ daer water in was gheweest. Olivier en Candisch van sijn twee reysen segghen datter versch water moet wesen aen de Supt-sijde/ maer wy vonden niet.

Den 14. is de Presidēt, met Aris Claessoon en twee Assistenten neerwaerts nae de Supt-hoeck ghevaren/ daer Huydecoper begraven is/ en na de Put daer Cādisch af schrijft maer vonden niet. De Presidēt meende een Hart te schieten/ maer raeckte niet: ginck in de Sloepe/ en voeren aen't groene Voghelen Eylant/en brocht ontrent hondert Voghelen: schoot oock de seghen en creech 1½. Ton Spierinck/ende andere soorte van Visch/en brochtse aen boort. Na noen voer hy weder aen de Noort-sijde van't vaste lant/teghens over het Eylant/daer wy laghen / een wepnich over het gheberchte in een groene Valleye/ dede hy een Cuyl delven van vijf en twintich voet int ronde / en vijfthien voeten diep / maer alse elf en twaelf voet diep was / begon het water door d'Aderen van onder/ en van sijden/ upt den Noorden en Westen te comen/ heel claer / maer brack.

1615. Decēb. Den 15. is de Sloepe weder naer 't Voghel-Eylandt ghesonden / en brocht twee Ton Spierinck:en tseslich verschepde soorten van Vogelen: hadden twee Zee-Leeuwen ghesiaghen / op een Clippe sijnde van sesthien voet lanck/ t'Hoyr aen den hals sijnde wel een Vinghers lanck/ ende op't lijf coyt: sy waren soo groot als een jonck Peert: men conse met een hant-spaer nau doot slaen / in vijftich Slaeghen: seer vreese-

1615. Decēb. vreeselick en wonderbaer om aen te sien / dick van Cop en Hals / voor twee breede Handē en achter twee / waer mede zy snel connen door't water swemmen: het Vel is swart en de Huyt lanck veerthien voeten / en ongelijck dicker als de beste Ossenhuyden van Indien, oft in Hollant. Het Vleesch is goet / en redelick van smaeck. Men dolf hier een groef of Voorn nae de Put van 'tgheberchte af / om de reghen daer in te leyden / en soo versch water te crijghen.

Den 16. heeft het Scheepsvolck t'water uyt de Put ghehaelt / maer t'was onbequaem door de brackheyt om te drincken.

Den 17. is de President weder met het Jachts Boot neerwaerts ghevaren / om versch water te becomen. Van daghe brochten wy ons schip Eendracht aen de Noortsijde aen de wal / met hooch water / bevielen heel drooch / soo dat het heel schoon ghemaeckt worde aen back boort dien dach.

Den 18. is ons Schip Eendracht heel schoon ghemaeckt: vallende met de spring van de nieuwe Maen heel drooch / soo datmen daer om conde gaen / in Cley gront / met wat singel / vallende veerthien voet waters. Het Jacht sat op Strant op singel gront / maer heel drooch / twee Mosquet scheuten van ons Schip. De ruymte daer mede wy brandeden haelden wy vant vaste lant / daer oock bequame steen is tot ballast.

Den 19. nae middach is de President met de Schipper die siecklick hadde ghevveest / nae 't Jacht comen wandelen / om te sien hoe het schoon ghemaeckt worde / vertrocken corts daer naer / en men bestont met ruymte de Back-boorts sijde te branden / maer de brant vatte de soo heftich inde Caijuyt en in het Want / dat het vyer niet te blusschen was / en verbrande alsoo ghe-

1615. Decēb. heel in ons ghesicht: snachts ginck het Cruyt eerst aen brant / en de Stucken / daer yder voor ghevreest hadde.

Den 20. is de President, met alle de Assistenten / aen het verbrande Jacht ghevaren / en hebben den brant ghelest / saghen datter niet veel overich was: dat Yser / ende d'Yseren hoepen werden inde sloep geladen / en aen't Schip Eendracht ghebrocht / dat nu al van lant was / oock het Ghescbut / en d'Anckers. Wy sochten seer nae het ghelt achter op de kiel van't Schip / ooc bupten int water op de Strant / dan coslent niet vinden / maer 't was met te slach vant Cruyt int water ghesmeten / daer uyt wy het noch vonden / t'savonts soeckende langs de Strant / en vonden met het leechste Water een clomp ghesmolten Silver / dat soo swart was dat Frans Claessoon Assistent die het haelde niet en kende / en ick t'selfde kennende / alsoo daer een heele Reael van achten in stack / en voorts soeckende niet alle man vonden in alles vijf en dertich pont Silvers.

Den 21. smorgens na de vroech-Coff / Is de President met sijn Assistenten weder aen't lant ghevaren / maer t'water was niet laech ghenoech: maer t'savonts ontrent drie uren / ginck hy weder aen lant en vont noch twee pont Silvers.

Den 22. noch al aen het wrack ghesloopt. Dese verleden nacht heeft het soo gheweldich gewaeyt / en duerde dese gantsche dach / dat de Sloupe die om Vis uyt was / niet conde aent Schip comen / ende de maets bleven snachts in de coude wint en reghen: soo dat het veel erger was als een Travade: de Volck-vanghers mosten aen.

Den 23. quam de Boodt aen boort / met Vis en Voghels geladen voor tachtentich mannen honderd vijftich Voghels: snachts weder een vlieghende storm.

1615. Decēb. Den 24. zijn wy weder doende ghweest aen 't Jacht te sloopen/ sochten weder nae versch Water/ maer vonden niet.

Den 25. heeft de Presidēt ghe-remarqueert dat eenighe Herten/ ende vierpoetighe ghedierten/ tot drie diversche repsen over het ghe-beechte quamen/dwers nevens ons Schip/ beelde hy hem in dat sy d.er quamen om 't verschse Water/ ghelijck hy ook bevonden hadde aen de Capo de bonne Esperance, sont staet eenich volck derwaerts/ die daer vonden in de Valleyen twee Putten met water/ maer ware niet diep ghenoech/ derhalven wy die diepte/ om meer te crijghen.

Den 26. wast schoon weder/ soo dat de Sloep weder om de Cost uyt ginc: brocht ontrent twee hon-derrt Voghels. Smorghens is de Schipper aen landt ghegaen met Aris Claessoon, om de water-plaet-sen te visiteren/en vonden nu abon-dant'e: soo dat wy van daghe noch aen boort brachten vier Vaten wa-ters/twelck wit en heel dick was.

Den 27. smorgens/ is ons volck aen lant ghegaen om water te ha-len/ brochten elf Tonnen water/ dat wel dick van Cley was/ maer soo soet als een Note. Hadden we-der sulcken storm dat het scheen dat de Mast over boort soude gewaept hebben: soo dat het volck klauher-tich worde/ door stadighe onweder: t'selfde oock syn swarichepdt om met het Schip uyt de enge Reviere te comen/ daer soo quade Ancker-gront was.

Den 28. overviel ons soo groote storm als wy oyt hadden ghehadt/ soo dat het Schip op twee Anckers lagghende/ door ginck op sachte Cley gront/ en teghen 's Conincx Eylandt dreef/ zijnde al steen en Clip/ soo dat wy met het achter-Schip aen gront saten: maer als het water wies/ roeckteden daer af door Godts hulpe. Waren van da-ghe besich om water te halen/twelc seer moepelick was door oneffen weghen/ met Galey vatekens op de schouderen: dit water was oock wit en dick/ door de Kickvorschen en andere ghedierte: mosten oock wacht uyt setten/ voor den aenval der Patagonen. Het waepde hier alle daghen schrickelick. 1615. Decēb.

Den 29. verhief hen weder de wint smorgens. De Presidēt ginck met d'Assistenten aen lant/ aen de water-plaetse/ daer de Matroosen het versch water schepteden/ die droeghen soo blijtich dat het bel van haer schouderen ginck/ jae 75. Galey-vaetjens een half Mijle weechs: eenighe waren gheladen met Musquetten/ om niet overval-len te worden: Dese groefve vol waters strecktede hen langx de gant-sche Valleye.

Den 30. is de Presidēt aen lant ghevaren/met onse Corporael/Aris Claessoon, ende Daniel le Maire en twee Bootsghesellen/ om het Loot dat seer onghesien en swert was te versmelten/ dat uyt de Jacht ghe-bercht was: en vergoten dien dach ses hondert ponts Loots/ alles in baren/ arbeydende in de hitte/ ter wijl de andere besich waren met water te halen. De Presidēt liet van daghe voor d'eerste repse sien de Caerte van Australia, t'welck onse Opper Stierman/ en hooch-Bootsman wel behaechde: wy cre-ghen van daghe thien Vaten wa-ters aen boort.

Den 31. des smorghens wast schoon weder: t'volck weder aen het water halen; ende een partie aen't Jacht om de rest te berghen.

1616. Januarius. Den eersten Januarius/ wast seer schoon weder/ soo dat de So-mer een fraeyen aenbanck nam: de Waets droegen vast de Vaten vol. De Presidēt voer aen de Supt-syde aen een Eylant daer hy meen-de eenich Wilt te schieten/ maer twas te schon/ stack het aen brant/

en bran-

16. en brande door de drooghte heel af. 1616.
narij En alsoo het van daghe nieuwe- January
Jaers-dach/ quamen eenighe van't volck/ met Trommelen/ Trompetten/ en Duytsche Fluyten voor de Cajuyt/ het nieuwe Jaer spelende/ daer voor sy vereert werden met een Canne Wijns/ en een peder van de Maets nae de broech-Cost een Mutsken Wijn.

Den 2. saghen wy twee Regenboghen/ daer een blaghe reghens naer volchde/ sonden ons volck weder aen lant om water. De President heeft van daghe de reste van't Loot en Tin ghesmolten/ en aen boort ghebracht/ alles in baren van vijf pont/ tot ontrent duysent vier hondert pont Loot/ en veertich pont Tinne.

Den 3. de voorleden nacht was het schoon weder/ ende het hadde ghedout: maer twee uyren nae de broech-Cost/ verhefte hem de wint seer sterck/ van den Noort-Noort-Oosten/ geduerende tot den avont/ soo dat op goet weder hier gheen reeckeninge is te maecken: wy hebben van dage ons Schip van buyten gheteert: De President heeft heden sijn resolutie beginnē te stellen/ en verklont van Aris Claessoon, dat de Schipper de selfde niet wilde teeckenen/ sonder reden daer af te gheven: cregen heden seven Vaten waters aen boort.

Den 4. ginghen de Matroosen om onse ordinarie provisie van water te halen. De Onder-Stierman om de zoode/ die een wonderlicke Visch vinck: hadde een steert als een Ratte/ vier groote breede Vinnen/ en een snupt aen de mont met perfecte Tanden boven/ en ander/ hy hadde Eyeren int lijf/ en scheen een soorte te wesen van een Haye/ sonder schobben/ heel glimmende/ en vilden hem.

Den 5. heden werdender thien Vaten waters aen boort ghebracht soo groot en cleen. Als de President met sijn volck aen Tafel sat/ liet hem de Schipper ontvallen/ dat hy wilde naer Oost-Indien gaē/ dat de Piloot en Claes Ianssoon hoorden/ en op malcanderen sagen/ en hy lachte by hem selfs/ waer mede hy soo veel te weghe brocht/ datmen het volck niet en heeft uyt het hooft connen praten/ van naer Oost-Indien te gaen: soo dat het niet ginck nae de wille van de President. Ons volck saghen aen de Water-plaetse drie Struys Voghels/ sijnde de eerste die ghesien waren.

Den 6. is de President de Revier opghevaren/ om sijn strecckinghe te sien/ en waer datse belangde/ dan daer stack op groote stoorm tot den avont toe/ dat hy weder-keerde. Wy waren alle seer verslaghen/ door dit continueel onweder/ en besonder alsoo wy een periculeus exploict voor handen hadden. Heden liet de President Claes Ianssoon lesen sijn instructie vāde Raet voor de eerste repse: en verordonneerde een Vat ghebrandewijn van de Coopmanschap tot provisie van't Schip/ om in Zee uyt te deelen/ cregen heden twaelf Ton waters aen boort.

Den 7. stelde de President een pael op't Eylant/ met een Loot/ en een Blicken busken/ of Cokerken/ in t'welck was een Brief/ verhalende van ons arrivement aldaer/ en van onse gantsche repse. En resolveerde ter gheleghener tijdt af te drijven/ om staechs te legghen.

Den 8. dreven wy op diep met de Ebbe/ buyten het Eylant/ hadden vande morgen een stijve Donder blaghe/ en oock reghen: wy settedent terklont/ daer volchde wint en regen niet weynich/ twelck veel de couragie benam om t'Suyden te passeren/ bysonder als de Schipper seyde/ dat het nach dickwils daer suer uyt soude sien: jae Ian Schouten die een ander hoorde t'a-

nmeeren/

1616. Januarij

nmeren / om dat hy sijn Schip verlozen hadde/vaerdde al-te-met/ of men malcanderen op een Vleeschanck wilde brengen : alle die propoosten waren verdrietich om hooren. Dese dach wert niet uptgherecht om t'onweder.

Den 9. waepde het weder een halve storm/soo dat wp niet conden t'sepl gaen : lieten de Boot noch eens om t'laetste water varen nae de middach / en creghen dat aen boort.

Den 10. sijn wp met een proper coelte/en mop weder tsepl ghegaen/ maer op de middach quam ons de wint teghens upt der Zee : ons Boot voer aen t'Robben Eplandt/ en de Sloep aen't Voghels-Eplant/ binghen veel Visch / en Voghelen.

Den 12. werde onse Sloep ghesonden naer de Pinguijns Eplandē/ om Pinguijns te halen ende die te souten/ oock om Speren. De Boot voer aen't Robben Eplandt/ daerse ontrent twaelf Zee-Wolven met Musquetten doot schoten.

Den 13. quam onse Sloep met de Pinguijns weder aen boort / die snachts inde Spierinck-Bay hadde gheleghen / waren meest bedorven / door de hitte / maer souteden een Oxhooft vol. Saghen oock drie oft vier Zee-monsters / hebbende grau Alverwich hayr / met langhe Becken / als Crocodillen. Des na middaechs seylden wp upt Porto Desire ; en door stille wint settedent / maer als die corts daer naer wackerde / liepen wp't Zee-waert.

Den 15. smorghens hadden wp Donder en Blixem / met herde slaghen / en veel Haghel caecken van de Supt-Westen / dat het Schip op veel plaetsen wit was : concludeerden int generael dat het Suyden in equipollentie veel couder is/ als het Noorden : en was met dese Suyden wint veel couder als met ons de Noorde Wint inde Herfst : ginghen meest aen Supt Supt-Oost/en Supt-Oost.

1616. Januar

Den 16. lieflick weder : hadden smiddaechs de hoochte van vijftich graden / thien Minuten min : en maeckten gissinge dat ons de stroom om de Supt settede / oft Supt-West naer de Straet Magelianis : wp saghen noch eenighe Pinguijns soo dat wp niet verre van lant waren / en twater heel bruyn: wp lepden ons mette stroom t'gat om te drijven be-Suyden / om alsoo de wint ons van't lant van de Straet hout/ die wp geerne souden verkent hebben. Dreven snachts in stilte.

Den 17. smorgens wast stil/lieflick weder / maer smiddaechs door de betoghen lucht gheen hoochte ghepaelt. Heden sijn onse Assistenten wat beschrolt om haer desperate propoosten/die sy gebruyckten van wel te willen naer huys varen / met de welcke sy andere de couragie seer benamen.

Den 18. was de wint van den Suyden : sagen veel Walvisschen: De President achter upt de Galerije siende / sach de Eplanden van Zebold de Waert, die hy stelt inde Magellaensche Caert / en laghen ontrent drie Mijlen van ons / Supt-Oost : en legghen van de Straet Oost Noort-Oost/en West Supt-West ontrent vijftich Mijlen : wp hadden rechts te voren ghewent/ anders souden wp daer by lancx heen gheloopen hebben / soo wp daer nu boven of be-Westen liepen : smiddaechs door betoghen lucht conden gheen hoochte becomen / de Son nochtans hem daer naer openbarende / bevonden dat wp souden gehadt hebben 51½. graden : en dat de stroom ons om de Supt settede / tsavonts begont te coelen / namen de Marsseyls in : maer het weder beterde/ en lietense de gantsche nacht staen / door dien het

1616. het tamelick licht was: t'was hier beter weder als in Porto Desire.
Januarij

Den 19. smorghens was het seer mop warmachtich weder / slecht water / de wint Westelick / wp saghen veel Wal-Vischen / en cleene lant Beeukens / wp saghen gheen Croos dijven / soo dat int Suyden gheen Eylanden moeten wesen / en daer quamen groote dijninghen van daen / naer de wint die daer waepde / smiddaechs hadden de hoochte van twee en vijftich graden / t'savonts maeckten gissinghe de hoochte te hebben vande Straet van Magellanes, wp bevonden dat al de Vis die wp in Porto Desire ghevanghen hadde / soo droogh was gewordē datse nau te beuckē was / jae al haer smaeck verloozen hadde: t'savonts begon het wat te coelen van den Westen / soo dat het te nacht stormde / seplende met schover-Sepls / nochtans twater niet hol / mits het een opperwal was / maer t'Schip slingherde gheweldich.

Den 20. smorghens begon het quaet weder te stillen / waepende met bupen van de Westelijcker hant / met betoghen locht: saghen veel Croos dijven / en Voghels die onder twater queeckten / sonder twijfel van de Straet van Magallanes: hadden smiddaechs de hoochte van dzie en vijftich graden / t'weder te begon te claren: twater noch al bzuyn / blauachtich. Wp hadden t'sedert wp uyt Porto Desire liepen vochtighe locht / soo dat het alle dinck ontliet / Marmelade / Honich / het Parckement van de Caerten in de Cajupt / wp waren in groote hoope dat ons de stroom om de Suyt settede / en dooz t'Suyder / of naer het Suyder gat trock / t'savonts de wint uyt dē Suyt Suyt-Westen / lepdent West-waert over / met stil weder / soo dat wp wepnich vertierden / te meer dat wp seer groote dijninghen creghen uyt den Suyt-Westen / die de vaerdicheyt van't Schip benamen.

Den 21. was het smorghens heel lieffelick weder / de Wint Suyt-West / hadden van daghe een harde reghen-caeck / doch corr / nae stilte / smiddaechs de hoochte van dzie en vijftich graden schaers / is voozts den gheheelen dach schoon weder ghebleven. Wp stopten van daghe een leck boven de kuyes / dat heel groot was / daer mede wp van't pompen verlost waren: Snachts conden wp in onse Copen ons niet verwermen.

Den 22. was het heel stil weder / vertierden niet.

Den 23. smiddaechs dzeven wp in stilte / en wierpē stoot op vijftich Vadem singhel-gront: inden achter-noen aengaende Suyden tēn Westen saghen wp of het Eylandekens en bzoecken waren / setteden onse cours aen Suyt-Oost / om het Lant-mis en boven te loopen: snachts wierpen wp het Loot op veerthien Vadem / onse President slicp dien nacht niet / mits hy in groot bedencken was hoe de saeck soude afloopen / mits hy onverwacht dit lant vernam.

Den 24. smorghens saghen wp vooz uyt niet dan lant / daer dooz Suyt-Oosten ten Oosten aen ginghen / synde met de variatie Suyt-Oost / soo als het Lant streckte / te weten / Suyt-Oost ten Oosten / en Suyt-Oost: waer over onse President seer verslaghen was / meenende dat het nae het Caertjen van Willem Ianssoon al vast lant was / en alsoo hem de Custe niet om de Suyt en ontviel / maer seer Oostelick strecktede / vreesde hy dat het noch meer Oostelicker soude strecken. Want als wp Suyt-Oost ten Suyden aenginghen / saghen noch al vooz uyt Landt / als Eylanden / heel hooch / dat ons docht met sneeu bedeckt te sijn / maer gheleeck ghebzoocken Lant meest. Ten laetsten

1616. Januarij

onsen cours noch wat lanct de wal houdende / saghen een gat of Canael daer groote stroom uyt quam / twelck teghens het Zee-water seer hert het gat quam uyt vallen / soo dat het soo ravelde / en bzande teghens malcanderen / dat ons het met elcke Zee t'Schip tot de blinde Ree / jae by nae de geheele boug-Spriet onder water viel / dooz dien het water soo teghens malcander schermde: wy hadden hier gheen gront / en twas uytnemende diep int Canael: namen de hoochte op 55. graden schaers. Nae den noene liepen wy nae het gat toe / werwaerts ons oock de Vloet trock / maer alsoo het stilde / en de wint ons tegen quam / hebbent de nacht by gheho[u]den.

Den 25. smozgens synde schoon weder / seylden al het Canael in / cours doende eerst Supt / Supt-West / nae Supden / en saghen aen beyde syden landt dat Berch-achtich en hackelich was: wierpen in de Straet een Wyle van het lant dat aen back-boozt lach / het Loot op vyftich Vadem schulp en steentjens: alsoo met groote vreuchde seylden wy dooz de Royale passagie: Godt danckende dat hy eenigdeels verleent hadde / nae t'ghene wy soo verlanght hadden. Daer naer wert met ghemeene resolutie des Raets / het Westelickste lant ghenaemt Mauritius de Nassau: en het Oostelickste Staten lant. Inde Straet selfs / hadden wy soo harden stroom die in de Noozt-Zee viel / dat wy dien nauwelick conden doot seylen met top-seyls coelte / hier was gheen gront: Sagen hier veel Croos dzijvē / oock Pinguijns / Zee-Robben / en seer groote menichte van Wal-Visschen soo inde Noozt-Zee / dooz de passagie / als mede inde passagie selfs ende inde Supt-Zee / soo dat t een verwonderinghe was te sien / oock dat het Schip int seylen die moeste wijcken ende cours veranderen. Onsen Opper-Stierman heeft dooz de passagie een Cabbeljau gevangen. Onse Stierman was aen de stenghe / sach Supt-Oost en Supt-West gheen landt. Op Mauritius lant saghen wy de Sneeu op sommighe Berghen legghen / maer op Staten lant docht ons eenige groente te syn. Het scheen datter aen beyde syden goede Reeden waren / en Havens / met al de inwycken en bochten en stranden van Sant: principael in Staten lant, al waer Noozden af een Eylant scheen te legghen. Het Lant Mauritius liep Noozt-waerts af seer leeg-achtich / aen de Supt-syde Berch-achtich. Wy hadden smiddaechs de hoochte van vyf en vyfftich graden ses en dertich Minuten: ginghen Supt-West aen: de dijninghen quamen hier van bozen / en twater dat gistere heel grondich sach / wiert blau. Het Staten lant saghen wy strecken aen de Supt-syde meest Oost / en Mauritius streckte binnen Oost ten Noozden / en West ten Supden / de breede Supt en Noozt ontrent 10. Wylen: En ontdeckte sich 't lant West op soo verre als men sien mocht: en Staten landt soo verre Oost Supt-Oost op als men met claer weder dat hooghe Lant ooghen conde. Cozts nae de middach wert het mottich weder / met goede coelte / de dijninghen van bozen / bande Supt Supt-Westen / sagen int Noozt-West / en West Noozt-Westen veel hooch lant / schijnende ghebzoocken lant te zijn / dat beSupden de Straet lept. Teghens de nacht liep de wint teghens / met holle dijninghen / soo dat wy boozseecker statueerden dat wy nu de Supt-Zee beseylden / en die passagie dooz ghesepylt hadden / die dooz alle Menschen tot nu verbozghen hadde gheweest. Hier was groote menichte Voghelen.

Den 26. smozghen continueerde de We-

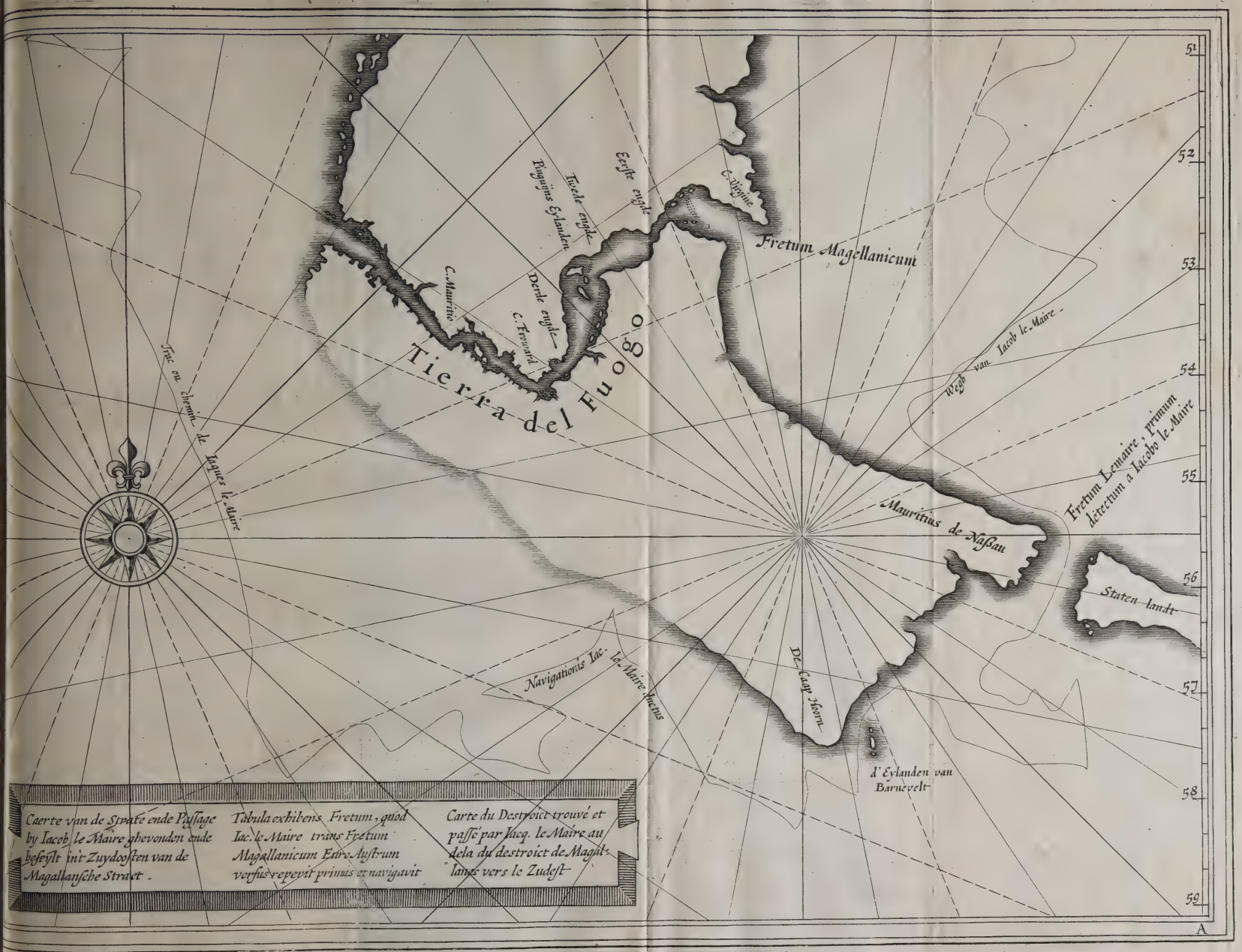

Caerte van de Straete ende Passage by Iacob le Maire ghevonden ende beseylt in't Zuydoosten van de Magallansche Straet.

Tabula exhibens Fretum, quod Iac. le Maire trans Fretum Magallanicum Euro-Austrum versus repevit primus et navigavit

Carte du Destroict trouvé et passé par Iacq. le Maire au dela du destroict de Magellans vers le Zudest

A

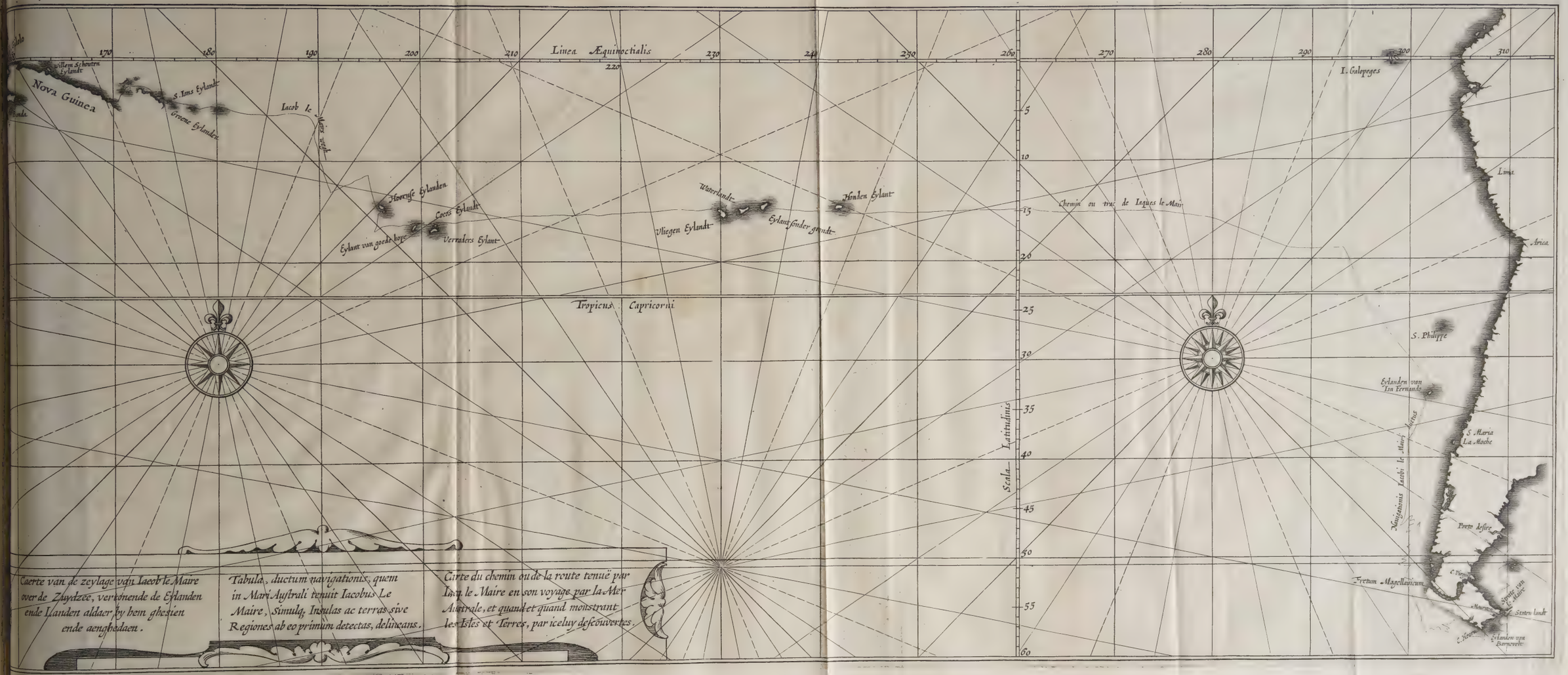

Caerte van de zeylage van Iacob le Maire over de Zuydzee, verrchnende de Eylanden ende Landen aldaer by hem ghesien ende aenghedaen.

Tabula, ductum navigationis, quem in Mari Australi tenuit Iacobus Le Maire, Simulq; Insulas ac terras sive Regiones ab eo primum detectas, delineans.

Carte du chemin ou de la route tenuë par Iacq. le Maire en son voyage par la Mer Australe, et quand et quand monstrant les Isles et Terres par iceluy descouvertes.

1616. de Weste wint/ met reghen en haghel/ met dijninghen en Zees die schrickelick waren: De wint begost hem te verheffen/ en in stozm te veranderen/ dat het water over't schip stoztede. Smiddaechs hadden de hoochte van 57. graden: en ginghen Supt-waert aen/ snachts liepen wp meest Westwaert.

Januarij

Den 27. was het weder wat bedaert. Haddē smiddaechs de hoochte van 56½. graden. Saghen hier veel Jan van Genten: hadden die grootste conde van daghe die wp opt ghehadt hebben: snachts een pzopere coelte/ daer naer heftich van den Supt-Westen.

Den 28. smozghens wast seer schoon lieflick weder: hadden de hoochte van 56½. graden/ settende onse cours West Supt-West: maer cozts daer naer liep de wint Noozdelic/ en dzeef ons geweldich voozt. De Presidēt was wel 3. of 4. mael snachts op/ sozgende vooz dzoochtē.

Den 29. was het betogē locht/ de wint Supt-Oost/ sagen lant in Lp van ons/ West en West ten Supden: en wat op clarende saghen wp dat het heel perfecte Eplanden waren/ leggende ontrent twee Mijlen van malcanderen/ of het ghebzoocken lant ware: hebben aengheloeft om daer boven te seplen; de stroom settede ons hier dapper om de West: hadden oock lanckslame dijninghen upt de Supt-Westen/ een teecken van volle Zee/ t'water blijvende by sijn coleur. Aldus vooz by het Lant seplende gaf het verschepden ghedaenten/ saghen geen Wal-Visschen/ noch Pinguins/ maer Vogelen als in Porto Desire. Dese Eplandekēs leggende op de hoochte van 57½. graden/ be-Supden de Linie Æquinoctiael, noemde onse Presidēt Barnevelts Eplanden/ ter eeren van de Heere Iohan van Oldenbarnevelt, liepen ten laetsten Supt-West/ conden boven of be-Supden de Eplanden niet seplen/ mosten be-Noozden om. Daer leghen Noozdē af noch 3. cleyne Eplandekens ontrent een groote mijle van de Noozt en Supt-sijde/ en bevonden merckelick dat ons de stroom om de West sitede. Nae de middach saghen wp lant Noozt Noozt-West/ seer hooch/ en wit van Sneen/ en saghen twee hooghe/ Berghen int Westen: gissende dat daer het hooghe landt ten eynde liep/ alsoo wp de eynden conden sien/ niet claer weder: t'welck onse Presidēt ter eeren des Stadts van Hoorn noemde Capo de Hoorn: lach op de hoochte van seven en vijftich graden/ acht en veertich Minuten. Om desen hoeck te mijden lepden het Supt-waert over den gantschen nacht/ nae Westelick.

1616. Januarij

Den 30. wast de wint Westelick/ over lanckslame dijninghen/ het water blau/ t'welck soo groen bzupn was by de Eplandekens gister/ daerom statueerden vastelic dat wp nuin de Supt-Zee al waren. Hadden smiddaechs hoochte van 57½. graden: verlanghende seer van de Westelicke winden/ en dijninghen ontslaghen te sijn/ en van de coude.

Den 31. de wint upt de Noozden/ ginghen West aen: wp sagen gheen meer lant/ t'sedert wp Capo de Hoorn hadden verlaten/ bevonden smiddaechs hoochte van 58. graden min thien Minuten: en dat wp nu in den aenbanck van de Supt-Zee waren. Na den noene liep de wint ten Westen.

Den 1. Febzuarij: de wint als vooren/ met stozm: lepdent over tegen den nacht Supt-waert: maer het bedaerde snachts. Februa.

Den 2. smozghens was het tempeest over/ de wint Westelick/ smiddaechs de hoochte van 58. graden: saghen Croos/ en Lant-Meeuwen: den heelē dach en nacht hadden wp een by-leggher/ maer savonts stilde het: Het water is hier terstont

1616. Februa. ontstelt hoe het waept/terstont gaet de Zee Hemel hooch/en blijft lang ontstelt.

Den 3. was de wint al Westelick/maer matigher: saghen oock dat de stroom ons om de West sette.

Den 4. wast claer weder/smiddaechs de hoochte van 56½. graden/en alsoo wp veranderinge van water saghen/wenden Supt-waerts/tsavonts West-waerts: snachts ginckt vooz de wint/maer cruypt haest weder Noozt-West/alsoo de Westelicke winde hier meest waeyen/en selden Oost oft Supt-Oost.

Den 5. eerst wast schoon weder/nae noen stozm/soo dat wp al ons tupch mosten innemen/en dzijven op Godts ghenade.

Den 7. meenden wp dat wp de mont van de Magellaensche Straet van ons ontrent Noozt-West hadden: met reghen/naer stilte.

Den 8. en volghende daghen vele Winden upt den Westen/met Haghel/Regen vermengt/en groote coude.

Den 11. wast seer schoon weder/de Wint Supt-West/ginghen Noozt Noozt-West aen: met slecht water: saghen twee oft dzie cleene Robben/maeckten gissinghe dat die vande Magellanes quamen: hadden smiddaechs 57. graden vijftich Minuten: en souden dertich Mijlen gheseylt hebben/dat niet conde weseu: reeckende derhalven dat ons de stroom te baet ghecomen was. 'tWas dese dach heel warm.

Den 12. scherptede de wint/van de Noozdelicker handt/ghewent West-waert: Ons verwonderde dat wp sijnde be Oost de Straet/nu daghelijer begonden soo goet weder te crijghen/met soo slecht Water/daer het schzijbens van d'andere contrarie is. Heden is alle het Scheeps-volck met dubbel Rantsoen vereert gheweest/tot een vzeucht-teecken dat wp nu in de Supt-Zee voeren/en de Strate Magellanes al boven/jae achter hadden. Ock wert by Generael advijs vanden vzeeden Raet gestemt/dat men de Straet, oft nieuwe dooztocht tusschen de Landen Mauritius en Staten Lant/den name gheven soude de Passage oft Straet le Maire, dooz wiens cloeckmoedicheydt en stadighe sozghe dit treffelick/onsterffelick werck is beleyt/en uptghevoert: Derhalven t'sijnder eeren heeft de gantschen Raet/dese Acte hier naer volghende/met haer eyghen hant onderteeckent. 1616. Februa.

IN den name Godes. De welcke is het begin, maecker en Schepper van Hemel en Aerde, ende sonder de welcke niet goets wert ghemaeckt, begonnen en gheconserveert. Alle goede beginselen bestaende by en door Gode, en in sijnen naem alles moet aenvanck nemen, tot sijnder eeren ende glorie van sijnen heylighen Naem. En want het seer eerlick en vorderlick is, voor alle Landen, Provincien, en Staten, bysonder die by de Zeevaert bestaen, door middel van de selve haer te doen valeren, en bethoonen de animositeyt van hun natie, tot welstant en proffijt van hare Landen, en Ingheseetenen. Sy notoir en kennelick aen allen den ghenen, die desen Instrumente sullen sien, oft hooren lesen, saluyt. Dat wy ondergheschreven verclaren ende ghetuyghen, dat inde Maent van Ianuario, van het teghenwoordich laer sesthien hondert en sesthien nae Christi gheboorte, naer dat wy uyt Hollandt van de Stadt Hoorn waren gheseylt, met onse twee Schepen d'Eendzacht en Hoozn/daer op voor President is Iacob le Maire, ende Schipper Willem Cornelis Schouts, onder de protectie, patenten, en banieren vande Edele, Hooch-Moghende Heeren Staten Gererael, van de geunieerde Provincien, en sijn Princelicke Excellentie Mauritius van Nassau:

1616. Februa. Nassau: Admirael van de Belgische Zee, &c. Omme te ontdecken de Passagien, Landen en Eylanden vant onbekende Suyder ghedeelte des Werelts, in conformiteyt van hun vergunde Octroyen en Patenten. Dat wy naer veel periculen en travaillen door Godts ghenade, gevonden, ontdeckt, en gheseylt hebben, door ende langs eene nieuwe passagie, ons leydende van de groote Ocean, in de Suyt-Zee. Te weten by Suyden en boven omme de Strate van Magallanes, ende Eylanden daer annex, en dat tot onder de latitude van 58. graden, en neghen en vijftich Minuten. Al waer wy ondergheschreven ghetuyghen, en verseeckeren ghevonden te hebben een heel Royale ruyme Zee, by Suyden de Landen, en Eylanden van America, daer door by ons ghenoemt de nieuwe Suyt-Zee, hebbende int Suyden van de selfde gheen Landt, noch apparentie van dien vernomen, oordeelende oock vastelick door sijne qualiteyten van sich seer wijt en breet te strecken, en te extenderen. Experimenterende dat lanckx hier den voorschreven Ocean, ende Noort-Zee embrasseert, en ghemeynschap heeft met de spatieuse Suyder-Zee, tot faciliteyt vande navigatie. Testificerende oock voor de waerheyt, dat wy niet en weten, of oyt ghehoort hebben dat eenighe Volckeren uyt Europa oft andere deelen des Werelts, dese passagie beseylt en doorghevaren zijn, waer door wy ten opsien ende opmerckinghe van't selve, ontdeckende drie Eylanden, legghende ter sijden af in Zee, ten Suyt-Oosten het Landt America ghenaemt hebben, Staten Landt, Mauritius Lant: en Barnevelts Eylandt, ende de Passagie die daer by lancx valt Iacob le Mairs Passagie. Van welck Landt, passagie, ende Zee, uyt cracht en authorisatie voorschreven apprehenderen de eerste possessie en preferentie voor, ende in den name vande voornoemde Edele, Hooch-Moghende Heeren Staten, en sijn Princelicke Excellentie, als eerste ontdeckers, ende beseylders, volghende d'oude usantie. In testimonie en tot verificatie van alle t'welcke voorschreven is, hebben desen onderteeckent. Actum int Schip **Eendracht**.

1616. Februa.

Iaques le Maire.

VVillem Cornelisz. Schouts.

Ian Dircksz. van Hoorn. Opper-Stierman op Hoorn.
Coen Dircksz. van Oosterblocker: Stierman op Hoorn.
Claes Pietersz. van Oosthuysen, Opper-Piloot, op Eendracht.
Cornelis Kinersz. van Rijsdam, Onder-Stierman op Eendracht.

Den 13. al dijsich mottich weder / het water blau: saghen eenighe Zee-Robbē / maer geen Visch.

Den 14. weder mistich: veel Toninen en Bruyn-Visschen by't Schip / de hoochte smiddaechs 51. graden / saghen eenich Croos drijven / t'welck met de stroom van't Lant most comen.

Den 15. continueerden wy onsen cours vāde Noort Noort-Oostē met dicke Mist: Smiddaechs de hoochte van vijftich graden / vijftich Minuten.

Den 17. saghen wy veranderinghe van water / in bleeck en groen / wierpen het Loot / op hondert Vadem gheen gront.

Den 24. quam ons by de generale Suyde wint / met goedē voortganck / smiddaechs de hoochte van vier en veertich graden / ses en dertich Minuten / soo dat wy dit etmael dertich Mijlen vertiert hadden. Saghen hier daghelicx veel Jan van Genten / en grauwe en witte Meeuwkens; en Walefijten. Heden brochten wy ons gheschut boven / en settent ter boort.

Den 25. smiddaechs de hoochte

1616. Februa. van 42½. graden / en setteden onse Zeylsop/ alsoo wy nu waren in een gheruste Zee.

Den 27. continueerde noch de schoone Supdelicke wint: saghen een jonghe Robbe by't Schip / een teecken niet verre van lant te sijn: oock eenighe Wal-Visschen / of Pots hoofden.

Den 28. smiddaechs de hoochte van 38. graden acht Minuten. Desen dach werde van de President in volle Raet besloten / om de victualie te strecken / ende te verversche te loopen aen de Eylanden van Ian Fernando: alsoo ons Bootsvolc met de Scheurbuyck gequelt was/ en niet wepnich van de Zee ghetormenteert was.

Den 29. continueerde de Supde wint / smiddaechs de hoochte van 35. graden / vyfticb Minuten: namen onse Blinden in om de Eylanden niet voorby te seylen.

Martius Den eersten Martij: smorgbens met den dagheraet sach de Onderstuerman van de stenghe t'landt: Smiddaechs op de hoochte van drie en dertich gradē / twee en vyfticb Minuten / waren wy een half Mijle vant Supdelickste Eylant: wierpen het Loot / hadden gheen gront: het Eylant dat ten Supt-Westen lept / gheluckt heel dorre/ stepl / Clippich / hier en daer wat groens. Aenseylende Noort Noort-Oost / en Noort-Oost ten Noorden / ghenaeckten t'lant soo lancx soo meer / al sonder gront / sijnde seer hooch / stepl / hackelich lant/ verseylden den Supdelicken hoeck/ vant Eylant/ daer wy daer Oostelick door in Zee saghen/ en cregen het ander groot Eylandt op sijde/ dat boven groen en vol gheboomte was: hadden vele variable winden en stilte / soo dat wy nae onsen wille aen lant niet conden comen: lieten de witte Vlagghe van de Compaignie waepen/niet wetende waer een Reede was / noch gheen gront vernemende waren verlupt. 1616. Martij

De President relateerde de kennisse die hy upt eenighe schriften hadde/ maer werde van de Schipper niet gheacht / t'welck ons daer naer schadelick was: en siende gheen inwijcken liet hy de Boot upt setten / sont den Onderstuerman met den Onder-Coopman na den wal/ bevonden een redelicken inbocht/ en de diepte dertich en veertich Vadem / swart lant / dicht onder de wal: twee van de Maets liepen aen lant / en saghen een Riole van versch water / upt een Valleye comende in Zee storten / oock veel Robben / Bocken / Gepten / ende andere viervoetige gedierte: brochten de soode van thien Croccowaden/ en een Besem aen boort/ met hoecken opghehaelt / saghen oock ververschinghe van Frupt: maer wy condē ons Schip niet op gront brenghen/ om t'Ancker te werpen/ so door stilte/ en scherpe wint. Hielden snachts by.

Den 24. saghen wy dat wy seer verre van't Eylant ter Zee-waert ghedreven waren door den stroom: wy dreven den gantschen dach in stilte / conden gheen gront noch reede crijghen: en die de reede wil beseylen die ghelegen is int Noorden / in een groene Valleye / moet de-Oosten t'Eylant omloopen/ comende upt de Supt. Smiddaechs hadde wy de hoochte van 33½. graden. Onse Boot was aen lant / en brocht wederkeerende wel drie honderd Visschen al met de Hanghel ghevanghen / leggbende aen de dreggbe onder het lant. Sy sagen oock veel Bocken/ en Gepten/ ros van coleur met Baerden / en Hoornen/ oock jonghe Capritjens/ die wy niet conden vanghen / door de ruychte vluchtende. Men sach daer oock schoone groote Creeften: Men ghelooft dat hier de Spaengjaerts veel Visch drooghen / die sy aen't vaste lant vervoeren.

Den 3.

1616. Martius

Den 3. saghen wy dat wy dit etmael meer verlooren hadden dan ghewonnen / en wel vier Mijl van het Eylandt waren: resolveerden derhalven het Roer op te douwen / en gaen onse cours nae Terram Australem: verlieten alsoo het schoone Lant / alleenlick becomende wat waters / en Visch / leggende op de drie en dertich graden veertich Minuten.

Den 4. ginghen wy onse cours / met d'oude coelte / vanden Suyden / ende Suyt-Oosten / met schoone voortganck acht en dertich Mijl in een etmael.

Den 8. was onse Presidents niet wel: de Schipper was aen de loop: niet-te-min lettede de President op het swerte Wolckien t'welck men niet sien en can / dan als de Sonne een weynich is onder gheweest / en sach een ander wolckien aen de Pool bleeck wit / natuerlick als een licht dryvende wolckien.

Den 11. hadden wy smorghens een goede coelte / smiddaechs de hoochte van drie en twintich graden twaelf Minuten: soo dat wy nu voor de tweede reyse den Tropicum Cancri passeerden: hier creghen wy den alghemeenen Oosten en Oost Suyt-Oosten wint / gingen Noort-West aen.

Den 17. hadden wy de hoochte van negenthien graden / hadden gheen Landt vernomen: doen de hoochte ghenomen was / heeft de President doen vergaderd de Stierlieden en den Raet / en resolveerden aengheslen wy nu drie etmael West aen hadden ghegaen / onse cours te veranderen / om aen te seylen op't hoochste Lant van Terræ Australis, en ginghen aen de voorghenomen cours.

Den 19. continueerden wy den voorschreven cours / met schoon weder / hadden smiddaechs de hoochte van 17½. graden: soo dat wy gisteden te sijn drie hondert vijftich Mijlen van de Custe van Peru.

1616. Martius

Den 20. dito: de wint Oostelick / saghen eenighe witte Pijlsterten / en veel vliegende Visschen: smiddaechs de hoochte van schaers seventhien graden:

Den 21. bleef de coelte / met groote dijninghen vanden Suyden / als in de Spaensche Zee: wy saghen een Visch wel 1½. Vadem lanck / met een Speer oft Swaert voor upt oock wel 1½. Vadem lanck / hebbende seer groote Vinnen op de Rugghe / dien eenighe de naem gaven van Hoorenvisch. Het ginck alle daghen stijf voort.

Den 24. hadden schoone coelte / upt den Suyt-Oosten / cours recht West / hoochte 15½. graden: waren nu vier hondert tsestich Mijlen van Peru, verlangden seer naer Lant / soo dat wy vreesden datter gheen Terra Australia was: oock seyde de Schipper in dien hy hadde gheweten datter gheen Hollantich Indien, oft Australis Terra, aen dees syde van Salomons Eylanden ghewest ware / hy soude nopt een voet int Schip gheset hebben: Een praet die niet en sloot.

Den 31. wast heel schoon weder / saghen gheen lant / maer veel Voghelen: wy waren verwondert dat wy het Eylant S. Paulo niet en saghen dat op dese hoochte leggen moet: hadden de hoochte van 15½. graden / hadden noch groote dijninghen vanden Suyden.

Den eersten Aprilis hadden de hoochte van vijfthien graden acht Minuten. Aprilis.

Den 3. wesende Paeschdach: een Maent dat wy van het Eylant Ian Fernando seylden: waren nu seven hondert vijf en twintich Duytsche Mijlen van Peru. De Scheurbuyck bestont seer onder ons te domineren. Bemercktenden gheen afwisckinge / maer de Naelde trock Noorden en Suyden.

Den 9. hadden noch goede coelte van

1616. Aprilis. vanden Noorden/onse cours West/ waren stijf op vijfthien graden: saghen van daghe twee cleene Bonietten/ en Sterre-Meeuwen niet menichte: daer was ooc veel Visch/ maer wy condense niet vanghen. Desen dach overleed Ian Cornelisz Schouten: Schipper op't Jacht geweest/Broeder van onse Schipper/ nae dat hy een Maent langh niet wel hadde geweest in sijn hooft/ niet vrij sijnde van Scheurbuyck.

Den 10. was de wint noch redelick/ met reghen en caecken: wy setteden heden het doode lichaem buyten boort/ met droeffenisse. Het ghebedt volepnt sijnde/ sach onse Barbier landt: liepen dat straer lanck om Ancker-gront te vinden/ maer vonden niet. De Sloep werde ghemant/ en afgheseonden/ dede doch rapport/ datter gheen apparentie was om te landen door de barninghe. Daer naer ginck de Hooch-Bootsman naer landt en quam ghemackelick daer op/ maer wederkeerende moste hem met een Tou nae den Boot/ van het lant int water begheven/ en soo swemmen met groot perijckel. Vertelde datter gheen versch water op het lant was/ dan wel eenighe plaskens uytnemende bitter/ die daer mochten gheregent zijn/ maer veel Visch onder het lant/ veel Meeuwen en ghevogelte dat op de Boomen nestelde. Dit is het Eylant/ dat Magallanes heeft beseylt/ en by hen ghenaemt Desueutturada, daer af Ieronimo Benzon schrijft/ een cleyn Eylant drie Mijlen groot int ronde/ sijnde seer leegh op sommighe plaetsen/ soo dat met hooch ghetijde t'Zeewater tot int midden van't Eylant loopt. Dit Eylant staet vol Waterkersse/ walsende aen cleyne Boomkens seer bitter van smaeck/ doch seer goet door de Scheurbuyck/en de Maets brochten een goet deel daer van aen boort: het beet als Dragon/ het maeckte afganck/ en ververschtede de mont seer. Het lept op de hoochte van vijfthien graden/ vijfthien Minuten: en van de Custe van Peru negen hondert twintich Mijlen. En om dat sy ghesien hadden aldaer drie Spaensche honden/ die magher waren/ noemden wy het Honden Eylant/ dat heel binnen vol Zeewaters was/ door den hooghen Vloet/ wy ginghen van hier West aen nae de Eylanden van Salomon. 1616. Aprilis.

Den 11. de wint vanden Noort-Oosten/ smiddaechs hadden de hoochte net van vijfthien graden: snachts coelde het dapper aen/ wy vreesden daer erghens eenighe leege Eylanden/als Tiberones mochten legghen/ daer wy schade van souden crijghen/ maer Godt lof Neen.

Den 12. heeft de President den Opper en onder-Stierman hun Caerten van Australia, en Nova Guinea ghegheven/ om datse upt souden moghen sien/ en gillinghe maecken.

Den 14. een eenparighe coelte vanden Oosten. Heden was het thien Maenden dat wy upt Terel seylden/ en wy meenden dat wy in thien Maenden/ Terram Australem souden beseylen: naer middach sach Baiholomeus Pieters een Assistent/ eenich lant leggende West Noort-West van ons/ ontrent twee Mijlen/ daer op staende eenich gheboomte/als de Tuberones,een groot Eylant/ maer heel leeghe/ soo dat wy heel verheucht waren/ bysonder de Crancken/ om de ververschinghe. Setteden onse cours derwaerts Westelick aen/ om aent Noort-eynde van't landt daer boven te looven/ en Ancker-gront te soecken. Aldus seylende saghen een Canoa/ met vier geele naecte manren naer ons comen: sy hielden een stick van't Schip/ en riepen en creten/ hadden soo het scheen veel te

1616. Aprilis.

segghen/

1616. Aprilis.

segghen / maer conden haer niet verstaen / noch zy ons / wat wy wenckteden / riepen / Trompetten bliesen / de witte Vlagge upt wierpen / twas al vergheefs. Wy quamen onder het lant / maer wierpen gheen gront / liepen t'Zeewaert: Corts hier naer comt weder een andere Canoe / riepen en tierden als voozen; maer daer was niemant van d'onse die haer verstaen conde: Wet een dinninge viel haer Canoe om / maer zy rechteden dien met een rassichepdt: en alsoo wy niet conden anckeren / resolveerden wy onse reys te vervozderen.

Dit Eylant is by gissinge twintich Mijlen int ronde / streckt meest Noozt-Oost / en Supt-West / lach op de hoochte van veerthien graden vijf en dertich Minuten / sijnde seer leegh lant als de Turberones, en vol Cocos Boomen: daer was oock water midden int Eylandt. Saghen volck by het Bosch aen de water-cant sitten / t'was uptter-maten geel / nae den rooden trecknde / met peck swert lanck hayz / inden Neck opghebonden. De President sach een Man die een wit Cleetjen om sijn middel hadde / die in een Pzautjen scheptede.

Den 15. smozghens / als wy een stuck ter Zee waren / hielden weder nae het Eylandt toe / en hadden hoope van Ancker-gront / om de witte sant-Strant: maer vonden gheen: het volck van't lant wenckte ons met haer Cleetjens / en groene Tacken dat wy aen lant souden comen / en het Schip volghende: De President sonde ons Sloep upt om te diepen / daer-en tusschen quam een Canoe af met drie mannen / die met haer te woozt quamen / maer condense niet verstaen / en gavense drie Messen ende wat Coraeltjes / dat haer wel aen stont. Zy gaven ons volck terstont de slincker Hant / en maeckten vrientschap met hun / leggende boozt aen boozt: ten lesten wesen haer d'onse dat zy nae ons Schip souden varen / t'welck zy deden / maer met schzoom: zy hadden ons veel te segghen en loeghen en verwonderden haer over het aenschouwen van't Schip / dat het soo hooch was / en soo hooghe seylen / maer overcomen wilden zy niet / blijvende met haer Pzau aen boozt leggen: schoncken haer te dzincken / maer pzoefdent qualick / en nae langh wachten hielden onse Schael: zy thoonden datse wel Yser begeerden / hadden zy de macht ghehadt / zy souden de pfere Spijckers en Bouten upt het Schip ghetrocken hebben / pzoevende over al: soo dat wy haer twee oft dzie Spijckers gaven / daer zy blijt om waren: wy gaven haer Bzoot en Kaes / t'welck zy neder leyden. Al Yserwerck was haer gadingh / maer hadden niet voor ons. Zy hadden swart hayz / dat eenige op bonden boven opt hooft / oft achter in de Necke / zy zijn heel bruyn geel van vel / de Vinghers al ghepicqueert met swerte langhe strepen / en oock met Raderkens / en Rupten vol weret: waren vet gelat / en sterck / groot van stature / en corpulent: platachtige Neusen / gaten in d'Oze / daer zy de Spijckers en Cozalen die zy van ons creghen in steecken: bedeckten alleen de schamelhept met een lapken / oft een fijn Guinees Matjen om haer middel / tusschen de Beenen doozghehaelt. Zy bleven al by de Sloep / daer zy gheerne de Dzegghe uptgestolen hadden: quamen oock wel in de Galerije / maer daelden terstont weder neder. Ten laetsten besloot de President datmen de Sloep anderwerf soude upt senden om alle gheleghenthept te wete / sont 6. Musquettiers naer lant / met Aris Claessoon, en Claes Iansoon, met wat rupl goet / alsoo zy te verstaen gaven dat daer Verckens en Hoenderen waren / en saghen

1616. Aprilis.

veel Cocos Boomen: aen lant comende conden niet te rechte raecken/ mits zy terstont het volck aentasteden/ inde sacken soeckende naer Yser/ ende Spijckers/ hadden een onder de voet/ die zy overweldichden/ en twee dzoeghen zy teghens haer danck nae het Bosch/ dat d'onse siende schoten met dzie Musquetten inden hoop/ doen schepdense. En alsoo hier gheen gront te crijghen was/ gaven het Eylant de naem van sonder gront, dat rontsom met Palmites Boomē was beset/ en van binnen met sout water verbult: Gheen apparentie van dzientschap siende hielden dzagende inden achter-noen/ volghende onse cours West aen/met eē Supt/ Supt-Oosten wint/ hadden savonts groote reghen. Het Water liep seer slecht/ vermoededen derhalven dat hier noch eenich Landt most ontrent wesen/ van d'Eylanden van Salomon; oft Terræ Australis: Dit Eylandt lach op 14½. graden: wy conden niet mercken dat het opt van pemandt beseylt was: mits d'armoede die daer was: de Dzouwen hadden Cleetjes om't lijf van de Buyck tot beneden de knyen: schenen haer Mans te bekijven/ dat zy soo rou met d'onse ghehandelt hadden/ daerom wy door ginghen.

Den 16. een ure voor de Sonne/ sach onse Schipper weder landt/ heel leegh/ sandich/clippich en veel gheboomte/maer noch Cocos, noch Palmites/ docht ons onbewoont. Sonden de Sloep om te diepen/ wierp veertich Vadē waters/ maer niet bequaem om te leggen: d'onse ginghen aen lant/ vonden Cuylen met varsch water. Vonden oock Thyyn-Cars/ en Oost-Indische Salaet/ sonder anders: Vulden vier Vaten waters/ conden niet meer crijghen om de barninghe. Brachten oock een sack Cars/ en Salaet daer wy Moes af coockten/ dat de Siecken seer verquickte. 1616. Aprilis.

Ginghen onse cours West Supt-West/met labber weer/ en slepnen voortganck: begheerende op oft boven de vijfthien graden te wesen/ om de Baye van Quiros niet voorby te seylen/ alsoo wy vermoededen t'vaste lant hier ten Suyden dicht by most wesen. De President noemde dit lant/ Waterlant, om dat wy wat waters ghecreghen hadden/ alhier legghende op veerthien graden ses en veertich Minuten.

Den 17. saghen wy verscheyden soorten van Voghelen met breede vleugelen: soo dat wy seecker waren datter landt int Suyden was. Gaven van daghe ses Mutskens water/ om die Vaten die wy ghecreghen hadden: ons beviel oock een goede reghen/ die veel waters by brocht.

Den 18. wast mop stil weder/ slecht water/ saghen in de Ly weder leegh lant: smiddaechs hadden wy de hoochte van 15½. graden: lach ontrent twintich Mijlen van Waterlant, Supt-West van ons. Sonden terstont de Boot aen lant/ vonden niet dan dat brack water was/ saghen een wilt Mensch loopen met een Boghe in sijn handt aen strant of hy Visch wilde schieten/ groot van stature: en d'onse gheen gheweer hebbende vertrocken strack: als zy op de baert waren/ verhoonden hare ses Mannen op de Strant/ die oock strack int Bosch wederkeerden. In dit Eylandt was soo groote menichte van Vlieghen/ dat onse Maets/ de Boot/ de Riemen/ en alles hadden beset: jae vloghen ons nae dzie daghen lanck/ tot dat een dappere coelte/ haer verdzeef: noemden derhalven dese plaetse. Het Vlieghen Eylant.

Den 22. hadden dzoef weder/met een Noordelicke wint/ veel Donders en Blixems int Suyden/ ginghen West aen.

Den 27.

1616. Den 27. hadden weder dijninghen van den Suyden: ons docht
prilis. dat de-Suyden ons gheen Landt conde wesen / of 't molte verre van ons sijn / hadden smiddaechs de hoochte vijfthien graden vijftich Minuten.

Den 24. de coelte upt de Oostelicker handt / al-te-met met een caeck die reghen by brocht / daer af het water werde ghegaert: saghen veel ghevoghelt.

Den 28. smiddaechs de hoochte 15½. graden / de wint al continueerde vanden Oosten / cours West ten Suyden / snachts meest stilte.

ajus. Den eersten May coelde de Oostelicke wint mop op: onse cours was West ten Suyden: de dijninghen upt den Suyden begonden te slechten.

Den 3. smiddaechs hadden de hoochte van vijfthien gradē. Dien dach was ons volck meest ghesont ghewoorden / vande Thuyncoors te eten / soo dat scheen dat de Scheurbuyck upt het Schip ghebannen was / wp saghen d'eerste vijf oft ses Dorados inde Suyt-Zee schoon en groot / met eenighe vlieghende Visschen. Dese middach was onse reeckeninghe dat wp waren van het vaste Landt van Peru derthien hondert Mijlen.

Den 4. 5. 6. 7. meest al eenē wint / en cours als vooren.

Den 8. smorgens quam de Son claer op: van daghe sagen wp teeckenen van lant / cleyne Tackjens van Boomen / of ghewas sonder loof: oock sagen een Qual / en veel Bonietten voor de Boech. Nae de middach lach de President in de Galerije speculerende Suyt-West upt / sach wat wits blinckende / waer over hy de Piloot riep / om't selfde oock te sie / naerder comende / sagent voor een Seyl aen / in forme van een Besaen / en quam recht op ons aen upt de Suyt / en wilde nae een ander landt / het onder schoot hebbende / schenen sy of sy verbaert waren / en hielden van ons of: wp setteden de Sloup upt / daer acht Musketiers in ghestelt woorden / en alsoo d'onse saghen dat al de mans boven stonden en al de Assagaien ghereet / schoten sy een Man in sijn Rugghe een schamp schoot / in elcke Schouderblat een gat / die spronck bupten boort / en noch 15. of 16. met hem: hun aensichten eerst swert maeckende met Assche of sy ter doot ginghen / latende alle de Vrouwen en Kinderen / met een oude Man / die een grijse Baert hadde / en een Jongman int scheepken / die int water meenden haer te salveren met swemmen / ter tijt toe dat wp wech souden zijn: Een hadde een Kint in sijn arm / daer mede hy in't water spronck: d'onse enterden het Scheepken / en stuerdent volck na ons toe / en t Scheepjen oock aen ons boort / wierpen eerst veel Matjens over boort / en Hoenderen / en stelden haer niet te weer: aen boort comende saghen dat het geele Indianen waren / en verstonden gheen van onse Talen / wp deden de Mans overcomen en dedese goet tractement / de Vrouwen claechden met traenen / dat haer Mans verdroncken waren / maer sy hebbense daer naer alle weder ghevischt / alsoo sy seer goede swemmers waren. Onse Sloep creghen noch twee van die ghene die bupten boordt ghespronghen waren / teghen den avont setteden wp haer in haer Scheepken / by de Vrouwen / die haer soenden. Bevonden by haer eenighe Cocos-Noten, Obes-Wortelen, Matjens / en Cleederen van Bast / daer sy de schaemte mede deckten. Sy schenen Zee-water te drincken / gavent haer jonghe Kinderen / die drie in't ghetal waeren / oock eenighe de ouder waren. De President sont Aris Claessoon met Daniel le Maire, met eenighe snupsteringhe om de

1616. Majus.

Numero 2.

1616. Majus. Vrouwen te vereeren/ diet terstont om den Hals / en op de Borst hinghen / wesende daer mede heel verblijt. Int afgaen saghen wy dat een Vrouw seer weende om haer Man / die sy meende verdroncken te wesen. Sy gaven twee Cacos Noten en twee Matjes Aris Claessoon voor sijn presenten / om dat wy haer niet misdoen souden: Sy hadden swert hayr/ eenighe los/ eenighe wat gecrolt/maer niet ghekrispt. De Vrouwen was het hayr cort afghesneden/ soo datmense niet en verkende / dan aen de Borsten. Sy hadden een drollighe fatsoen van een schoepjen / met een solderinghe op twee beslote Prauwkens/ die anderhalf Vadem van malcander quamen / dweers over ghebonden met Balcken/ en Stocken / en daer Plancken over ghelept / daer op haddense een Hutjen oft Tentjen van Matten lancwerpich/ daer de Vrouwen en Kinderen in waren: en sierden met Riemen voor en achter/ die wel dick en grof waren. De Mast stont int voorschip/ op een dwars hout ghehecht / met hooft-Touwen / oock hadden een langhe Spriet besaens wijse / en conden wel aen de wint seylen: sy hadden schoon Tou van differente stoffe en fatsoen seer meesterlick gemaeckt: het boepsel van't barckje/ was van root Hout/ als Suyckerkisten: soo dat alles aerdich quam/ hadden een Dissel van een swerte Toet-Steen/aen een stock ghebonden/ die sy niet gheerne missen wilden: haer Sepl was van Matten/ het scheen dat sy op de gissinghe voeren / hebbende gheen Compas by haer. Doen sy van ons seylden setteden haer cours Supt-Oost aen.

Den 10. smorghens hadden wy slecht water / en een proper coelte van Supt-Oost: onse cours West ten Suyden / De President vermoedede gisteren al landt/ maer nu sachmen een hooghe Bergh als Ternate, oordeelende tselfde voor een Eylandt / en lach Supt-West ten Suyden van ons / liepen derwaerts/ lach seven Mijlē van ons/ hadden grove dijninghen van vooren / upt den Suyden / maer conden het Eylandt by daghe niet beseylen. Nae middachs clam de President aen de stenghe/ en ontdeckte noch een Eylandt dat ten Suyden daer af lach / wesende leech-achtich en hackelich. Dese twee Eylanden / d'eene groot / ende een cleyn/ Noorden en Suyden legghende comen ober een met het segghen van Quiros, hopende dat wy de rest oock soo naer advenant souden vinden/ ende Terram Australem haest souden sien. Corts daer naer saghen een sepl Noorden van ons / daer naer noch een sepl tusschen beyde Eylanden / meenden dat het Visschers waren/alsoo sy snachts vierden.

1616. Majus. Den 11. smorghens / hielden wy Suydelick aen boven het Eylant/ de wint Oostelick / wierpen onder 't lant op veerthien Vadem gront/ schoon cleyne schulp als grups met sant/ daer ober sijnde / creghen seslthien / twintich / 25. 26. Vadem diepte / soo dat wy de gront weder verlieten / en t'water slechter wierde / t'welck teghens het Rif een brack / dat Noorden af van't Eylant lept. Saghen twee Visschers/ d'eene quam dicht by ons Schip/ hadde veel te segghen / maer conde hem niet verstaen / noch aen hoort crijghen of locken met Corzaeltjes. Thoonde ons Visch/ die hy in sijn back hadde / wy lieten een geleyVaetjen af met een Tou / om te grijpen / maer hy bont daer twee Cocos Noten inde bolster aen/ met een seer groote vlieghende Visch: en wy haeldense naer ons / sy bekeecken onse Vaetjen/ en ginghen daer mede door/ om het Yser dorsten wy. Ontrent den middach

1616. Majus. quamen wy by't Eylant daer gront was/ Noordēn van t'Eylant cleyn sant en schulp-grondt / ook wat crael gront / laghen aen de Noort Noort-West sijde / niet verre van een hoeck twee Gotelinghen schoot van't Lant/op ses en twintich Vadem. Twee Visschers quamen uyt ter Zee / loopende naer een ander Eylandt dat twee Mijlen van het ander lach be-Suyden / niet seer hooch / maer groot : wilden ons gheerne derwaerts hebben / maer als zy sagen dat wy het naeste Eylandt roken / quamen rontom ons Schip. Onse Sloep ginck te diepe / bevont vijfthien / veerthien/ twaelf Vademen schulp-gront: wy liepen aent eynde van't Eylandt en settedent op vijf en twintich Vadem sant-gront : de Wilden volchden ons nae. Doorsten eerst niet by comen / daer naer clommen zy wat vrijmoedigher op het boort: doch door veel noodēs quamender twee inde Cajuyt/ dat d'andere siende/ quamen alle uyt de Canoen boven/ op de Compaignie/daer Dirck Boelisz Assistent op de Violons speelde/zy dit hoorende/ behaechde haer wel / seer onder malcanderen lachende/ en ons Volck ghelijck Matroos seer drollich is bekont te dansen / dat deden zy oock terstont mede : Zy hadden over al sin in/ soo vercregen wy haer vrientschap: wy bedieden haer datse Cocos-Noten, Banannes, Oubas, Verckens/ Hoenderen / of anders wat souden brengē/ dat zy seyden te sullen doē/ en kenden al't selfde / en wisten te segghen datse ghenoech hadden/en noch veel meer dingen diese noemden : wy presenteerden haer Spijckers en ander goet voor krupt van 't Lant : zy voeren en quamen weder met wel twee hondert Cocos-Noten : daer naer quamender ons soo veel aen boort / dat wy niet wisten wat doen : zy bonden haer Cocos om de halsen / en swommen aen boort/zy warē seer diekachtich/ stalen alles wat zy sagen/de Spijckers uyt treckende met ghewelt: namen de Cogels/ ook onse Cocksonghen een Mes uyt sijn handt dat zy al sijn Vingheren doorsneden / en sprongk over boort : Een ander nam een Coperen inckt-Cokerken/uyt een Cop: D'ander nam een Buitsack/ Oorcussen / Volckvangher / en sprong in Zee. De derde was in Constapels Camer doende / soo datmen met hondert ooghen most toe sien. Onse Sloep van lant afroepende / werde van thien / twaelf Canoes belet/en namen 'tdiep-Loot met ghewelt van de Stierman / en dreyghden d'onse met Assegaien/ d'onse schoten twee mael met loos Crupt / daer zy niet op een pasteden : doen schootmen op de Capiteyn in sijn Borst die neder-viel / doen blooden zy allegader van d'onse af. Dit was meest al pover volck / sonder Coninck of Overhooft / waren rontom bekleet met grove biesen/ als Wildemans/ Haer cieraet was een draptjen om den hals / met een root Slackenhupsen / daer aen ghebonden een Duyve / die zy ons wilden verkoopen : sommighe hadden Perlemoeders-schulpen in plaets van Madalien : saghen ook een Peerlemoeders Arm Ringhen om den Arm hebben/ boven den Elleboge/ ghelijck de Inwoonders van Capo de bonne Esperance. Het ander Eylant was seer bewoont Huys aen Huys/ t'was over al sant strant/teghens de Bosschagien/ tegens den avont saghen wy veel vierkens/ denckende dat een pder sijn Cost coocktede. Dese Inwoonders waren kraeye Mannen van lijve / robust/ sonder cleedinghe / dan alleen de schaemte / het hayr cierden zy verschepdelick/ d'een hadde het aen vlechten opgebonden/ d'ander hadde het cierlick ghekriseert / de derde was het cort. Zy thoonden haer

1616. Majus

conste

Cocos Eylandt
Isle de Cocos
Verrader Eylandt
Isle des traistres
A
B
C
D
E

Numero 3.

1616. Majus.

conste int swemmen. Dit Cocos-Eylant leyt op de hoochte van seslhien graden thien Minuten.

Den 12. smorghens wast dijsich weder / met Reghen-vlaghen / soo haest de reghen ghecesseert was / quamender vijf en dertich Canoes aen boort / al met Cocos, soo dat wy van daghe wel seven hondert vijftich Cocos-Noten ruylden / en met die van gisteren wel thien hondert met veel Bananas, en Oubas-Wortelen: Van daghe maeckten wy een merckt met haer / van vijf Cocos-Noten voor een enckel middel-Naghel / twee enckele snoerkens met Coralen voor vijf Cocos: ook stelde wy in dat sy ons eerst het goet souden leveren / dan betaelden wy haer / ook dat men int eynde vande Galerije soude ruylen / en nopt boven: dat men ook soo wel by nacht als by dage most toelsien / soo dat nu de Coop-handel heel mackelick toe ginck / als sy ledich waren / en t'hare hadden / spronghen sy van boven neder in Zee / als wilde Menschen / en swommen naer haer Canoes: als sy aen quamen doocken sy onder de Canoen door / om aent Schip te comen. Sy wesen ons dat de Overste of Coninck van't Lant aen boort soude comen / die ons vereerde een Vercken / een Haen / een Hinneken / en diet brochten begheerden gheen recompense. Een ure daer naer saghen wy een Sepl af comen / met een Canoe / daer den Adel in was / met wel vijf en dertich Canoen vergeselschapt / en sat int midden / met een groote fijne Matte / als een Tente over sijn Hooft. Als hy ontrent ons Schip quam / dat seer solemnelick gheschiede / riep hy driemael met groot gelupt / maer de vierde reyse / riepen sy allegader hem nae. En hy bewees ons groote reverentie met sijn Handen voor't hooft te slaen / en t'samen in de Neck leghende: sont een aen boort / die een Overste scheen te wesen / met een groot fijn Matjen / en een ander Cleet als Pampier: hy quam in onse Galerij met sijn Edelen / die seer corpulent en vet waren: wy schoncken haer Wijn ende Broot / maer ten smaeckte haer niet: wy lieten de Overste sien een Printe van sijn Excel. Graef Maurits / niet wetende of hy't verstont: ook een Cam en Spieghel daer hy goet behaghen in hadde / maer onse President gaf hem die niet: maer als hy hem sijn present ghegeven hadde / gaf hy hem weder een Vaem Lijnwaets / een Bijl: twee Bossens Coralen / dat een van allen aenbatte / en spronghen daer mede over boort / en brocht het den Coninck / die alleen een Matten Cleetsjen om't lijf hadde / ontfinckt in danck / legghende het in sijn Neck / thooft bupghende / ook op't hooft van vijf oft ses Edellieden: wy schoncken hem daer naer een Mes / met een roode Mutse / die aen boort was die ook commandeerde d'andere te verrecken / alsoo sy te veel waren / seggende Fanou, en wech wijsende met de Handen / soo dede hy int aencomen de Pauwen achter af leggen: Gaven ons te verstaen dat haer Coninck van het ginste Eylant was / en dit sijn Sone / sy spyden ons veel dinghen / maer conden niet verstaen. Dit verstonden wy dat wy ons Ancker soude lichten / en comen by haer / daer was alderhande ververschinghe van Vercken / Hennē / Koepen / Frupt: wy thoonden dat wy eerst hier mosten water halen / dan souden wy comen / alsoo verrocken sy met lupt roepen / ende wy met Trommelen / en Trompetten / de Vrede-Vaen upt steeckende. Sy hadden goede sinne in de Presidents Riem die geborduert was / en ook in al het gene dat Yser hadde. Daer was een die door onder de kiel vant Schip / om de Spijckers upt te halen / maer hy cre-

1616. Maju

1616. Majus. hy creegh splinters in de Handt. De President ruylde met haer eeghe Visschoecken / dan het Visch-tuych/ wilden zy noode vercoopen. t'Was seer eerbiedich volck/ vielen op haer knyen en custeden onse Voeten / seer verwondert over ons Schip. Zy hadden de Bellekens van d'Oore opgesplitst/ en soo lang getrocken/ dat zy schier op de schouderen hingen/ hadden ock al blauwe grauwe placken op't lijf/ ghelijck van Bossecruyt gebrant. Haer hayr was verschepden / boven de mont hadden de knevels af ghescho-ren/ de Baert onder de kinne/ die ock cael was.

Den 13. smorghens voor Son laghender al twee Canoen aen boort/ die d'oude voet hielden in de Coopmanschap / maer daer naer quamender wel vijf en veertich met Cocos, Bananes, Verckens/ Hoenderen: Een Vercken voor een vijf-duym / ruylden in twee uren wel seven hondert Cocos, en andere Waren. Daer naer saghen wy se-nige Canoen van achteren comen/ en ons dochte dat de Coninck dien zy Latou heeten / daer in was: en quamen al om ons Schip/ daer wy achterdocht in creghen: het prin-cipaelste Seyl was ghe schildert met een Figuere van een Haen/ van co-leur ros en grau / dat volchden zy allegader / en dat voer door de Vloot / als oorlre stellende: als zy nu in slachorde waren / soude wy ons Ancker lichten / ghelicht heb-bende / seylden / doen quam ons aen boort leggen een van haer Ca-noen ; met groot ghelupt/ of zy ons wilde verbaren/ en wierpen fel met Steenen: en wy schote twee of drie schoten / soo dat eenige op de plaets bleven legghen / andere swommen deur / met de Vrouwen die by haer waren. Wy besloten vastelick dat zy alle haer macht by een hadden ghebracht / mits datter wel thien hondert Menschen by een waren. Het Scheeps-volck hadde gheerne met ghewelt te lant ghevaren/ maer twerde by de Presidēt ende de Raet afgheslaghen. 1616. Majus.

De Overste die daechs te voren aen't Schip quam/ die presenteerde den President een vrucht oft gewas daer een Wortel aen was / dien hy niet wilde aennemen/ en gaffe we-der: maer daechs daer naer bracht hy het wederom/ ende gaft upt sijn Canoa aen sijn volck/ die hem dien brochten/ en bethoondent datse goet was om te eten / selfs die bijtende en suyghende / maer spoghent we-der upt / waer upt hy suspitie nam dat zy hem wilden of vergheven / of van sinnen berooven: alsoo men sulcke Vruchten elders vint. Het Eylant dat een Mijl van ons lach/ gaven wy den naem van Verra-ders Eylandt, om dat den meesten hoop van't Landt van die plaetse was ghecomen.

Den 14. was het duyster weder: alst op-claerde saghen wy ten We-sten een ander Eylant/ seven Mij-len van ons: doch niet soo hooch als Cocos-Eylandt / lach dertich Mijlen van het ander: Het scheen twee Mijlen lanck te wesen Supt en Noort / op de hoochte van Co-cos-Eylandt sesthien graden ; stijf/ als wy onder de Wal quamen/ zijn terstont Canotjens naer ons ghe-comen / wel 27. soo dat wy qualick conden looden / waeren ock dief-achtich/ en wilden de Lijn grijpen/ en 't Loot afsnijdē/ maer wy dreych-den haer met Steenen te werpen upt de Gaelderije / trocken aen de Bouten. Onse Sloep ginck naer lant om te diepen/ dien meenden zy t'overvallen / maer als d'onse twee schoten ghedaen hadden / velden zy der twee / die inde gront storte-den/ en quamen niet weder op: doen vluchteden zy alle aen lant / en rie-pen bou, bou, bou: gheen kennis-se hebbende van't schieten. Daer quam een Canoe van't lant die nae

1616. Majus.

de Dooden soude sien. De Sloep vont geen gront/ dan met de neers op de Wal te legghen / wesende weeck Steen-gront / van twintich tot dertich / veertich / vijftich Vadem. Wy saghen veel Cocos-Boomen, en veel Hutten: saghen het volck langer het Landt loopen / jae boven op het gheberchte: de aerde was swert aen te sien / hoorden de Voghelen van't landt singhen seer melodieuselick. Dit was een volck van fatsoen / met het voorgaende: sy en wisten niet van Verckens oft Hoenderen / als de President haer die noemde in haer Tale Wacka en omo: soo dat wy hier niet creghen dan die vier vlieghende Visschen die wy eerst met haer verruylden voor eenighe bondelkens Cozalen/ doen wy noch vrienden waren / en souden ock wel vrienden ghebleven hebben / hadden sy het op verraet niet aenghelept: Onse President hadde gheerne alsoo by ons groot ghebreck van water was/ met het Schip aen den Gever ghelegen/ ende met grove Stucken een wepnich ghespeelt / om een clare bane te maecken / en dan de Sloep te mannen met Musquetten/en soo met gheweit water te halen / maer hy werde overstemt. Dit Eylandt noemde onse President de goede hope / om dat wy allegader ghehoopt hadden daer verversschinge te crijghen/die wy wel ghebreck hadden.

Den 15. smiddaechs hadden de hoochte van seslhien graden twaelf Minuten / de wint vanden Supt-Oosten/ onse cours West: daer waren eenighe die wel ghewilt hadden Noort-Westen cours nemen/ maer onse President en vont niet gheraden.

Den 17. smorgens wast seer liefkelick weder: hadden smiddaechs de hoochte van 16. graden rupm. Dese dach werdender by de President orize ghestelt op't water dat seer minderde/ en dat een yder soude hebbe een half Mutsken Spaensche Wijn / in plaetse van broech-Coft / t'savonts vonghen wy een Albicozet aen een Peerlemoeder Hanghel: werde heden besloten by de President ende de Raedt West Noort-West aen te gaen.

1616. Majus.

Den 18. quam de Sonne op claer en liefkelick: hadden den gheheelen dach tamelicke coelte van den Westen en Supt-Westen: maecten reeckeninghe nu te wesen duysent vijf hondert vijftich mijlen van de Cust van Peru: wy hadden gheen dijninghen upt eenighe quartieren/ dat ons dede dencken ontrent lant te sijn / of ten minsten int Suyden van ons: van't Noorden hadden ock gheen dijninghen ghehadt: De Pilote comende in de Galerije seyde teghen onse President, dat de wint West was / wy mochten wel Noorden aengaen: en ginghen Supt-West ten Suyden aen: het beviel onse Schipper seer wel / en wilde hem persuaderen t'Roer terstont op te douwen en Noort aen te gaen/ daer op hy seyde/ datment tot de middach toe soude laeten doorstaen / hoochte ghenomen hebbende / sullen malcanderen wel spreecken: hy hadde wel ghewilt datmen al West aenghespoort hadde/ om het goet ghevoelen dat hy hadde / dat wy noch lant aen dese sijde van Nova Guinea souden vinden: doch hy werde niet met vrede ghelaten/ hy moste resolveren: seghende/dat hy meende dat wy duysent ses hondert Mijlen souden seylen eermen cours soude veranderen / oft daer van spreecken / dan hy sach wel twilde niet vallen: stemde derhalven alsoo de wint niet langhe Westlick soude blijven/ghelijck hy savonts ock al weder Supt waepde / dat wy dan Noort-West souden aengaen / recht op't eynt van Nova Guinea aen / en soo souden West en Noorden beyde aengaen / en al met eenen weghe/

t'sy

1616. Majus. t'sy dat wy wat Oostelicker of Westlicker syn: in allen ghevalle souden wy oock dooz-snyden de Eylanden op derthien graden be-Noozden de Baye / en soo souden wy doen als wy schuldich waren. Daer op soo antwoozde de Pilote/ dat wy wel op't midden van Nova Guinea souden verballen / en soo eenige handel plaetse voozby gaen: daer werde doen in conformiteyt van resolutie besloten Noozden aen te gaen tot twaelf en elf graden toe / het eerste Lant het beste om Water. Hadden snachts veel reghen / en vergaderden ontrent vijf kitten waters voor't Schip.

Den 19. smozghens was het claer weder / maer stille / nae noen coelder upt den Suyden / cours ten Noozden: hadden de hoochte van vijfthien graden schaers: teghens den avont saghen wy lant int Noozt-Oost ten Oosten van ons / twee Eylanden / ontrent ses Mijlen van ons / 't scheen tamelick hooch Landt / daer inne wy al te samen seer verblijt waeren: liepen derwaerts met slappe coelte Noozt Oost aen: snachts hadden wy de Wint upt den Noozden / ginghen al Oost-waerts ten naesten by aen.

Den 20. dito/ smozghens saghen het Landt / en waeren vry wat ghenadert / maer lach noch wel stijf dzie Mijlen Noozdtlijck van ons / en saghen een grooten roock op't grootste Eylandt: en saghen datter twee Eylanden waren / een groot / en een cleyn: 't was den gantschen dach schoon weder/maer contrarie Wint / soo dat wy't Landt quaelick conden crijghen/ met den Noozdt Noozdt-Oosten Wint.

Den 21. waren wy't Lant wel een goet stuck ghenadert / dan waren wel twee Mijlen daer noch af: saeghen dat het seer hooch landt was/ en vol gheboomte/ de Strant al van dit wit Zant / al vol Cocos-Boomen: ontrent den middach saghen veel Canoes van verscheyden plaetsen/ van beyde de Eylanden comen/ quamen achter / en ten syde van het Schip wel vier en twintich Canoes/in elck dzie man/ en maeckten groot ghetier/ t'welck een teecken van willecome is / wy riepen wederom so luyde als sy/ en Trompetteden / dan schreeuden sy weder: 't was meest een ghedaente van Canoes en volck als aen't ander lant van goede hope / van coleur / hayr / propoztie / tale / maer ons docht dat sy wat grusiger waren: sy bzachten niet te coop / dan quamen alleen om vzientschap te maecken/gaven haer wat Cozaeltjens / en Spyckers / daer sy seer blijde mede waren / gaven weder twee / dzie cleyne Visschens. Dit volck was seer begeerich en uptnemende diefachtich / want clommen by de syde op / quamen onder de syde van de Galerije / en namen de Presidents hemt dat upt het water opghehaelt wesende / aen het Toutjen noch soo laghe hing dat die vande Canoes dat mochten berycken/ de opper-Coopman van't Jacht wilde haer beweghen dat sy het Hemde souden weder gheven/ maer sy weygerich zijnde wierpen hem met steenen nae het Hooft/ gelijck hy in revenge oock met een steen nae haer wierp / waer op yemant van't schip-volck sonder last daer toe te hebben/ een grof Stuck gheladen leggende op den Canoes los schoot / daer wozden eenighen gheraeckt / want die van't Schip eenighe saeghen bloeden / ende sy met macht wech scheppende wierpen het Hemde in Zee / soo te achten is/ door vreese van haren Overste.

1616. Majus.

Daer naer quamē weder eenige Canoes ons by/en wy sepden datse ons Cocos en andere Frupt van't lant halen souden: En schoncken

1616. Majus. een riff Cozaeltjes aen haer Overste / t'welck wy niet weten of hy ghedaen heeft: alsoo wy gheen gront hadden / setteden onse Sloep met de hooch-Bootsman en opper-Stuerman uyt / met acht Musquettiers om te diepen / maer vonden gheen gront om te anckeren: als onse Sloep vertrock van de wal / wildense de Sloep beletten / lieten de Allagaien over 't hooft waepen / en quamen soo na dat sy met knodsen ons volck souden ghedaen hebben: doen gaven d'onse vyer / met hun Steenstucken en Musketten / schotender drie doot / en creghen een Canoa / daer een doot Man met sijn been onder den dock vast was ghe schoten / en lach met het lijf int water / d'andere waren int water ghespronghen: daer laghen oock twee Cnodsen in / door het aendringhen van den hooch-Bootsman hy beweecht wesende met advijs vanden onder-Stierman / door den noot vã water / alsoo wy maer een Vat water hadden / wierd diẽ nacht het besluyt van den Raedt van Noort op te gaen aen Zee / weerhouden ende sijn voorstel ghevolcht / van by te houden dichte by het lant / om op den dach met de Sloepe by het lant langs te varen / ende ghewapender hant water te soecken.

Den 22. smorghens creghen wy een flachbough / dat wy vyy hooch seylden / met een reghen-caeck / dat wy recht midden van't Eylant aen stevenden / tot onsen grooten gheluck. Deden de Sloep diepen / vont 50. Vadem sant en schulp-gront / daer over wy seer verblijt waren / mits wy een Revierken sagen van een groote Vallepe door de Boomen door comẽ daert niet en barnde / en seer goet aencomen was / wy seylden voor die tijt de wal soo nae / als goet was / tot dat wy gront hadden / tot ontrent vijf en veertich Vadem. Onse Sloep die werde nu wat gemijt / besonder alsoo daer een Musket los ginck onderhoets / die schyrck maeckte. Van daghe bestonden wy te ruylen ses hondert of seven hondert Cocos, water / Calaballen / Patattes / en anders meer: daer quamen aen boort eenighe die brochten een Wortel Acona, op haer Hooft al buyghende / en stuyppende in de Neck legghende / een out man dede eerst een Oratie / daer d'andere int eynde al op schreeuwde / maer wy ontfinghense niet / doen wierpen sy dien in't water / wy saghen wel datse dien knauweden / maer niet aten / daerom sy dien niet weder brochten: wy bedieden haer datse Cocos, Bonanas, Verckens eñ Hoenders / souden brengen / dat deden sy oock / en wy gaven haer Cozaeltjens / en Spijckers. Sy brochten de eerste Verckens ghebraden / maer half ghenoech / en seer grusich / mits het hooft bebloet was / hadden het Inghewant uytghetrocken / en gloepende heete steenen van binnen inghesteecken / en met groen Crupt ghebult. Dese Steenen waren daer in ghelept om van binnen oock te braden. Wy meenden datse dagelijcx Verckens molten eten / om dat wy daer veel aen lant saghen loopen / doch twijfelden of dese van den Oversten mochten comen / al hoe wel wy die betaelden / met een Mes / een scheerken / en eenighe Cozaeltjens. Doch het scheen dat het derde levende Vercken quam als een schenckagie van den Oversten / wesende een cleyn tamelick Vercken / dat met een Canoa alleen / met twee oude Mannen van landt afghesonden werde / van een plaetse daer haer Belay, dat is des Coninex sitplaetse was: Sy staeckent van verre op / en bondent terstont aen een touwe dat wy van de Galerije af lieten / soo wy alle het goet van dage hadden ghedaen / sonder dat pemant binnen scheeps-Boort quam: wy handel-

1616. Majus.

1616. Majus.

handelden oock seer vrydich met dit volck van daghe / en betroudeden ons hun waren / niet pooghende wat te stelen. Daer quam een partie Vrouwen af / met een Praauwe / een teecken van vrientschap / besaghent Schip / en de Beelden achter aen de Gaelderije / met groote verwonderinge / staecken haer vinghers aen het Teer en Peck van't Schip / en roockent / 't theviel hun wel: wy speelden op Trompetten en het Deeltje / dat behaechde haer seer. Wy sonden onse Boot / en Sloep aen lant om te diepē / brochten tydinghe datter een schoone Bay was om te legghen / seer slecht en stil als in een Haven / by een Revierken / soo dicht aen landt / dat men uyt het Schip het volck soude connen bevryden om water te halen / en goede Ancker-gront. De Schipper seyde / dat hy nu Terram Australiam hadde ghevonden / soo wel alst hem beviel / een Revier van versch water / veel Verckens aen lant / en anders / dat onse Maets seer wel behaechde. De Schipper stelde voor hier vijf Weken te blijven legghen / en den Sloep op te setten: Wy ruylden ses groote vlieghende Visschen / maer sy haddense seer lief / en mosten een Spijcker of vijsken Cozalen voor een Visch gheven. Creghen oock een Crocovade voor een groote Spijcker.

Den 23. cozteden wy ons Schip aen de wal in de bocht / aen de waterplaetse: t'volck van't lant sachmen met troupen / meest by de Belay, daer wel vijf hondert Menschen vergaderden / om Raet te houden soo het scheen / met stocksens. De Vrouwen ende Kinderen bielen in Praukens en quaemen ons Schip besichtighen. De luyden van ander Dorpkens quamen met Tackjens van Boomen / daer witte Vaentjens van af waeyden / tot een vrede-teecken / houdende die voor haer Hooft: andere deden reverentie / het hooft by naest tusschen de knien buyghende / creghen van daghe wel ses hondert Cocos. t'Savonts quam een grijs out man van lant / brocht vier Conasterkens jonghe Cocos sonder bast / die schenckende van weghen den Overste / en niets voor begheerende. Hy noodichde ons aen lant te comen / maer wy bedieden hem dat wy dat niet deden sonder Ostagiers. Die aen't Schip gheweest waren / werden terstont omcingelt / om te discourreren van de wonderen die int Schip waren.

1616. Majus.

Den 24. smorghens ginck Aris Claessoon, Reynier Symonsoon, en den jonghe Cajupt-wachter / alsoo in conformiteyt van't ghene wy hun gisteren beduyden aen lant: sy quamen met vier Ostagiers oock af / wy dedense inde Cajupt drincken en eten: het schenen seer trefselicke Persoonen te zijn / van qualiteyt: hadden twee Sonen aen boort / die mede quamen / de schoonste Jonghelinghen die men vont / van Persoon / Ooghen / Hayr / Lijf / Leden / en soo goede contenantien dat het wonder was. De onse ginghen aen lant / met veel beuselinghen tot presenten / als Cozaeltjens / vrant-Spieghels / een glase Ketting / een roode Mutse: sy hadden groote lin in het Hemt van Aris, dat soo wit was / soo dat hy sont om een Hemt. De President gaf een van sijn eyghen Hemden / sont daer by twee Messen / twee groote Bellen: als Aris aen lant quam / wert hy wel ontfanghen. De Coninck dede hem groote reverentie / en nedrichept bewijsende / lach by cans een half ure met de Handen tsamen / d'aensicht teghens d'Aerde buckende / en sittende op haer Indiaens, al perpler / bleef soo langhe tijt liggen / dat Aris Claessoon oock die reverentie dede / en moste hem opzechten / hy custede Aris Claessoon Voeten / en Handen. Een

1616. Majus. 1616. Majus.

Numero 4.

A. SYn twee Coningen malcanderen ontmoetende met veel wonderliche Ceremonie ende verwillecomen.

B. De selfde twee Coninghen sittende in haer pontificael op twee Matjens neffens malcanderen onder de Belay.

C. Onse Tromslagers en Trompetters jeder oint cierlijckerste spel ende tot groot contentement vande Coninghen.

D. Dese zijn Boere die haer dzane van seecher graé Cruyt inaulwé/daer zy water op gietede/en wtpersede/met groote lust dzinché.

E. Sijn hare woonninghe die zy met Bladeren van Boomen bedecken.

F. Als den Coning/ende op wat manier hy gheciert is.

G. Als des Coninck Adel/het hayr lang ghevlecht in verschepde vlechten.

H. Verthoont hoe dat de Vrouwen het Hayr cort afgheschozen dzaghen.

I, K. Sijn de Inwoonders van't Eylant.

L. Sijn Cocos-Boomen.

16. ander principale man die hy hem
jus. sat dede van gheliycken/ die huylde en creet als een kint/hadde wonder te segghen en te wijsen/ hy leyde de Voeten van Aris in sijn Neck/dede hem op eē Matje sitten/en selfs op d'aerde: hem vernederende als een Wozm. Hy dede hem de presenten langhen/die hem seer aenghenaem waren / segghende Awoo, Awoo, Sont aen boozt drie oft vier jonghe Verckens. Doen werde ook toeghelaten water te haelen / soo dat vijf Booten verbult werden: als pemandt ons belettede / sont sijn Dienaers: hy sloech een Vzouwe datse qualick conde op staen / soo furieus was hy. De Presidentt hielt daer-en-tusschen de Ostagiers/ die gheerne wech wilden / met spelen op de Cieter ende Violons / ook met dansen / schreef haer tale op. Daer-en-tusschen quamen veel Canoes aen boozt / en ruylden alderhande Waer: nae ons gillinghe warender wel 40. soo met Vzouwen ende Kinderen gheladen / dat het een playsier was te sien: Daer clam een achter aen de Camer/ende nam een Sabel / wy roepden hem nae/maer conden hem niet crijgen/ desen Voghel aen landt comende/ wert hem de Sabel ontnomen / en dooz den Coninck aen boozt ghesonden / en in de Cajupt gebzacht/ dat ons wel beviel / zy wesen aen haer hals / meenende soo de Herico, dat is de Coninck / den Autheur geweten hadde/noch soude hy hem 't Hooft afghesneden hebben. De Coninck hadde gheboden dat wy eens souden schieten sonder schade/ dat ghelschiede / maer hy was bezeest / dat hy wech wilde / maer Aris Claessoon hielt hem / toonende dat hy gheen schade soude hebben. Smiddaechs setrede wy onse Ostagiers aen landt / ende zy de haere. Van daghe werde het Rantsoen verbetert.

Den 25. walt een schoone dach weders: smozgens ginc Aris Claes- 1616.
soon, Daniel le Maire des Presidents Majus.
Bzoeder / en Claes Ianiz aen landt. De President sont aen de Latou tot een present een Copere Beckken/ met een Mas Cozalen die wit waren / en wat zaet booz Radijs/ t'welck hem seer aenghenaem was. Ons schuptgen ginck te Visschen/ vingh een cleyne soode. Die van't lant quaemen met Cocos, maer d'onse warense nu sat. Daer quamen eenighe sterrke Mannen ons aen boozt / als Sergianten / die groote authozitept over d'andere hadden van 'sConinex weghen/ maer wy hielden haer niet in ostagie / soo dat het nu al vaste vzede was. Een out Man quam met een schoon Bzaetbercke aen boozt/ en vereerde ons dat/met de ootmoedichste reverentie ter Werelt / wy vereerden hem weder een Mes/een Spijcker / en wat Cozalen / hy ginck daer mede dooz wel gheconterteert. Andere van Adel tot drie/ of vier toe/ quamē seer vzijmoedich aen boozt/met tackens daer vzede-Vaentjes in hinghen in de handt/ en waren met groen Loof van Cocos-Bladeren om den Hals behanghen: zy leyden haer Aengesichten plat op't Schip neder / de Handen t'samen in de schoot van de Presidentt leggghende/custeden sijne Voeten/ een langhe wijle niet derbende op sien: sagen geeren d'Oliphants Tanden: hy liet haer de Hozologien/ Bellen/Spieghels/Pistoolen sien / en gaf haer wat. Naer de middach gingen zy weder aen lant/ en bzochten den Coninck een present: Een Tinne Lepel/daer booz de Coninck schonck/ een bet Verckken: en een Vogel op een stockjen/ daer zy veel af houden / als een Duyve: sonden hem weder een glasen Ketting / een mas Cozalen/ en een Hamerken.

Den 26. smozghens is onse Presidentt, met Aris Claessoon aen lant ghebo-

1616. Majus. gebaren/mede nemende een Trompetter/ en een presént voor den Coninck / een Cloot-Spieghel / wat Coralen / wat Gout-draet en Lovertjes: aen lant comende lach de Coninck op de Strant / op de steenen/heel neder gheboghen/de handen t'samen/d'aensicht tegen d'aerde/heel nedrich of hy badt / ghelijck de Turcken: wy deden hem reverentie mede/en deden hem opstaen/ ginck met ons onder de Belay, om den reghen / dede een Matte voor spreyen/daer hy ons dede op sitten: hy ginck selfs besijden de Matte sitten / als of hy't niet weerdich was. De Presidént dede de Trompetters blasen / daerse seer in verwondert waren: seghghende Awo, awo. Eenighe waren by naest verbaert/ om 't gelupt dat het maeckte. Hy dede ons een Canaster met eenighe Cocos-Noten brenghen / die settede eerst in sijn hals / en bupghende tot op der Aerden/leyde die voor sijn Voeten/ om te eten/ alsoo hy dede. Daer naer quam de onder-Coninck by ons / al sonder spreecken/ al met het Aensicht naer ons toe / eerst ten sijden upt/ met de Handen in malcanderen / voor sijn Dyghen / dan latende hanghen: daer naer liep achter upt / eenighe woorden oberlupt / met groote authoritept/ spreeckēde/ sprong hooch een sprong / en viel willens op sijn naers neder/ de voetē op sijn Snijders onder het lijf slaende / en dat op de Steenen neder / daer naer spraack hy een Oratie / met groote statichept voor alle de Omsitters/ niemant aensiende / dan 'tgheslicht naer d'aerde / of nae den Hemel slaende/dat ghedaen synde/ bestont wat te eten / namentlick van een Lymoen/ een grobe Vrucht sonder smaeck/ met rimpels van bupten ghecronckelt als een Pijn Appel/ en elck creech soo een op een bladeken / elck door den Dienaer voorghedient synde / daer op droncken sy van den dranck der Wortelen Atona het Sap/ dien sy eerst knauwen/ en dan op een hoop legghen/ wasschen dan haer Handen/en gieten daer water op/dan nemense een hant vol Werck en cleyndent daer door/daer van sy elck wat gheven/ in een bladt van een Boom/ dat sy weten te herepden / als een Peperhups. Onse Presidént schonck den Coninck een Cloot-Spieghel/hem bediedende dat het de forme was van de Sonne ende Mane/die oock soo ront en blinckende waren: hy wees haer dat sy dien aen de Balck van de Belay soude hanghen/ als sy ook deden. Onse Maets binghen dien dach twee seltsame Visschen seer dick van lijf/en dick van Cop/ synde ghevleckt van boven op het Vel als een Sperwer / met witte Ooghen op't bruyne Vel / hadden twee Vleugelen of seer groote Vinnen / soo langhe als een Rocche-Steert/ daer tusschen een seer dunne Steert hinck: was by naest het fatsoen van een Vleer-Muys.

1616. Majus.

Ter wijl de Presidént, en Aris Claessoon by de Coninghen saten/ dede hy haer alle eere aen: jae het quam soo verre tot de Presidént, en Aris Claessoon de Croonen van de Coninghen op't Hooft creghen: daer werde onse Presidént als een Jongman die sulcke eere wel toe quam voor sijn onuytspreeckelicke moepte / en sorghe / die hy int begin ende uytvoerē van soo moepelicke repse ghedaen hadde / ghecroont Coninck van het Eylant/ en Aris Claessoon onder-Coninck. Dese Croonen waren ghemaeckt van witte langhe smalle Veders/ die boven en onder aent eynde verciert waren / met cleyne roode en groene Veertjens van Perrequiten, en Dupven / die by haer in grootachtinghe zijn: mits alle des Coninck Raets-Lieden / hebben een Dupf op een stockjen sittende / by haer / als sy ontrent den Coninck

zijn:

1616. Majus.

zijn: Het Duyfken is van boven wit tot de Vleughels toe / voorts swert/die Buyck is met roode Heeren ghelschildert. Ter wijle zy met de Coninghen doende waren/haelden wy al water/om ons op te repse te versien.

Den 27. voeren eenighe van d'onse weder aen Landt / met de Trompetters om de Coninck met blasen te vereeren / ende om Verckens / mede nemende alderhande Coopmanschap/ maer conden niet crijghen te coop of te schenck: mits zy weten dat zyse selfs ghebreck hadden/ trocken haer Buyck in/en wilden segghen dat wy haer eten souden upt het Schip brenghen. Ontrent den abont vinghen d'onse een soode / daer af zy de Coninck eenighe vereerde / diese al terstont rau op at/ met Hooft en Steert/ en Inghewant / en was hem seer aenghenaem. Ons volck dansten/ songhen / en speelden met de Inwoonders inden Mane/zy speelden op haer Trommel / en dansten op haer maniere / en d'onse dansteden op onse maniere een ronde Dans/ daer zy seer om loeghen. Aris Claesssoon ende Claes Iansoon scherminden teghens malcanderen met het gheweer / daer zy seer in verwondert waren.

Den 28. creghen wy noch twee Verckens van de Coninck ende onder-Coninck / maer wy mosten dien dierder betalen: de Maets waren valt belich om't water te halen. Heden quam de Latou vant ander Eylant by desen/ om te besien wat wy voor volck waren: dese scheen met groooter supte / en authoziteyt/en magnificentie te comẽ/mits hy van dese gheweldich gheeert worde / en twas maer een Sone van d'ander Coninck / soo dat Aris verbeert was/maer werde van hem gheanimeert om te blijven om te eten. Nae noen ginck de President selfs aen lant met sijn Pistool / en een Roer/ en 't Vierslach/ alsoo het verlocht was om eens te sien / daer over zy haer verwonderden. Terstont maeckteden zy ghereetschap om te eten / daer werde ghebzocht soo groote menichte van Acona, datse ons by-naest beschanstedẽ/ oock ghebzaden Ousij, en Cocos: het schijnt dit de maniere te wesen dat d'eene Coninck d'ander soo onthaelt: zy bzaecken al de Acona aen stucken / en maeckteden een Dzanck daer af/ die zy al in't lijf dzoncken: daer naer vertrock de Coninck / daer wy blijdt om waren/ om dat wy te bzijer waren.

1616. Majus.

Den 29. arbeydende d'onse stedich int water halen. De President liet hem aen lant setten / om het gheberchte te sien/ en de ander sijde van het lant/aen de Zee-cant: vonden onder weghe des Conincks Bzoeder alleen sittẽ/ of hy ons verwachtede/ en ginck met ons/hadde ons gheerne beneden ghehouden/ maer waren daer niet mede ghedient / soo verre ons in't Landt te begheven/ om datse dickwils Oorloghe teghens malcanderen hebben: int opgaen quam de onder-Coninck ons ghevolcht / daer in wy seer verblijt waren dat zy ons conduiseerden / door den rechten weeh/ voorgaende/ ons waerschouwende: ginghen van d'eene Berch op d'ander/ aen de waterspzonghen om te dzincken die zy wisten: daer naer leydẽse ons weder naer strant/ onder-weghe dorst crijghende/ clam de onder-Coninck selfs/ met een Strick om sijn Voeten om basticheyt te gheven / clom op de Cocos-Boomen, met sulcken rasticheyt als een Cat: en pluckte de beste Cocos af / die openende op een sonderlinghe maniere: ginghen sitten ruksen in een schoone plaetse van't Bosch/ daer veel ghevoghelte was/ en dzonckẽ vande Cocos soo smaeckelick als opt tot twee toe: die seere vol waren: wy saghen een ander

1616. Majus. Eylant heel perfeckt/ en sy wilden dat de Presidẽt met sijn Pistool daer naer schieten soude/ om dat sy haer souden braveeren / mits sy Oorloge hadden/en al-te-met overcomen / en schuylen haer in de Holen / steeckende haer geboomte aen brant. Dan't gheberchte comende/ quamen ons de Vrouwen te ghemoet / die sy voor ons deden dansen. En alsoo het middach was/ namen wy de onder-Coninck met ons aen boort om te eten/aen Tafel sittende / seyden wy / dat wy nu waters ghenoech hadden/ maer dat wy noch thien Verckens / Cocos, Vbes-Wortels , en wat Matjes van doen hadden / als wy die hadden verkregen/ dat wy dan binnen twee daghen souden vertrecken / hy dat hoorende / creet over-luyde / ende liep in de Gaelderije/ toe-roepende die goede tijdinghe sijn volckjen: mits sy vreesden dat wy al haer spijse souden op eten / alsoo sy selfs niet veel en hadden : dese onder Coninck was seer nieus gierich/ bekeeck alles/ onder en boven/ ende in de Mars climmende/ siende oock seer naer het Beelt werck aen de Gaelderije.

Daerentusschẽ comt selfs de Coninck met sijn Adel aen boort / mede-brenghende een Vercken / ende een Canaster Cocos, die hy presenteerde/ leggende in sijn hals/ buckende tot den overloop/settende het voor de voeten van de Presidẽt, en bleef soo voor hem leggen of hy hem aen badt: doen hy op stont/ settede hy de Coninck by hem neder op een Cussen / doen dede de Coninc dẽ Presidẽt, en Aris Claesſoon , van sijn Adel tillen en hefken met groote Ceremonie / boven haer hooft / en hieldense soo een wijle/ doen settedense weder neder/ met een treffelicke magnificentie/ alst de Coninck gheboodt. Het schijnt dat dit een teecken by haer is van groote vruntschap en eere.

1616. Majus. De Presidẽt lepde hem inde Cajupt/ en thoonde hem een Spiegel/ daer hy niet in dorste sien: schonck de Coninck sijn Belle in sijn slaepplaetse / en twee Messen/ met noch andere beuselinghen : van daer werde hy ghelept inde Combuys/ en onder int Schip / daer hy alle de Stucken dertich in getale sach/ dede daer voor oock sijn reverentie: oock int ruym daer hy alle de Vaten met waters sach/ d'Anckers/ en Ballast: daer naer in Constapels-Camer / daer sy alle over verwonderden. De Presidẽt seyde/ dat hy daer mede Donder en Blixem conde maecken/ghelijck die inde Locht domineert / liet hem de Pompe en Compas sien / dat alles hem een nieuwicheyt was te sien. Alles wel ghesien hebbende / ginck hy met onse Boot / en onse Presidẽt naer lant/ met soo grooten vreese / of hy een Godt hadde geweest. Hy eñ de Coninck werde upt de boot nae de Belay ghedragen / en onse Generael ginck met hem daer onder sittẽ / tot dat wy wat aten en dronckẽ: daer naer ginck hy met de onder-Coninck wandelen/om het Bosch/ t'Lant en d'Inwoonders wooninghen te besien / en sach de Boeren van een Dorp dat voorder lach dansen / oock de Vrouwen / en jonghe Dochters/ daer onse Matroosen al te voren vrolick onder waren met dansen en speelen. Teghen den avont quamense allegader weder aen boort/ende Daniel le Maire inde manesschijn ginck met een deel van d'onse Visschen / met Aris Claesſoon, als sy de soode ghevanghen hadden ginghen sy by de Coninck/ die sy vonden gheaccompaigneert van eenighe jonghe Dochters / die naeckt voor hem dansteden/ op een sonderlingh Instrument / als een Pompe/ en op dat gelupt maeckten sy haer sprongen/ dat een lust was om sien / by soo een Barbarische Natie: oock d'onse vergaten haer selven

16. wachtende haer in/ zy hielden al te
lius. loef-waert van ons/ en 't scheen dat
zy verbaert waren/ d'eerste hadde
vier Man/ en d'andere ses/ waren
ghewapent met Bogen en Pijlen:
wy gaven se wat Cozaeltjens/ daer
zy seer graech naer waren/ en ga-
ven te kennen dat zy die haer O-
verste souden brenghen aen Lant.
Dit volck was al wat bruynder en
swarter/ als aen 't Hoornsche Ey-
lant: het Hayr geelachtich/ haer
knevels waren ook afghesneden:
Onder haer was een out Man met
een geelen grijsen Baert/ seer dick
en vet/ mede ghebrant en ghepic-
queert oft ghebtaut was/ ghelijck
in de bozighe Eylanden: zy hadden
veel Figuerē op de Armen en Boz-
sten/ deckteden ooch haer schaemte
met Bladeren of Basten/ gheen
Cleetjens. De Canoes en t'schep-
pen als voor henen/ maer gheen
Rieden als d'andere om te vischē:
De Canoes ook niet soo polijt/ het
scheen datse Stocken hadden in
plaetse van Rieden: en hadden een
spraecke met die aen't Hoornsche
Eylant/ zy brochten gheen verver-
schinge/ al ist dat het Lant vol Co-
cos-Boomen stont/ en kenden Oufij,
Lieu, Fontij, Povacca: en seyden
Ajouta ne ay, dat op haer lant geen
en was/ dan wel veel aen het ander
lant/ dat zy ons wesen West aen te
legghen/ daer den Ariki woonde:
wy vonden hier gheen Ancker-
gront/ setteden derhalvē onse cours
West-waert. 's Middaechs had-
den wy de hoochte van vier graden
47. Minūten.

Den 22. de Wint continueerde/
Oost en Oost Supt-Oost/ met
schoone coelte/ wy hadden smid-
daechs 4½. graden. Ontrent den
avont saghen wy West ten Sup-
den van ons/ ontrent 2½. Mijle/
een leegh-Eylant/ daer wy be-
Noozden om hielen/ en 't quelde
ons dat de Landen soo leech wa-
ren: t'was van het voozgaende 32.
Mijlen/ Oost en West streckende/ 1616.
en dit Eylant ontrēt Noozt-West/ Iunius.
wy ginghen Noozt-West ten We-
sten aen/ om boven/ oft be-Noozden
om 't Eylant te seylen/ en te schou-
wē twee cleyne bzommelkens Boo-
men/ die ghelijcke water stonden/
sozghende voor bzoochte. Dit Ey-
lant noemde onse Presidēt Marc-
ken, om de ghelijckenisse diet daer
mede hadde.

Den 23. ginghen wy den ouden
cours/ en saghen eenighe Water-
Slanghen/ dat een teecken is van
lant ghemeenlick.

Den 24. smiddaechs hadden wy
de hoochte van vier graden vijf en
twintich Minuten. Cozts nae de
hoochte ghenomen was/ sach onse
Trompetter lant. De Presidēt
ginck selfs nae boven/ ende sach
hooch lant voor upt: en warē twee
leeghe/ en een hooch Eylant: re-
solveerden onsen cours te nemen
Supt-West aen/ en saghen dat het
al hooch lant was/ stepl opghebickt
en Clippich daert seer tegens barn-
de. Boven warense schoon/ en ef-
fen int aensien/ seer playsant met
veel ghehoomte/ en uptnemende
veel Cocos-Boomen, maer conden
op een Mijl aen lant geen Ancker-
gront crijghen. Onse Presidēt
noemdese de Groene Eylanden: int
voozt seylen deden haer noch cleyne
Eylandekens op/ maer lietense al-
soo den avont aenquam: Hielden
den gantschen nacht by/ met Sup-
delicke Wint/ tusschen beyde Ey-
landen/ die vijfthien Mijlen van
malcanderen laghen.

Den 25. smozghens saghen wy
een hooch Eylant/ met eē deel heu-
velkens/ hielden daer boven ten
Supden om/ en naer toe: terstont
daer naer ontdeckte hem int We-
sten van ons/ heel hooch schoon
lant/ dat wy gister avont niet ghe-
sien en hadden/ soo dat de Presi-
dent resolveerde derwaerts te hou-
den: twijfelden of het de Custe
van

1616. Iunius. van Guinea soude zijn / verlatende het ander hooch Eylant: dat van de President genoemt werde Iohannes Eylant / en lach op de hoochte van 4½. graden. Smiddaechs waren wp seer dicht by de Custe / dat wp Menschen op de Strant / ende Huysen saghen / maer conden geen Ancker-gront crijghen: wp sagen veel rooer op't gheberchte/en Bosschagie / oock Cocos-Boomen seer playsant om sien: wp quamen by een hoeck daer wp dochten Ancker-gront te wesen/ en mandē onse Sloep ghewapent / om te diepen: maer eer de Sloep af was/ saghen wp een Canoe afcomen nae de Sloepe / die heftich nae de Maets wierp ende slinghrde / oock Flitsen ghebruyckte / maer soo haest d'onse eē schoot gaf/ ginck die door. De Sloep wedergherecomen synde/ ginghen onse cours / t'volck van't lant liep en riep ons naer / al gupthende en wenckende met Tacken van Boomen. Hier scheen een Bay te sijn / en creghen gront dicht onder 't lant / op vijftich Vadem/ sant en cleyn keeselinghen / settent op vijf en veertich Vadem: Savonts/ en by de Maen quamen twee Canoes om't Schip henghelen/ maer wp verstonden haer niet/ wp trommelden / tromppetteden / en speelden op Beckens daer zy goet behaghen in hadden: maer waren seer bevreest: wp quamen soo verde dat wp haer Cozalen thoonden in de Mane schijn / en wp wierpense haer toe / derhalven zy lachteden/ en hadden wonder te seggen onder malcanderen: men gaf haer oock wat spijckers daer zy op haer manier ons af danckteden.

Den 26. quamen ons smorgens vroech wel 7. Pzauwen aen boozt/ en voeren vast rontom / maer hadden niet vooz ons / dan Allagapen/ Steenen/ Cnodsen/ houte Sweerden / en Slinghers / nochtans gaven wp haer Cozalen / en al-der-

1616. Iunius. hande snupsteringe/ haer toonende dat zy ons Verckens / Cocos, Bananes soudē halen: maer zy betstonden met Slinghers op ons Schip te werpen en poghen/ soo dat wp met een Boeghstuck daer onder speelden/ doen vergonck haer de couragie / en schepteden allegader wech: d'onse setteden stracx de Boot upt/ en verbolchdeden hare Vpant / int water doot-claende / en steeckende/ al die zy conden crijghen: soo datter wel thien bleven / en drie ghevanghens creghen / die d'onse aen boozt brachten om te rantsoeneren vooz Victualie / maer waren seer ghequetst: oock veroverden zy vier Pzauwen / daer zy eenige van haer Wapenen in vonden / en verbzandese. De ghequetsten verbontmen/ maer d'eene sterf stracx.

De President gheboot na de middach dat men de twee ghevangens in een ghemande Sloep soude setten / en met haer lancx de Wal varen/ om te tenteeren oft men eenighe pzovisie vooz haer conde becomen vooz't Rantsoen: men vernam eerst gheen volck / de vzeese waffer in: ten laetsten quamender drie upt het Bosch op een singhelstrant / en onse ghevangens riepen haer toe: men roepde vooz op een plaetse daer een hooch Velt met ghesaept graen stont / lanck met Ayzen/en daer quam niemant vooz den dach / doen lieten wp den ghequetsten ghevanghen aen lant loopen/en men gaf hen noch Cozaeltjens/ een Mes / en Daniel le Maire hadde hem een stick van een Slaep laecken gheschoncken / om hem te wissen / alsoo hy seer bloedede / en dat op goet gheloof dat hy Verckens soude brengen: mits wp dese twee op thien Verckens ghestelt hadden: die by ons bleef was een out Man / en werde die tocht niet verlost. Savonts quamen ons by twee Canoen / hebbende een cleyn Vercken / dat zy verruylden: wp

creghen

1616. Majus. selven niet / om haer te vermaecken by den Coninck / die met haer in de hant sloech / en lachtede / en was soo uytnemende vrolick / dat wonder was. Ter-wijle d'onse dansten en speelden by den Coninck / hadden de Inwoonders ses oft seven Visschen ghenomen / dat wy de Coninck aen gaven / die seer ontstelt was / en groote Inquisitie dede / slaende twee vande Inwoonders soo dapper / dat hyse by naest doot-sloech. Sy aten allegader de Visch heel rau op.

Den 30. smorgens op de vroech-Cost / quam een Canoe aen boort / ons Generael brenghende een presént van twee Verckens / en eenige Cocos, van de Latou vereert / wy gavense wat Visch te eten van onse Tafel / die sy met groote yver aten / en leckebaerden als of sy Bancket aten / om dat sy dien rau eten / jae quallen: gavense elck een Spijcker / daer sy mede door ginghen. Daer naer quam veel Frupt van den Coninck / om dat hy al de Boeren ghecommandeert hadde wat versch op te brenghen / teghens ons vertreck. Aris Claessoon ende Daniel le Maire, de Broeder van onse Generael / brochten smiddaechs den onder-Coninck te gast / a la portion, dien wy treffelick tracteerden. Voor daer naer saghen wy den Coninck van het ander Eylant / met al sijn Edelen / al met schoone Matjens / wel gheeleet / en haer Vrouwen / met eenighe Canoes te water / mede-brengende hun eten van Frupten; by desen Coninc comende / groetende malcanderen met drollighe Ceremonien / laghen op d'Aerde met haer aengesichten / en handen / op de Steenen: dan ginghense leghen teghen het Schip / dan teghen de Reviere. Ten laetsten ginghen sy by malcanderen sitten / singende haer Adova, en dit was de groote Orankay, of opperste van beyde Eylanden. Onse Président, of Generael, ginck selfs aen lant om dit Volck te sien: sy setteden hem terstont op een Matjen / daer sloech hy vier int Crupt / en ontstack de Lont / en Claes Ianssen schoot de Pistool af / daer sy over verwonderden: Sy begheerden dat men nae de Cocos schieten souden / dat werde ghedaen / dat het Water daer upt liep. Die op't Schip schoten een licht Stuck af naer landt op het gheberchte aen / dat seer balderde / sy waren soo verbaert / dat sy bestonden te vluchten: daer naer sagen wy dat sy Verckens brochten / negen int getale / ende werden ons van de Arikis gheschoncken / met haer oude reverentien / en wy dedense terstont aen boort brenghen: wy gaven haer oock Cozalen / een Bijle / 2. Messen / Coper Beckens en Ringen: die sy deelden aen die / die de Verckens gebracht hadden. Doen bestonden sy te eten / brochten eerst Wortelen van Acona, en t'gewas: en settedent de Coningen / de Edelen / en Vrouwen voor: oock een deel gebradē Verckens / met Crupt ghevult / soo datter wel Spijse was voor 500. Menschē die ontrent ons saten: wy creghen oock onse portie. De spijse werde alsoo berept / sy bestonden allegader dit Crupt te cauwen / en alst cleyn genoech was / namen sy het upt de Monden / en versameldent in een grooten houten Back / versamelt sijnde / goten sy daer Water op / mengdent en kneedent onder een / en presenteerdēt de Coningen om te drincken / en oock den Adel. Daer werden veel Vbes-Wortelen ghegheten: oock selfhien ghebraden Verckens / soo grupsich toegemaeckt / dat pselick om sien is. Daer-en tusschen vereerden haer onse Trompetters ende Trommeslagher met het lieffelicke ghelupt haerder Instrumenten / daer de negen hondert vergaderde Menschen groote lust in hadden.

1616. Majus. Den 31. smorghens waren wy

1616. Majus.

doende om ons Anckers te redden. Nae de Oostoch-Cost comen de beyde Coninghen aen boort/en brochten ses Verckens/tot een vereeninghe / en de Maets verruylden veel Ousy, Bananes, en Cocos, soo dat elck Man seven Cocos creech. De Latouw riedt den grooten Coninck dat hy soude het Schip besien / als sy alle hare Ceremonien en lieden geabsolveert hadden / maer hy dorste het niet bestaen: doen nam onse Presidentden Grooten Coninck by der hant/dat een seer frap bequaem Man was / seer docil en vriendelick / en leyde hem inde Cajuyt / daer hy hem thoonde de Printe van sijn Excellentie/ seggende/dat dat onse Ariki was / heel in't Wapen: thoonde hem oock een Spieghel/ en Bellen/ en de Caert / wees hem ons Lant/sijn Lant ten naesten by/ en scheen dat hy daer van wat apprehendeerde / hy schonck elck een schale Wijns / en deden bescheet: Van daer leydese inde Gaelderije/ en soo voorts door't heele Schip: haer werde weder vereert / elck een boschen Cozalen/een Mes/eē Cam/ en wat spijckers/ maer elcke Edelman een Spijcker. Daer was een van d'Adel die Cuppers Yserē boor ghetaeckt hadde / van onse Coninck van de Bay, hy dat siende sloech hem in de Neck / wel dapper / soo dat hy van't boven Net most schampen.

Corts daer naer ginck onse Generael met Aris Claessoon aen lant/ om hem noch eens te wasschen in de Revière/ dat hy oock dede / daer naer ginghen sy nae de Coningen toe/ om haer te groeten en Adieu te seggen / sy spreyden Matjens voor ons/ om op te sitten / en als sy verstaen hadden dat wy datelick t'sepl wilden/ gaven sy ons noch eenighe schenckagien/ en wy haer oock / alsoo ghelepden sy ons aen Strant/ en schepden van haer. Dese Menschen leefden seer armelick/in hupskens die aen Strant stonden/ ghebout van Bladeren van Boomen/ hadden inden omring vijf en twintich Voeten/en nau twaelf Voeten hooch. De deure moestmen al buckende in-cruypen / het Hupsraet was een deel droogh Crupt / om daer op te rusten / hier en daer in een Hoeck stont een Hengel/ elders een Cnodse: dat Hupsraet saghen wy in 's Conincks Lodgie. t'Is een sterck Volck / groot van lijve/ t'welck bleeck daer aen / als onse Generael van het geberchte quam en moede was / presenteerde de onder-Coninck hem op sijn naeckte Schouderen te nemen / en soo af te dragen/ daer wyt quaet genoech hadden alleen door de quaede ganghen te gaen: Sy waren van coleur bruyn Geel / hooveerdich in haer Hayr / dat verscheyden was gheciert / in't binden / in friseeren/ in't blechten: Eenighe scheenen Borstelen op't Hooft te hebben/soo stepl stontet. Het Bron-volck was leelick / met hanghende Borsten: het scheen dat sy van d'eerbaerheyt niet veel Wetten hadden / soo ghemeen was het by haer de Lymiten over te treden. By haer was gheen Goodts-dienst / leefden als Beesten / hadden gheen kennisse van Coophandel. Het schijnt dat dit Volck is van d'eerste Eeuwe / om dat al haer noordruft hinck aen de Boomen en wies / en de Vis die sy vinghen aten sy rau. De Generael noemde dese Eylanden ter eeren van de Stadt Hoorn, De Hoornsche Eylanden, en de Bay, de Eendrachts Bay, ter eeren van ons Schip. Wy verloozen hier een Ancker/ en ginghen t'sepl/ met een Oost/ en Oost Noozt-Oostе coelte / onse cours was Noozden/ende Noozden ten Westen. Onse plaetse daer wy gheleghen hadde / lagh op veertbien graden/ ses en vijftich Minuten.

Den

1616. Majus.

Numero 5.

1616. Iunius. Den eersten Junij: smorghens laghen de Hoornsche Eylanden van ons Supt Supt-Oost: smiddaechs de hoochte van 13. graden veertich Minuten.

Den 2. smorgens quam de Sonne claer op/ de Wint van Oostelicker hant: onse cours was Noorden ten Westen: smiddaechs hadden de hoochte van 12¾. graden: wy saghen noch gheen lant: en de Generaels ghevoelen was/ dat d'Eylant van goede Hope, en de Hoornsche Eylanden, de Eylanden zijn/ diemen Salomonis noemt; altijt zy hebben goede conformitept met het seggen Quiros: en t'is seecker dat hier ontrent Australia Terra is: wy saghen gheen ghevoghelt/ dan een cleyn Lant-Heeuken.

Den 3. ginghen al den ouden cours/ met eenparighe Wint: saghen gheen lant/ onse Stierman hadde gissinghe ghemaeckt/ dat wy al verre achter Nova Guinea soude wesen: maer onse Generael was altijt van contrarie opine: smiddaechs hadden de hoochte van 12½. graden/ begonnen nu Albecoretten te sien.

Den sesten/ smorghens quam de Sonne claer op/ saghen al noch gheen Lant/ onse cours was noch Noort-West/ en de Wint Oostelick. Onse President quam in discours/ en hadde groot achterdencken met de Schipper en Stierlieden van veel Westelicker te wesen/ en Nova Guinea al ruym op sijde te hebben/ waer door wy met malcanderen resolveerdē als volcht van Noorden aen te gaen/ om te sien waer wy waren/ en soo langhe onse cours te houden/ dat ons docht dat wy upt den droom waren: soo dat wy op de broech-Oost Noordt aen ginghen: smiddaechs hadden de hoochte van elf graeden.

Den 12. quam de Sonne onclaer op: Desen avont werde resolutie ghenomen met de volle Raet/ en alle de Stierlieden/ van onse cours West aen te stellen/ om onse reyse te vorderen: Hadden smiddaechs de hoochte van drie graden ses en veertich Minuten. 1616. Iunius.

Den 15. smorgens cours en wint als voren/ met schoone coelte/ en grof blau Water/ grove dijninghen van den Supt-Oosten/ dat wy seer slingherden/ soo dat wy noch gheen beschut hadden van de Supt-Oost Steert van Nova Guinea, die wy behoorden te hebben/ als wy daer be-Westen waren: smiddaechs de hoochte van 4½. graden.

Den 18. de wint van de Noordelicker hant/ onse cours West: wy vinghen een Boniet, saghen veel Voghelen/ en Visch: smiddaechs de hoochte van 4¾. graden.

Den 20. quam de Piloot t'savonts met groote blijdtschap seghen dat hy lant sach: eerst Suptwaerts van ons/ met groote Heuvelen en Bergen: en lach al boven de 5. graden: wy dreven den gantschen nacht sonder Sepl/ om op't lant niet te loopen.

Den 21. smorghens maerkten wy weder Sepl/ en saghen dat het seer leegh Lant was: daer naer saghen noch meer Eylanden/ groot en cleyn tot ses toe/ seer leegh en cleyn/ met gheboomte. De President gistede dat het Heuvelich lant dat wy gisteren saghen/ een beginsel was van Nova Guinea: als wy nu beter toe saghen/ bevonden dat het al aen malcanderen vast was/ door een leeghe blacke Strant/ op eenige plaetsen wat hoochachtich/ sijnde als leeghe witte Duynen: sagen een Rif afloopen ten Noorden en Noort-West in Zee/ daert seer op barnde/ een groot stuck in Zee/ en seylden der be-Noorden om: wy saeghen van't Eylandt naer ons toe-comen twee Canoes met Volck/ daer in wy seer verblijt waren/ hopende verkent te raecken/

wach-

618. hebben ghevonden / en oock als de Schepen vande Auſtraelſche Compaignie hebben vernomen ſeer groote menichte van Walvilſchen / ſo in de Noort-zee in de paſſagie / als in de Zuyt-zee / ſoo dat het een ſaecke van verwonderinghe was ſulcken hoop van die gedierten te ſien / ſonder dat ſy de Schepen pets miſdeden. Synde voorts geſeylt / en gevolcht het Landt ſtreckende aen de zijde vande Magellanes ſtraet, door ons ghenaemt Mauritius Eylandt, ſy ontdeckeden mede eenighe kleyne Eylandekens die wy in onſe caerte ghenoemt hebben Barnevelts Eylandē, en oock ſo vervolgende haren cours ghevonden hebben het Capo de Hoorn, op dierghelijcke hoochte van graden / als die inde Hollantſche Caerte is geſtelt / weſende deſe Caep het Suydelickſte Lant dat opt inde Weereld is beſeylt.

Voorts vande ſelfde Capo hebben de twee Caravellen haren cours vervolcht ſoo nae het coſterende als ſy konden / hebbende altijt het ſelfde perfect int geſichte gehouden / en op eenighe plaetſen aen Landt geweeſt / daer ſy over al Volck / als te voren verhaelt is hebben gevonden / ſonder dat ſy hebben konnen mercken eenighe door-tochten / oft paſſagien ſonder uyt de Magellaenſche ſtrate, naer de Zuydt-zee / als eenighe Enghelſchen / en oock de Commandeur Speilbergen, met ſeer kleyn fondament en wetenſchap hebben willen uyt-gheven / en ſeggen: Dat van Capo Frouwaert leghende ten naeſten by midde-wege van de ſtrate / daer een gat of door-tocht ſoude weſen / die na de Zuydzee conde loopen / twelck de Spangiaerden oock niet ghevonden hebben. Maer in contrarie alle het Lant dat de voorſchreven Magellanes Straet om-cinghelt / was dicht en vaſt gheſloten tot een / ſo dat het eyndelicken blijckt dat het een Eylant is / 't ghene de Bewint-hebbers vande Auſtraelſche Compaignie ge- 1618.
naempt hebben Mauritius Eylandt, want ſoo daer eenighe door-tochten waren / en ſoude het gheen Eylant weſen.

De twee Caravellen in de zuydzee hun bevindende / ſouden gheerne de cuſte van Chili beſeylt hebbē / indien ſy wel van Dinges hadden verſien geweeſt / dan mits het manquement van het ſelfde / en dat in plaetſe van ghevictalieert te weſen voor twee Jaren / als de Coninck hadde geordineert / qualick Dinges hadden voor thien Maenden / mits de Officiers vanden Coninck / een deel van de ſelfde vercocht hadden / daer mede haer profijt onbehoorlijc ſoeckende / ſoo zijn ſy ghenoot ſaect geweeſt / wederomme (ſonder meer te onder-ſoecken) nae Huys te ſeylen / en alſoo haer de windt diende om door de Straet wederom te keeren / ende de ſtroom mede hebbende / zijn door de voorſchreven Strate ſeer voorſpoedelijc uyt de Zuydzee in de Noort-zee gheraeckt: nae dat ſy inde Straet eenighe plaetſen hadden beſichtet / en by-ſonder de plaetſe daer eertijts Philippus ſtadt gebout was / en dat door laſt en bevel van ſijne Majeſteyt vā Spangien / die de Commandeur dat hadde belaſt. Hebben oock inde Straet eenighe Boomen gevonden / waer van de ſchorſſe was van ſonderlinghe goeden reuck / en ſoo ſterck en krachtich dat de Peper daer by geē comparatie en heeft / welcke ſchorſſen ſy een deel mede namen / en in Seville met groote begeert vercocht is ſeſthien Realen het pondt. En zijn alſoo de voorſchreven Caravellen van de ſtraet weder in Spangien / ſonder eenich ongheluck weder-ghekeert / ende ghearriveert tot voor de ſtadt van Siville, volgende den laſt die hun ghegheven was in Spangien weder te keeren / en niet in Portugael, al-hoe-wel de Capitano Don Iuan de More verklaerde /

1618. dat indien hy gheweten hadde / dat de Conninck te Lissebone hadde geweest / niet teghenstaende de voorschreven last / hy niet en soude gelaten hebben in Portugael weder te keeren.

De twee voorschreven Caravellen komende voor de stede van Seville, op S. Laurents dach, wesende de Patron van het Huys van Borgondien, hebben met seer groote triumphe haer Geschut los geschoten / ende een Man gaende op de Kay doot-geschoten: en van het succes van de repse / heeft de Capitono aen sijn Majesteyt te Lissebone rapport gedaen / en daer over heeft de Conninck / met raet en advijs van sijnen Raet / ende die van de Contractatie in Seville gheordonneert / dat men in alle diligentie acht schepen in Seville soude ghereet maken / om langhs de selve passagie te senden naer de Philippinas, met Soldaten / en Zee-varent volck / en voorts met Geschut / Ammonitie van Oorloghe / Tou-werck / en alderley Schips-behoef / om de Galioenen toe te ruken die in de Manilles zijn / en ghebout werden / enmoeten die reet wesen / en upt seplen teghens November 1619. sonder langher vertreck.

Hebben ooc die van Spaengien ghereselveert overmidts de goede gheleghenthept / ende bequaemhept vande voorschreven passagie 't saerlicx langhs dien wech die inde Philippinas, ende Molucques te secoureren. Also de Hollantsche Pilooten / en onder andere eē Pieter Michielsz. van Catdoelen, die mede voor Piloot Major / op een van de voorsz. acht Schepen sal varen / den Conninck van Spaengien vastelic toegheseyt heeft / ongheluck gheweert / alle Jaeren van Spaengien inde Philippinas, ende Molucques, te varen / in acht of neghen Maenden / midts de winden / en stroomen inde Zupt zee / soo favorabel zijn / dat sy 1618. door gaens van de selfde Zupd-zee in twee Maenden de selfde Landen met kloeck en ghesondt Volck sal konnen beseplen / sonder subject te wesen eenige tijden of sapsoen van 't jaer / noch door eenighe mousson-nes belet zijn de Voyagie te doen. Een sake van seer groote aensien / en consideratie / het Volck ghesont en frisch te brenghen upt Europa, in de Philippinas, oft Molucques, in 8. of 9. Maenden / sonder subject te wesen eenige tijden / windē of mousonnes, ghelijck men onderwerpen is alsmē de selfde wil beseplen lancx de Capo de bonne Esperance. Dat ten regarde van de selfde daer lancx te beseplē geē comparatie noch gelijckenisse heeft als de ervarenthept ons nu soo langhe als de vaert ghedupt heeft van dese Vereenichde Provintien / op de Molucques claerlicken aengewesen heeft / en dat ten besten komende de voorschrevē repsen upt Hollant naer de Molucques ghemeynlijck dueren 14. vijfthien / en sesthien Maenden / en dickwils langher: en met sulcke zwarichept ghedaen worden / dat gemeynlijck van het Volc en Soldaten die met die Schepen varen / een derde-deel / jae de helft / en meer sterven eer dat sy in de ghedistineerde plaetse komen: Jae het is ghebeurt dat eenige Schepen veel meer verlozen hebben / als ghebeurt is by differente Vlooten. 'Tis waerachtich / en can niet ontkent worden / dat de Gouverneur Gerrit Reynst, upt dese landen met sijne Vloote naer Oost-Indien: sesthien Maenden en drie daghen onder-weghen is gheweest / eer hy tot Bantam is ghearriveert / men laet staen inde Molucques, hebbende verlozen meer als het vierde-part van sijn Volck. Insghelijcx is de Commandeur Adriaen Woutersz. met sijn vier Schepen van Hollandt tot Bantam, neghenthien en een half Maent onder-weghen gheweest: hebbende het Schip Vlis-

singhen

618. ſinghen van de ſelve Vlote hondert en drie en-tſeſtich Mannen verloren van twee hondert Mannen die hy op hadde/en de reſterende seven-en-dertich meeſt ſiec en onbequam zijnde eenich ſcheeps werc te doen. Van ghelijcken de witten en ſwarten Beyr / zijn oock op de voyagie achthien Maenden onder-weghen gheweeſt/ en meer; eer de ſelve mede tot Bantam zijn gearriveert: Hebbende deſe Schepen verlozen ſommighe een quart/ en een derdendeel van haer Volck. De Schepen den Arendt van Zeelandt, de Eendracht van Amſteream, de Oraengie boom van Hoorn, zijn onder-weghen geweeſt / twaelf / derthien ende meer Maenden.

Waer dooz blijckt hoe zwaer de vaert be-ooſten de Caep is / om de Molucques, Amboina, en andere plaetſen te beſeylen / in reſpect van de nieuwe ghevonden paſſagie/ſoo dat d'een by d'ander niet is te compareeren. 1618.

Gemerckt dat-men dooz de vooz-ſchzeven paſſagie/ upt deſe Landen varende met bequame ſayſoen in ontrent vijf Maenden aen de cuſte van Chili en Peru, en in acht maenden in de Molucques, en Landen hier vooz verhaelt ſonder verlies van Volck can comen / als ghebleken heeft dooz het Schip Eendracht van de Auſtraelſche Compaignie, die daer ghearriveert is ſonder Volck te verlieſen: Daer ter contrarie dickwils de Schepen van de Ooſt-Indiſche Compaignie te Bantam arriverende / bupten het ſayſoen noch drie / vier / vijf Maenden verſlijten eer ſy hun repſe connen verbozderen / ſonder noch te reeckenen dien tijdt / die ſy moeten conſumeeren om op de Molucques, en andere Landen te varen.

RELATIE en ABREGE
Van alle de Voyagien ghedaen nae de *Straet* van *Magellanes*.

Vande Voyagie van FERNANDO MAGELLANES.

1519. DEse Armade wat laet vertrocken ginc dē tienden Augusti 1519. van Sevilla, quam in Tenariffa, daerse eenighe daghen vertoefde / van daer vertrockse den 3. October / navigeerde vijfthien dagen tot datse quam aen de kuste van Guinea, aen Capo Blanco, oft daer ontrent / kregen hier stilte van twintich daghen lanck / ten eynde van welcke / hadden een maent contrarien wint / met tormēt continuerende haere Voyagie / quam den 13. December in Porto, of Rio genero in Brasil, alwaer sy haer ververschteden / den 27. dito / gingen sy weder t'sepl / loopende langhs de kuste. Den 7. Januarij 1520. hadden de hoochte van 34. graden / quamen in Rio de la Plata: alwaer sy eenighe dagen versch water in-namen / den 6. Februarij / vervolchden haer repse / costrerende vijf daghen een legua / en snachts 5. of 6. leguas van Lant / op 40. graden vonden een schoone Baye Sint Mattheus, alwaer sy wilden in-komen / om te sien oft een Straet was / maer gheen grondt vindende om te anckeren / liepen van daer voorts in een ander Baye / ghenaemt De los Patos, vonden aldaer een klein Eylandt vol Robben / en Pinguijns / vervolgende voorts haer repse / quamen in een schoone baye De los Trabayos, by noorden Port S. Iuhaen, de welcke hun bequaem docht om te hiberneren / om dat daer te Lande de Winter begont te komen / wesen April / en haddē hier groot tormēt / vertrocken van daer de kustē lanck / quamen den Palm-sondach in Porto S. Iulian op 49½. graden / daer hun goet docht te hiberneeren / sont van hier een Schip voorder aen / om een Straet t'ontdecken / en vant twintich mijlen verder een schoone Riviere S. Cruz de Mayo, vonden veel Visschen en Zee-wolven / van daer willende voorder seylen / quam een tormēt dat het Schip teghen het Lant ghebleven is / nu wesende gepasseert de 5 maenden van de winter / April, Majo, Iunio, Iulio, Augusto: vertrocken den 24. Augusti, upt Porte S. Iulian, en quamen in Rio S. Cruz, alwaer sy vertoefden en ververschten / noch twee maenden September en October, seylden van hier ultimo October, costrerende al zuptwaert met veel moeyten / door het quaet weder / tot datse quamen aen Capo de las Virginas, den 6. November, seylden sy inde Straet / den 27. Novem- 1520.

1616. Junius. creghen oock een excellent Bos Bananes.

Dese Natie hadde aen beyde sijden der Neusen/ gaten ghebooꝛt/ in de welcke zy Ringen hadden/ booꝛwaer een seltsaem spectaeckel.

Den 27. alsoo het derdepert van ons water weder uyt was/ volden wy weder onse Booten. Heden creghen wy een vet Vercken om te verruylen/ wy gaven daer booꝛ een Becken/ wat Cooꝛaeltjens/ twee Spijckers.

Den 28. quam ons een groote Pꝛauw aen booꝛt/ daer wel eenen twintich Man in was/ sijnde achter en booꝛ heel hoogh/ en kraey opgheboeyt/ dit volck was eerst wat schou: daer naer quamen naerder/ belaghen de Beelden/ ende Leeuwen van de Gaelderije met verwonderinghe. Daer naer quam noch een Canoe aen booꝛt/ daer in een Man hadde een Bos Pinange op sijn Hooft bꝛenghende als een pꝛesent. Als onse ghevanghen niet gheloost werde/ setteden wy hem aen lant: wy hooꝛden daer naer op de Trommel spelen/ wy vermoededen dat het was booꝛ blijtschap.

Dese Inwoonders gingen meest al naeckt/ deckten nu de schaemte/ sijn niet of wepnich op't lichaem ghepicqueert/ dan hadden veel litteeckens/ oock waren zy niet ghebꝛant als de booꝛgaende Eylanders: van middelbare groote/ vet en wel ghevoedet/ veel dꝛoeghen een Calabasken daer Calck inghesloten was/ daerse Pinang met eten: Zy dedē reverentie met haer Mutsen af te doen/ en boven 'thooft in de hant te houden: Haer gheweer bestont in Assagaien/ Slinghers/ en Cnodsen/ en houte Sweerden: zy beten als Honden: de ghevanghens beten in de dokten/ jae alle de Touwen aen stucken: als wy sonder gheweer waren/ vielen zy ons aen't lijf te bijten: in somma/ 'twas een quaet verradich Volck: maer met Musquetten warense te temmen. Ons docht dat wy Onilie op't Velt saghen/ en dat Cocos-Nooten haer beste eten was: Wy hooꝛden Papegaeyen roepen/ en saghen groene als in West-Indien. In de nacht lichteden wy ons Ancker/ met cleyne coelte.

1616. Junius.

Den 29. smoꝛghens waren wy neffens de Nooꝛt-Wester houck van de Baye, hebbende te nacht met stilte maer ontrent 1½. Mijle vertiert/ de Wint uyt den Suyden: smiddaechs hadden wy de hoochte van 3½. graden/ gaende langx de Wal/ Nooꝛt-West ten Westen: wy sagen dat het een vaste Custe was/ en booꝛ-seecker Nova Guinea: de Inwoonders zijn ghenaemt Papoos, meest swert/ ontrent den avont saghen wy noch dꝛie hooghe Eylanden/ die van't groot Eylant laghen ses Mijlen.

Den lesten/ smoꝛghens was die Wint variabel: en wy waren nevens de Caep daer hem 'tlant ontviel om de West/ daer naer Nooꝛtlick scheen een Baye te wesen. Wy creghen veel Canoen van't Lant seer kraey opgheboeyt/ en schoontjes met Beelt-werck uytghehouwen/ en gheschildert. Zy bꝛoghten ons gantsch gheen ververschinghe mede: deden wel alle teeckenen van reverentie in die Handen en Mutsen op't hooft legghende/ oock haer Spietsen eenighe aen stucken bꝛeeckende/ dat zy thoonden dat zy ons niet wilden beschadighen/ comende heel vꝛijmoedich by ons inde Gaelderije/ ende Cajupt. Zy deckteden haer schaemte met Bladekens: wy lieten haer onse Pistoolen afschieten: zy ginghen seer manierlick wech d'een d'ander plaets maeckende: songhen eenighe Liedekens over Maeltije in teecken van danckbaerheydt/ dat wy haer Cooꝛaeltjens gaven: soo overbꝛoghten wy den dach seer pa-

1616. Iunius. sibelick / sonder pet te stelen. Zy stoncken seer naer vet of smeer / als die aen Capo de bonne Esperance. Haer tale was anders als die gene die aen't vaste lant / die oock haer vpan den waren / zy hadden oock veel litteeckens int lijf / veel defozm int aensicht/met canuse Neusen / groote Lippen / en Wonden. Zy bestreecken haer Baerden met Calck / en haer Hayr op't Hooft/ waer mede zy seer haer hoovaerdije thoonden. Van dit Volck quam niet / al hoe wel wp haer bewesen dat wp wat ghebzeck hadden.

Iulius. Den eersten Julij/smozgens dzeven wp in stilte / waren te nacht qualick twee Mijlen West aen vertiert. Naer de vzoech-Cost quamen veel Canoes af/ die wp meenden dat ons eenighe ververschinghe bzochten / maer hadden wat anders inde sinne. Zy quamē heel stout aen en hadden anders niet als Wapenen / thoonende ons die / of wp dat goet wel conden : nu zy vingen aen en quetsteden onse Mopses die opt Ancker stont in sijn Billen/met een Assegaje / noch een ander onder sijn armen : daer op oock alle d'andere begonnen aen te vallen/ met Slinghers en Steenen : doen wast onse beurte / en loosden vier grove Stucken met een deel Musquetten/ soo datter een dosijn bleef. Terstont vervolchde haer onse Sloep / en creegh een Canoe, daer een in doot lach / de andere twee vluchteden in't Water / van die welcke een werde doot gheslagen/ d'ander wesende een jonghelinck van achthien jaren/ namen zy ghevanghen : en noemden hem Mopses/ nae de naem van die ghene die ghequetst was : en oock het Eplant daer onder dese Tragedie was geschiet. De andere Canoen vluchteden alle haers weechs. Smiddaechs hadden 2½. gradē. De Wzotelen van Boomen aten dit volck in plaetse van Bzoot.

Den 2. smozghens in hp vooz upt West van ons saghen wp oock hooch lant uptcomen / synde met het uptterste lant van gisterē avont al vast aen / synde tusschen beyden een heel schoone Baye ofte inwijc/ al leegh lant : soo dat dese Cust met bochten upt en in loopt : dat op de syde van ons af lach / gheleeck seer de Custe van Guinea, wp hielden onse cours West Noozt-West aen/ naer een Caep van hoochachtich lant/ daer achter saghen weer leech Landt alleng'skens ontvallende. Smiddaechs de hoochte van 3¼. graden / wp liepen ontrent twee Mijlen bupten 'tlant / en saghen een groote Berch. 1616. Iulius.

Den 3. smozgens met den daghe hadden wp het hooghe lant op de zijde : en ginghen stijf voozt : en saghen stracx voozt gheen lant weder. Had men het ghevoelen van den President gehouden en gevolcht/ men soude aen Bagboozt altoos 'tlant gevolcht hebben/soo wel by nacht als by daghe pet int gesicht hebbende. Ontrent den avont saghen wp weder West Supt-West van ons hooch lant.

Den 4. smozghens. Dat hooch lant saghen wp vol gheboomten groen / en oock roock: Ter wijl wp alsoo dooz de Eplanden liepen/ saghen wp aen Stuer-boozt vele clepne Eplandekens / op de hoochte van twee graden / dertich Minuten. Wp hielden onder een Eplant om't Ancker te werpen / maer de nacht onderliep ons/ en hieldent by de gantsche nacht/dat ons geen voozdeel dede / soo dat wp het lant niet aen deden / onse Schipper meende dat het Ceram was.

Den 5. hadden wp veel kaecken ende Donder/ en Blixem : Variable Windē/Smiddaechs de hoochte van dzie graden / acht Minuten: wp bevondē hier tamelicke stroom om de West te gaen. Savonts saghen wp weder ten Westen van ons

1616. Julius. ons in lij / twee leeghe Eylanden/ daerom seylden wp soo hooch als wp conden/aenloevende om boven 't lant te seylen / al Supt op tot de hoochte van Banda, en dan West aen.

Den 6. hadden wp den heelen dach variabel weder / met reghen en wint. Smiddaechs bevonden wp de hoochte van vier graden thien Minuten. Voor-middach sach Aris Claessoon, lant / een Berch ghelijck de Goudenapij in Banda : onse Schipper affirmeerde dat het Banda was / maer men bevont corts contrarij / mits men daer bp wel noch drie oft vier spitse Berghen sach die branden : en derhalven Vulcani Berghen ghenaemt werden. Men vont goet het lant aen te doen/daerom oock de heele nacht bp hielden.

Den 7. smorghens / waren wp een goet stuck weechs vande Vulcaen Berch/ daer wp naer toe seylden / meenende daer boven te seylen/ tusschen het Eylant en het vaste lant deur/doch conden niet/ seylden beneden om / en hielden dicht bp 't lant lanex / en quamen terstont in Zee/zijnde twee oft drie Canoes naer ons toe / maer waren banghe van ons/ riepen ons toe/ maer conden het niet verstaen / noch oock onse ghevanghene Moyses, nae bp 't lant comende quamen twaelf Canoes ontrent ons Schip / in elck vier / vijf of ses Man. Dit volck was veel geelder / alst voorgaende/ oock haer Canoes waren van ander fatsoen / en wp conden gheen Ancker gront crijghen / en de Ingheseetenen brochten gheen ververschinge/derhalven resolveerden wp te seylen naer een andere leeghe hoeck van het groot lant af streckende West Supt-West van ons/ soo verre wp sien conden: aldus seylende met mop weder en rupmen Wint/saghen weder twee oft drie Eylanden:hielen wel vier cleyne Eylanden / hooch aen de Sinckerhant Noort waerts van ons leghen/daer van ons een dochte continuelick te roocken : smiddaechs lach den Vulcaen ontrent 1½. Mijle van ons Oost ten Noorden. Het water creech hier verschepden coleuren of wp bp een Revier waren/ gheel/wit en groen/wp saghen hier drijven veel Houts / Boomen met Wortelen/ Tacken van Boomen. Dese nacht dorsten wp niet seylen/ en saghen drie Vulcanen, drijvende om de West.

1616. Julius.

Den 8. ginghen wp Westelick aen / en waren snachts ghedreven recht boven het leeghe lant / of wp ghesepit hadden/ sagen weder voor uyt een hooch Eylant/en West uyt lach meer lant / redelick hooch/al continuerende / en ginghen soo al voort / Smiddaechs hadden wp de hoochte van drie graden acht en veertich Minuten. Savonts nae den eten / vonden wp op tseventich Vadem gront / Daer quamen ons Canoes aen voort/ met twaelf man/ recht achter de Gaelderije / seer bevreest zijnde : wp gaven elck wat Craeltjes/ maer hadden gheen ververschinghe/ het scheen dat zp seer graech waren naer linnē Laecken/ Cleedinghe/ en roode Mutsen. Dit volck scheen heel Barbarisch/ drollich van fatsoen: Moyses conde haer niet verstaen / en was voor haer bevreest / dorst bp haer niet aen landt gaen : vreesende moghelick dat zp hem sonden eten. 't Hayr was haer Peck swert: het waren rechte Papoos : seer nieusgierich als Apen / om't Schip te besien. Bevonden hier de hoochte van 3. graden 43. Minuten.

Den 9. was de wint uyt de Supdelicker hant/ soo dat wp niet achter den houck in de Baye die wp connen sien / costen comen. Wp sonden onse Sloep om den hoeck om te diepen / en lanex het Lant/ wp wapende dien met twee steen-

1616. Julius. Stucken/ en thien Musquettiers/ vont over al goede gront: wp lichten ons Ancker/ en vonden twee Dorpen/terstont quamen veerthien Canoes van lant/ daer veel Cocos-Boomen stonden: wp lietent Ancker vallen op ses en twintich Vadem: terstont quamense met Vrouwen en Kinderen om 't Schip rontsom te besien/ jae swangere Vrouwen/ 'twas een teecken van vrede: eenighe hadden Allegayen/ Flitsen/ gheen Slinghers/ noch Steenen/ noch Cnodsen/ sy brochten eenighe Cocos, die wp haer afkuplden met moepte voor Coraeltjens. Snachts hadden wp Donder/Bliren en Reghen.

Den 10. quamen weder veel menschen aen boort/ maer brochten niet dan veertich oft vijftich Cocos: wp spraecken van Verckens/die sy beloofden te brenghen/maer quamen nopt: het waren recht-schapē menschen eters/ hebbende een leelicke coleur/ hadden seltsame cieraet om den hals/ van Hoorentjes/ ende Zee-Schulpē/ en Verckens-Tanden/ haer Knevels waren afgheschoren: De Vrouwen Borsten hinghen tot den Navel toe/ als een Darm: de Buyck soo groot als een Tonne/en de Rugh met een Bult/ daer sy een Kint op setteden: smalle Beentjes als Spillen/ en arme Aepen aensichten: en alsoo sy ons niet en brochten/ resolveerden te verrepsen.

Den 11. voor dage lichteden wp het Ancker/liepen buyten twee Eylanden om/een seer hooghe en t'ander leegh: daer wp ontrent een groot Dorp aen't water saghen: nae middach saghen wp weder een leegh Eylandt voor upt legghen/ daer wp savonts voor bp raeckten. Men mach hier op letten/dat Nova Guinea street meest al Noort-West ten Westen/ somtijts wat Westelicker/ somtijts wat Noordelicker.

Den 12. den heelen voormiddach hadden wp al stilte: dochten dat wp dese spring al beropder weder soude ghehadt hebben/ maer t'was al schoon weder: soo dat wp al soetjes bp de Wal langs liepen West Noort-West: smorghens saghen wp het Landt voor upt heel lanck: smiddaechs de hoochte van drie graden: sagen veel houts drijven upt groote Revieren comende/ daer veel Wollels en Crabben aen hingen/ gheaccompaigneert met swerte Zee-Voghels: wp saghen heden veel Visschen van alderhande slach/ bevondē dat wp groot voordeel van de Stroom die ons om de West settede hadde/ als dese gantsche Cust langs altoos is. Het Bliremde seer alle nachten door de dagheliersche hitte. 1616. Julius.

Den 13. Noch docht ons dat het een doorgaende Custe was/ met veel Bayen en bochten/en Havens: al-te-met hooch Lant/ somtijdts leegh lant/ snachts hadden wp een Trabade.

Den 14. seylden wp al lanet het lant: ontrent vier oft vijf Mylen van de Cust: Onse President hadde gheerne wat dicht aen gheweest om sijn Caertjen beter te maecken/ maer onse Schipper was seer verbaert voor 'tlant. Heden saghen wp veel Visch/ en Jan van Genten. Nu bevont onse Piloot wel dat het de West-Cust van Guinea was/ alsoo hp altoos sustineerde dat wp aen de Supt-syde soude verballen/ spraek derhalven vele desperate woorden/ wp saghen veel groente van verre op't lant.

Den 15. saghen wp leeghe sant-Strant/ al vol gheboomte/ smiddaechs hadden wp de hoochte van 4½. graden: Hier was veranderinghe van Water/ bleeck groen. De Maets waren graech om te diepen/en vonden op veertich Vadem gront/ en sy saghen terstont twee oft drie Canoes, die nae ons quamen/ maer daer was een in/die nae ons

1616. Iulius. ons wilde schieten / soo schoten wy eerst met loos Crupt / daer nae in ernst: op het Schip meendense oock dat sy onse Sloep overvielen / en schoten twee Gotelinghen af / d'eene op Strant / d'ander naer het Bosch / daer sy met troupen stonden / en vlooden terstont wech: en alsoo de vreese nu int Volck was / werde ghesolveert dat men op het cleyne Eylandt soude landen wel ghewapent: soo dat de Schipper selfs mede voer / maer als de Inwoonders saghen dat sy landen wilden / vochten sy soo furieus en manlick / dat sy met Flitsen quetsteden veel van d'onse / jae wel seslhien: d'onse stonden oock niet stil / en speldeden met Steen-stucken ende Musquetten onder dat het stoof: als het nu soo op een campen ginck / was onse Schipper seer verbaert om ghequetst te worden / en croop onder de Dock of Bancke daer de Roepers op saten / al hoe wel hy oorsaecke was dat d'onse nu de Indianen eerst schoten / haer vraverende met sijn Cortelas / Matroos die coddich is dit siende / noëde hem daer naer Dock-crupper. De Presidēt siende van't Schip af dese Water-strijt / ende dat de Indianen heftich vochten / schoot seven oft acht schotē / en wonde eenighe van de Vyanden / derhalven sy straer oock wech schepten nae de Strant / met groot verlies.

Den 16. smorghens het Ancker gheticht / en dieper inde Bay gheseylt tusschen beyde de Eylanden / op 6½. Vadem Cley-gront / wy vernamen dien dach gheen Canoen, van die ghene die ons daechs te voren by waren gheweest. Men resolveerde de Sloep / en boot upt te setten / allt oock gheschiede / ginghen wel ghemonteert heen / sy voeren aen een cleyn Eylant / mede-brenghende twee hondert tsetich Cocos-Noten. Ontrent den avont quam een Indiaen als vrede verloeckende met sijn Canoe ontrent ons / en wierp ons toe een Hoet die daechs te voren verloren was int vechten. Dese Inwoonders zijn heel onghecleet. 1616. Iulius.

Den 17. Zijn wy wat beter in de Bay ghecomen om ons Volck te behrijden / die aen landt souden gaen / oft met haer handelen. Daer werde gheresolveert in dien sy voormiddach niet en quamen / dat men des nae middaechs met ghewelt de Cocos souden halen. Daer-en-tusschen quam een ghewapent Man af / met een Canoe, en hadde eenighe Cocos, die hy boven stroom werpende / by ons liet drijven / ten laetsten werde hy stouter / quam onder de Gaelderije / en bont los de Corzaeltjens die wy aent barnhout vast gemaeckt hadden. Doen quamen d'andere ooc by / en brochten ons al dat wy wilden / voor Messen / verroeste Spijckers / en Corzaeltjens. Sy verruylden aen ons hare Boghen en Pijlen: Sy thoonden oock groene Gember / en eenighe geele Worzeltjens / soo dat sy heel met ons wel te vreden waren.

Den 18. quamense smorghens vroech al weder by ons / wy hadden den gantschen dach ghenoech te doen om te verruylen: soo dat wy creghen negen hondert tsestich Cocos: smiddaechs quam een Man met twee Vrouwen ons aen boort: en onse Maets voeren om de coode / die sy met creghen: daer in die Inwoonders ons seer behulpich waren.

Den 19. door't verloeck van de Matroosen om gaen te Visschen aen 'tgroote Eylant / gaf de Presidēt verlof / en om te sien of daer meer Visch was: t'welck sy oock deden met believen der Inwoonderen / die den seghen hielpen trecken. Wy saghen van alle canten vele Pfauwen aencomen / daerom wy onse Maets aen boort riepen / ver-

1616. Julius. vermoedende quaet/maer elc quam soo vrijmoedich aen boort / dat wy ons verwonderden / manghelende soo veel wy begeerden: Zy noemden haer Eylant Moa, en dat daer over lach / seyden zy was Insou: maer het hooghe Eylandt / noemden zy Artimoa, en waren soo haestich om te handelen/dat d'een d'ander verdrongh/meest soeckende Coralen.

Den 20. smorghens in de dagheraet/ quamen de Inwoonders weder/ met twintich Canoen aē boort: daer onder oock groote seyl Pzauwen waren: zy waren seer graech om ruylen / alsoo wy ghesept hadden dat wy wilden van daghe wech seylen/ zy brochten ons veel Cocos, soo dat een yder wel vijftich Noten creech: oock soo veel Bananas als wy begheerden: zy dronghen op de syde van't Schip malcanderen/ elck wilde de eerste zijn/ thoonende haer Wapenen/ haer Spijse/al om te ruylen/ voor Spijckers / en verroest goet. Dit volck was soo nieusgierich niet om Schepen te sien/ vermoeden was derhalven dat hier vele Spaengiaerts gheweest waren / alsoo wy ock aen de Potteysen merckten. En alsoo de wint goet was / lichteden wy ons Ancker / als wy van alles versien waren. Naer middach seylden wy voorby drie Eylanden die hooch waren/ waren drie Mijl groot/heel groen/ vol gheboomte. Wy saghen al voort uyt landt / ginghen onse cours al West Noort-West aen/ de wint Oost tot Noorden / variabel/ met goede coelte.

Den 21. smorghens wast duyster weder / dat wy het lant nauwelick conden sien / soo dat het met een bocht ons scheen t'ontvallen. Nae noen saghen weder landt / maer al Eylanden / dreven dicht onder een cleyn Eylandt: en wierpen santgront / en schelp op vijfthien Babem: en settedent om den dach te verwachten / wy saghen al vieren op dese plaetsen ontrent ons: hadden ock veel reghen / Blixem / en ghedonder. 1616. Julius.

Den 22. sagen wy heel perfect de gront: doen saghen wy dat het 14. Eylanden waren / legghende tamelicke spatie van een. Wy hadden smiddaechs de hoochte van een graet besupden: Ons volck was uyt om Visch / maer vinghen niet om de rudighe Strant/ en hadden bevonden de Eylandē onbewoont/ vol dicht Bosch: legghende acht en twintich Mijl van Moa. Wy resolveerden buyten de Eylanden/ en be-Noorden om te loopen / en dan de Cust te soecken / die hier Supt-West lach / hooch uyt streckende.

Den 23. lichteden wy ons Ancker sonder schade: wy seylden boven de Eylanden / savonts saghen wy een hoeck/ om daer boven te comen / dan t'was heel clam / en saghen naer ons afcomen negen Canoen, groot en cleyn/wat hooch op de Ternataensche wijse/de Pzauwen redelick rupm / datter een man in sitten conde: zy quamen seer ghewapent met Flitsen / waren eerst wat verbaert / roepende Sano, dan winckende/dan de Cocos op't hooft legghende / zy roepden ons lang naer/ met grooten yver / en wy deden ock teeckenen van vrede / tot datse aen onse Galerije quamen/ wy gavense wat Corzaeltjens / zy staecken terstont de handen toe/ als grijpende naer een groote Schat/ om dat zy die seer achten om den hals te doen. In een van dese Canoen was een Overste / die als het hem niet nae sijn sin ginck / dede alle de andere afleggen / en begeerde datse naer ons souden Flitsen / datse niet begheerden te doen/ daer over hy gram wert / en stoech dapper sijn Slave / die achter hem sat. Hy hadde een Ketting om sijn hals/die onder sijn arm door ginck/

van

1616. Iulius. van ghecoloreert bast / die aerdich ghemaeckt was. Als wy dese quijt waren / quam van een ander hoeck een ander soorte met langh ghecrijspt hayr: gietende daer Water over / tot een teecken van vrede / Ringhen door de Neusgaten / die groen waren: eenighe door de Ooren Parlemoeder Ringhen om d Armen: eenige hadden Tennen-Ringhen doorr middelschot van de Neus: dese brochten veel Cocos, twee bos Banannes, veel ghebraden Visch / Toeback / een slach van Pruymen met swarte gladde Steenen / oock Meloenen / die wy al voor Cozalen die zy Oaraija heeten / en verbrande Wellen rochten. Dit volck hadde weder een ander tale als die van Moa, oock was het een ander Natie / niet soo swart / en langher van hayr / meer nae de Papoos treckende: en conden niet de Oost-Indische Tale / noch Aru, Kay, Gilolo, Ternate, of Papoos: wy creghen van haer een Warmoescop / en een Schotel seer grof / met root en groen gheschildert / 'twas Pozcelepn / daer zy seer licht afschepdeden / voor twee rijkens Cozalen / soo dat onse mepninghe was dat hier wel Spaensche Schepen ghesien waren / om dat zy soo nieusgierich niet en waren nae ons Schip / het bleeck oock aen geele Indiaensche Cozalen / als van Amber, die een Vrouwe hadde / die de President verhandelde van haer / om een rijsken Cozalen. Snachts hadden wy stilte / maer goede voorganck door den stroom.

Den 24. smiddaechs hebbende de hoochte van twintich Minuten / seylden wy langs een schoon groot Eylandt / maer dedent niet aen: 'twas een van de Eylanden die by Nova Guinea laghen / t'welck de President sustineerde te voozen: en de Caep, de Caep van goede hope: om dat wy nu voorseecker waren / waer wy leefden / en goede hope hadde / om in corr by onse Lantslieden te comen: wy saghen aen Stierboozt noch een cleyn Eylandeken legghen / liepen tusschen dat door: soo dat wy gantsch het Lant verloozen / dat de President seer verheuchde / om dat alles nu nae sijn calculatie toe ginck / wy aten seer hertelick van de Visch / ende het Frupt dat ons ghebracht was. Het werde heden oock geresolveert be-Supden de Linie te blijven / om soo het moghelick was / tusschen Guinea, ende Gilolo door te loopen: en onse Schipper meende noch in Louua en Conbella te comen / alsoo hy meende achter Gilolo te sijn: maer de President hadde de beste kennis / datmē noch wel wat Cust soude hebben / ghelijck wy daechs daer naer bevonden.

Den 25. 26. saghen wy aen bagboozt veel lant leeg en groot / Supt Supt-West van ons: daer nae weder wat hooch: savonts saghen wy dat wy soo aengaende in een Sack gesepit souden hebben / daerom ginghen wy wat Noordelicker / en lieten die drie Eylanden die wy int Noozden saghen / aen Stierboozt legghen: noemende het grootste Iacobs Eylant / om dat het op S. Iacobsdach ghesien is gheweest. De Cust liep noch al Noordt-West / ende Noozt-West ten Westen aen.

Den 27. smozghens dede hem de hooge Custe van Nova Guinea weder op / wy seylden daer 1½. Mijl ontrent: op eenighe plaetsen was het weder leegh: smiddaechs hadden wy de hoochte van neghen en twintich Minuten be-Supden de Linie: wy souden gheerne eens aent hooghe landt ghesel hebben / maer het was te stille / en dreven bast met de stroom heen.

Den 28. smozghens wast noch al stil / en wy waren verre de Cust ontrent vijf Mijlen: conden noch al qualick het eynde sien.

Den 29.

1616. Julius. Den 29. wast dijsich reghenachtich weder / en wp waren nu een half Mijl van de wal: saghen weder veel Croos / en Bladeren drijven: ontrent de middach werdē wp al weder cleyne Eylanden gewaer / die dicht onder de Cust laghen: liepen voort lanct het Lant / dat vol gheboomte was / maer onbewoont / alsoo gheen Canoes af quamen. De wint was Noort Noort-Oost / onse cours West ten Suyden: snachts sijnde eenighe Mijlen van't lant / en clare Mane-schijn / voelden wp een Aertbevinghe int Schip / maer duerde niet lang: nochtans perturbeerde die soo de Maets dat sy uyt de Copen spronghen / eenige meenden dat wp stieten / men wierp het Loot / men vont gheen gront.

Den 30. smorghens saghen wp voor uyt lant / daer nae scheen het een Eylant te wesen: naerder comende sagen wp soo wel aen backboort als aen stier-boort lant: dat wp ghedwongen waren by te houden. Dien dach hadden wp soo schrickelicke Donderslach als oyt / meenden dat sy schaede in ons Schip hadde ghedaen / soo beefde het / en scheen heel door de Blixem in brant te staen: doen volchde reghen / die niet wepnich was.

Den laetsten: bevonden wp ons in een groote bocht / soo dat wp rontom belemmert waren met lant; ginghen Noort aen / nae de Oostelickste hoeck van't lant / om met een te sien of wp eenige Canoes souden sien / de stroom / en twater comende uyt Revieren hielden ons van de Custe: savonts wierpen wp t'Loot / en vonden gront op thien / twintich / dertich Vadem: Wp setteden op twaelf Vadem dicht onder het landt: dat ons docht heel woest en onbewoont.

Augusti. Den eersten Augusti: smorgens was het gantsch stil / soo dat wp den gantschen dach in stilte dreven: en saghen voor uyt lant / heel verre om de West strecken / met een hoet / en een cleyn hooch Eylandt daer van legghen / hopende dat het daer een eynt sonde nemen / en dreven soo al met de stroom lanct de Cust: wp sagen oock vele schoone Bayen en Inwijcken / daer wel te legghen was / alsmen profijt conde doen. Het lant was met Boomen becleet / als een Wildernisse: wp hadden smiddaechs ½. part graets be-Suyden / nae de Presidents reeckeninge: maer saghen wel Eylanden die be-Noorden de Linie laghen / wp lieten savonts het Ancker vallen / op Craele / en steenachtighe gront.

1616. Augusti.

Den 2. smorghens waeren wp ghenootsaeckt om't Ancker te crijghen onder de Steenen van daen: wp creghen het Tou onghescheut / maer wp lieten de halve hant onder de Clippe. Desen dach seylden wp voor de tweede reyse door de Linie / snachts hadden wp een proper coelte / van de Suydelicker hant / de stroom scheen ons om de Noort te trecken.

Den 3. was onse cours ten naesten by West: en saghen veel Eylanden aen Bagboort / corts daer naer quamen wp in groote cabbelinghe van water seylende / van heel slecht water / in onstuymich / en saghen terstont dat het een Rif en droochte was / en hadden thien / twaelf / vijfthien / achthien Vadem sant-gront: maer alsoo het teghen de nacht ginck / wp vonden goet hier te setten / en lieten Ancker vallen op twaelf Vadem. Wen sach ses groote Walvisschen: De President achtede dit de droochte te wesen / die in alle Caerten beneden de Papoos legghen. De stroom Naelde eerst loopende Suyt-West / daer nae Noort-waerts: daer nae West. Onse gissinge was dat wp het lant van Nova Guinea gheeyndicht hadden / als wp daer lanct by gheseylt twee hondert tachtentich Mijlen.

Den 4. desen dach liepen wp in Zee /

1616. Augusti. Zee/ saghen gheen lant meer: wy deden ons beste om het leeghe Eylant te beseylen/ maer de Stroom verleyde ons/ hier hadden wy een schrickelicke wint: snachts hielden wy by/ om niet op't lant te seylen.

Den 5. liepen wy na t'voornoemde Eylandt/ en quamen te beseylen: De hoochte was smiddaechs dertich Minuten be-Noorden. Onder het lant comende saghen veel Cocos, ende Palmites-Boomen, corts daer naer quam een Prau vol volcx onder het lant/ met een witte vrede-Vaen/ die nae ons toe quam/ wy trompetteden: maer sy vertrocken daer naer: terstont quammender andere uyt die ons aen boort quamen/ wy spraecken met haer/ Malays, Ternataens, en Portugees. Sy weesen ons dat wy be-Suyden het lant om mosten/ en niet be-Noorden/ en dat wy in twee daghen wel in Bachian conden syn. Dese Natie was als Ternatanen, Tydoresch, eenighe als Boeren van Gilolo, altemael geel van Huyt/ met swart Hayr/ gecleet met Indische Cleetjens/ Broecken/ Pijtgens/ en Tulbanden/ seer eerbiedich ons groetende/ goedē dach: Tabe Kuan: haer Nuttkens afdoende op syn Christens: wy saeghen oock een met een swarte Portugeesche Bilt/ die oock Portugees sprac: sy waren van manieren als die in de Molucques woonen: sy seyden dat sy Moors waren/ en van dage Vrydach synde/ hielden sy haer Sabbath: Sy hadden Toeback, Cocos, Banannes, Rijst, Erweten, Boonen, Verckens, Hoenders, Visch, en brochten het ons: wy saghen mede Paradijs-Voghels/ daer wy haer een af ruylden. Eenighe droeghen Tinnen-Armringhen/ oock van Yvoirs/ en geele Ringhen aen de Vinghers/ veel van onse slechte Maets/ meenden dat het Gout was. Wy vernamen naderhant in Soppy dat dese plaets heette Maba, en Tidorees syn: oock dorsten haer niet boven begheven/ denckende dat wy vyanden van de Spaenjaert waren/ sy waren seer begheerich nae Manna, Manna, dat sijn Coralen/ sy seyden ons mede dat het hier quaet legghen was. Wt alle dese omstandicheden sagen wy wel dat wy aen een hoeck van Gilolo waren/ en dat wy haest by onse vrienden souden comen/ daer wy goet tracktement vinden souden/ mits ons dit scheeps leven begon te verdrieten. Onse gissinghe was dat wy nu de derde reyse onder de Linie Æquinoctiael waren.

1616. Augusti.

Den 6. smorghens wast tamelick goet weder/ die van het lant quamen weder met sommighe Prauwen, om met ons te handelen: t'welck sy oock deden: maer de wint favorabel synde/ gingen door/ om ons reys te absolveeren/ maecksten onsen cours/ Noort aen/ om den hoeck van Gilolo te winnen.

Den 7. als de dagheraet quam/ saghen wy gheen lant/ en de coelte continueerde van den Suyden: ons cours was Noort aen: smiddaechs hadden wy reghen/ teghens den avont claerdet op/ en saghen hooch lant te loefwaert op van ons: gissende te wesen de Noort-cant van Gilolo: de hoochte hebbende van drie graden be-Noorden: wy liepen dan beneden lanet/ daer Morotay lept/ Supt-West van ons.

Den 8. smorghens was het dijsich weder: ons cours West Noort-West/ met hol water/ smiddaechs was de hoochte 4. graden: snachts was het boos weder/ met stercke wint/ en duyster weder/ en veel reghens/ met Blixem en Donder.

Den 10. smiddaechs de hoochte was/ van drie graden vijf en veertich Minuten/ snachts scherptede de wint/ dat men Supt Supt-Oost mosten seylen: Resolveerden soo langhe over dese Bough te seylen/ als wy conden/ om boven Borneo te seylen/ en met de Suyde winden

1616. Augusti. den by Celebes lanex te loopen.

Den 11. en 12. saghen wp weder lant / aen de Noozt-hoeck van Gilolo, al-te-met dzeven wp dooz den stroom upt het gheslicht / al-te-met saghen wp het weder / maer wp condent niet beseplen / hadden hier veel Travades.

Den 13. en 14. hadden wp noch al de by-leggher/ met veel reghens en stozm: de stroom was ons hier de hartste vpant.

Den 15. hadden wp smiddaechs de hoochte van 3. graden be-Noozden/ wp en conden doen gheen lant sien.

Den 17. was de wint boozmiddach Supt Supt-Oost / en Supden/wp wendent West-waerts ten naesten by / om't lant te beseplen/ welck wp nauwelick conden becomen: soeckende grondt / vonden gheen: en wp dzeven den gantschen nacht in stilte.

Den 18. waren wp booz by den Noozt-hoeck van Gilolo, en dzeven met de stroom in-waerts. Nae noen / quamen dzie Pzauwen van lant naer ons toe / met een vzede-Baen/zp quamen aen boozt/seyden ons van de gheleghenthept van't lant: de wint liep Supt-West / en wp liepen nae de Bay booz Soppij, daer ons de Inwoonders wesen dat een Dozp was / en goede Ancker-gront: daer oock het Jacht de Pauw gheleghen hadde/ ontrent twee Jaer gheleden/ een goet stuck van't landt was een Rif van steen-gront / hadde thien oft twaelf Vadem diepte: daer over sijnde setteden wp het op ses en twintich Vadem/een stuck binnen de Banc. Zp quamen terstont over / mits zp Ternataens, en Hollandts ghesint zijn / zp conden wat Malays soo dat wp haer bedupden wie wp waren / daer in wp en zp seer waren verblijdt: wp verstonden oock van haer dat wp in twee daghen in Ternate conden wesen / met goeden Wint: zp hadden eenighe Visch en Crabben / die zp ons verrochten booz Cozalen: en waren van de Sangage ghesonden / om te besien wat Volck wp waeren/ wp waren hier op de hoochte van twee graden seven en veertich Minuten be-Noozden de Linie. 1616. Augusti.

Den 19. wast somerachtich weder: smiddaechs de Wint van de Noozdelicker hant sijnde / liepen wp nae de Bay / en setteden op twaelf Vadem Schulp-gront. De Inghelanden quamen terstont met ververschinghe aen boozt / vercoopende ons Rijs / Schilt-Padden. Sagu, Hoenders en Visch booz Cãmen / Bellen / Spijckers/ daer zp wel mede ghedient waren.

Den 20. waren wp noch al besich met verwisselen / creghen veel Sagu: De Rijs wilden zp alleen booz Lijnwaet verruplen. Desen dach quam alhier een Correcor om Rijs van Ternate, die seyde datter wel seventiẽ groote Schepen in Ternati laghen / te weten Hollanders die na Manille wilden. Wp trocken hier met onse Tegen Vis.

De nae-volghende daghen versaghen wp ons noch al van alderderhande Pzovisie / soo van Rijs/ als Water: oock van versche Vis/ als Steen-Bzasems: Banannes, Cocos-Noten creghen wp in abondantie. Dit Volck was goet van natuer / Vpanden van de Spangiaerts / staende onder het ghebiet van de Coninck van Ternati, die zp oock booz haer Souverepn hielden. 'tIs niet te segghen / of te schzijven / hoe groote veranderinghe ende blijschap het ons gheweest is / te zijn in een plaetse daer wp soo vzij waren: en soo veel Victualie conden becommen als wp begheerden / hebbende afghelept soo een moepelicke/ periculoose repse t'scheep hebbende vijf en tachtentich cloecke Mannen / sonder

1616. guſt. der vooꝛraet bp naeſt / en alle nootdzuft ten eynde: ſoo dat wp Godt hoochlick danckteden vooꝛ ſijn barmhertichept vooꝛ ons.

Den 25. alſoo wp hier ghedaen hadden / ginghen wp 'tſeyl / upt de Reede van Soppy: van alles wel verſien ſijnde.

Tot het eynde van deſe Maent liepen wp al over en weder over / met verſcheydene winden ghequelt ſijnde.

ptēb. Den eerſten September / en de tweede was de wint meeſt Supt-Weſt / wp liepen dicht onder het Lant / daer veel Clippen en Steenrotſen van't Landt af waren / hier was ons de Stroom ſeer teghens: wp liepen achter een hoeck van't Eylandt dat onbewoont was / en ſetteden op veertich Vadem / al ſchoone gront / onſe Maets waren aen lant / vinghen een ſoode / ende vyochten vijftich Cocos aen booꝛt: zy haddender veel aen lant ghegheten.

Den 3. bleven wp al ligghen onder het lant / hadden calmich weder / met reghen. De Preſident met ſijn Bꝛoeder Daniel, en de Stierman ginghen aen landt / clommen op't gheberchte / meynende daer boven op te comen / om over te ſien / de gheleghenthepdt van't landt daer achter / ofter eenige paſſagie mochte ſijn / maer zy conden niet boven comen / alſoo't ſeer wilt en woeſt was: int nedergaen liepen zy groot perijckel van neder-ſtoꝛten / als zy een verkeerden weeh namen / ende ten laetſten behouden bp ons quamen: alſoo wp beſich waren met verſch water te dꝛincken / daer zy mede ofte dꝛoncken: Als zy tſcheep ghecomen waren / voeren wp met onſe Boot dooꝛ een holle Clippe / die in't water ſtont / als dooꝛ een Slupſe / wp laghen terſtont weder een cleyn Eylant om den hoeck / maer roeyden nae booꝛt.

Den 4. nae dat wp hier 1½. etmael hadden gheleghen / ghequelt met variable winden / hebbē 'tAncker ghelicht / de wint ſijnde Weſt Nooꝛt Weſt / meenende dat wp de ſtroom te laet hadden / om tuſſchen de Eylanden / en het vaſte lant dooꝛ te comen: wp liepen hier over en weder over met weynich pꝛofijts: ſoo dat wp de vijf Eylanden perfect laghen dooꝛ malcanderen / het eerſte was ghenaemt Bihoa: het tweede daer de Preſident op was Doij, het derde Tuacaro, het vierde Poa, het vijfde Salangarij, dat is geelachtich / en leech / leggheude na de Cuſt van Gammacanorre. Dit zijn de vijf Eylanden van Moro. 1616. Septēb.

Den 5. bleven wp hier een gantſchen dach legghen / dooꝛ de contrarie wint: De Viſſchers voeren upt om Viſſchen / vingen wat Crocovade, een ſeer ſchoone Vis / terwijl ons volck aen landt was / quamen dꝛie Mannen ſeer ſchielick upt het Boſch vallen / met Schilt en Sabel ſchermutſerende / niet wetende oft zy daer mede geckteden / oft int ernſt was / zy dit ſiende riepen: Orang Hollanda: dit is: Wy zijn Hollanders, ſoo liepen zy terſtont aen Strant / en gooten Water op haer Hooft in teecken van peys / en namen d'onſe in den arm / en lachteden: boeren met d'onſe aen booꝛt / vyochten een gebꝛaden Vis: zy quaemen daer van Gammacanorre om Sagu int Boſch te coecken: Zy conden wepnich Maleys: wp ſetteden haer weder aen lant / als wp haer vereert hadden / met wat Cozaeltjes / belovende Vercken en ander goet te bꝛenghen: Gammacanorre lach doen noch dꝛie Mijltjes van ons / ſoo zy ſepden.

Den 6. liepen wp teghens over het Eylandt Salangarij: wierpen Ancker tot ſeventhien Vademen ſant gront / een Goottelinck ſchoot van't lant.

Den 7. deden wp weder nieuwe vlijt / ſonder pꝛofijt: ſmiddaechs

1616. Septēb. creghen wp een Prau aen booꝛt/ die brocht booꝛ de Capitano een soode Vis: wp schoncken hem weder drie Messen/ drie Scheerkens/drie boskens Coperdraet/ wat Coralen/ en drie Olye-glaeskens: soo dat de Vis ons dier quam te staen. Ons volck ginck daer naer Visschen/ en creghen soo veel Vis als alle de Maets conden eten.

Den 8. 9. 10. 11. hadden wp continuele Supt-Westen wint / hebbende alle dese daghen dooꝛ contrarie wint ende calmte / niet meer dan twee Mijlen gewonnen. Onse Presidentt met Aris Claessoon, manden de Sloep/en voeren naer Gammacanorre, maer zp quamen daer niet / maer ontrent een Mijl oft twee daer bp hadden gheweest: soo dat ons niet moghelick was Supt-West aen te loopen naer Ternate.

Den 12. de wint noch als vozen: Onse Schipper Willem Cornelisz. Schout, ginck met een welghemonteerde Sloep nae Ternate, daer hp wel bekent was/ en meende eenighe verversschinghe booꝛ ons te becomen: ten selven daghe lichteden wp weder ons Ancker: maer lietent vallen op vijfthien Vadem sant-gront/ dat ons seer verdrooch.

Den 13. voeren onse Maets om te Visschen / brochten ons soo veel Visch als wp begheerden/ als ook drie wilde Verckens / die de Boeren van 't lant haer brachten / die zp ook aen booꝛd brochten: en verclaerden ons dat zp die becomen hadden met de Jacht der Honden: wp betaeldense tot haer epghen segghen.

Den 14. viel de wint upt het lant/ wp maeckteden sepl / en wonnen 1½. Mijl: doen most het Ancker weder te gront.

Den 15. nat middach creghen wp een proper coelte / liepen lancx de Wal / en een goet stuck weechs booꝛ bp de Bay / en steple-Berch/ daer wp int incomen van Loloda 1616. Septēb. pepsterden/ wesende den hoeck van de Eplanden Toggesongij seer ghenaeckt / soo dat wp wel vijf Mijlen verlierden / desen dach hebbende de stroom te baet.

Den 16. smoꝛghens waren wp ontrent 1½. Mijle booꝛbp d'Eplanden Toggesongij, en Loloda: in een bocht legghende: t'was dijsich weder / al-te-met reghende het: booꝛ de middach claerdet op / en saghen den Berch van Gammacanorre boven upt de Wolckē steecken: booꝛts saghen wp Ternate en Tidor, als ook het Eplant Irij: aen de Westsijde saghen wp een hooghe Berch Sabubu.

Den 17. was de wint variabel/ met tamelicke coelte/deden ons best om Ternate aen booꝛt te crijghen/ dan comende booꝛ de bocht van Sebou, quam daer een Schip upt/ de Morghensterre van Rotterdam/ sijnde een van Spilberghens Schepen / die doen al over een half jaer in de Molucces gheweest was: in dit Schip was de Admirael Verhaghen, en de Gouverneur Iasper Iansoon: als ook onse Schipper / die soo langh bp dit volck gheweest was / en wp quamen desen dach beyde booꝛ Ternate. Varende den Commandeur met de Schipper terstont aen landt / alsoo daer een Boot quam vande Generael om haer te halen / t'welck doen ter tijt Laurens Reael (alsoo de Generael Gerrit Reynst, tot Iacatra overleden was) die ons wel onthaelde / ook de gantsche Raet van Indien, die doē ter tijt daer meest was. Booꝛts verstonden wp hoe de repse van Spilberghen was afgheloopen / dat sijn Jacht booꝛ de Mont van de Straet Magellanes ontvoert was/ ook dat al eer hp daer quam in de Revier Spirito Sancto veel van sijn volck verlooꝛen hadde. Dat hp twee Maenden tijts dooꝛghebracht heeft in dooꝛtocht van de Straet. Dooꝛ zijnde Cust van Chili, en

Peru

1616. Septēb. Peru langer gheseylt heeft/een Stadt Payta ghenaemt/gheruineert heeft. Oock dat hem ontmoet waren acht Spaensche Schepen / daer van hy de Admirael / ende Vice-Admirael met noch een ondergebrocht heeft/ met wepnich buyts / en verlies van sijn volck. Oock dat hy Lima, en veel Zapen / en Inhoommen doorsnuffelt hadde / met gheen profijt. Derhalven langer de Cust van Nova Hispania, nae de Manillas was overghestreecken / en soo voorts nae het Vaderlant gheresyt. Datter oock thien treffelicke Schepen gereet waren/om de Vloote in de Manillas leggende/ die op Ternate was uytgherust te bespringhen. Oock met droefheyt hoorden wy het deerlick ongheluck van den Admirael Pieter Bot: hoe hy op Mauritius gebleven was / en nau de helft van't volck ghesalveert. Soo dat ons lief was te verstaen de staet en gheleghenthepd van onse Lantlieden: en besonder van de stant ons Vaderlants.

Ontrent den avont wierpen wy ons Ancker/voor Malege in Ternate; bevondē op elf Vadem sant-gront. Onse Presidēt gheaccompaigneert met den Schipper lieten haer straer aen lant setten / om by den Generael Laurens Reael, die in Geraerts Reynsts plaetse ghecosen was te comen/ en hem haer moeyelicke reyse te verhaelen: Hy tracteerde haer magnifelick/ daer present waren de Admirael Steven Verhaghen, en Iasper Iansoon Gouverneur van Ambon, t'savonts quamense weder aen boort.

Den 18. alsoo wy veel plonderinghe over hadden / van het verbrande Jacht / vont onse Presidēt goet / met de Schipper / het ghene dat wy te veel hadde/ te vercoopen: twelck sy oock deden: ghelt maeckende van onse beyde Sloepen/ en vier Goottelinghen van't Jacht/ oock van een goede partie Loots/ daer by waren neghen Anckers/ twee groote Touwen / en andere dinghen: t'beliep in alles duysent drie hondert vijfthich Realen van achten. Soo dat beyde partijen wel ghecontenteert waren. 1616. Septēb.

Alhier bleven wy legghen noch acht dagen/alsoo wy niet claer waren / om t'sepl te gaen: oock lieten wy hier vijfthien Man / van ons volck blijvē/ met haren drije wille/ alsoo sy het eerst verlochten/en daer naer haer verhuerden aen de Oost-Indische Compaignie / met goede verbeteringhe van gagie. Voorts hebben wy hier onse ledige Vaten ghevult met water: en om dat onse cost op't Schip meest op was/ cochten wy van den Generael/twee last Rijs/ Een leggher Azijn: een leggher Spaensche Wijn: als oock drie Vaten Vleesch: betalende haer naer haer contentement / ghelijck sy ons oock deden.

Den 26. smorghens waeren de Presidēt, en onse Schipper by den Generael t'ontbijten / die haer met den gantschē Raet/ een eerlick uytgelep dede/ van achteren volgende/ en comende op de strant / met een Vaendel Soldaeten / die in volle slachorde drie mael haer Musquetten afschoten tot een Adieu. Aen boort comende/was stille/maer ontrent de middach creghen wy een coelte van de Suyderlicker hant/en ginghen onder sepl / met den Morghensterre van Spilberghen, die wy veel te cloeck waren int sepden / die nae Motir wilde. Wy namen over Monsieur de Breen, en Ian Philippe Lijf-schut van den Generael / om haer te Bantam te brenghen: De Schipper van de Morgensterre, vereerde ons met wat Porceleyn / en Keersen/ en een pottile met Boter.

Den 27. dreven wy den gheheele dach in stilte/ onder de wal van Tidor: dicht voor by de Fortresse der Spaenschen / soo dat sy by naest souden ons connen geschoten hebben/

1616. Septēb. ben / hadden wp wat naerder gheweest: Den stroom mede hebbende/ en een coeltjen crijghende/ quamen wp desen dach voor bp Pottebackers Eplant / ghenaemt Pulo cavalle, dat wp savonts neffens Motir waren: snachts seylden wp op de lanckte van Machian.

Den 28. smorghens saghen wp de Eylanden van Caijo en Gouricties, en dreven in stilte. Nae onse gissinghe passeerden wp voor de vierde reyse de Linie Æquinoctiael.

Den 29. sagen wp Bachiam voor steven een seer groot wijt streckent Lant / leeachtich / en seer flanckerende met veel hoecken en bochten/ voor de middach waré wp neffens Machiam, al in stilte drijvende/ oock den gantschen nacht.

Den 30. hadden wp noch Bachiam aen Stier-boort / en Gilolo aen backboort/ en saghen voor upt eenighe andere cleyne Eylanden.

Octob. Den eersten October saghen wp aen Bagboort ghebroocken Lant/ met sommighe Heuvels / welende/ t Supt-eynde van Gilolo. Daer naer saghen wp een groot Eylant/ ghenaemt Obij.

Den 2. sagen wp het lant Zeram, en setteden onse cours Supt Supt-West / om Burro aen boort te crijghen.

Den 3. saghen wp de Eylanden Manipa, Kilang, Burro. Smiddaechs hadden wp Burro aen Bagboort/ op 3. graden be-Suyden de Linie.

Den 4. 5. 6. was de wint meest Supt-Oost / liepen voorbp Burro, Cabessa Calica, den sevensten passeerden wp Cambona: en waeren snachts niet verre bā Buqueronnes.

Den 8. smorghens de wint van de Oostelicker hant / savonts passeerden wp twee Eylanden die cleen waren: en oock tleeghe lant van Celebes, daer op wp veel vieren saghen.

Den 9. smiddaechs waeren wp onterent Macassar: en liepen om Madura aen boort te crijghen / snachts hadden wp al eenparighe coelte. 1616. Octob.

Den 11. was de wint / en cours als vooren / savonts coelde het op/ van de Oostelicker handt / en wp hadden nae middach op vijfthien Vadem gront gheworpen / bp een Rif / dat men noemt Pater Nosters, dat wp wat te naer waré / en mochten groene plecken / barninghen/ en droochte sien.

Den 12. en 13. noch de selfde cours en wint: wp saghen desen dach / het Eylant van Madura aen backboort van ons.

Den 14. waeren wp al voorbp Madura gheseylt: en saghen de Custe van Iava: en seylden dien dach voorbp Tuban: soo dat wp veel Visschers vernamē met haer Prauwen upt Zee comende.

Den 16. hadde wp de coelte upt het lant: nae middaechs quamen wp voor Iapara, settende het op 5½. Vadem Cley-gront / neffens het Schip Hollandia, van Amsterdam, dat hier ghecomen was om Rijs/ en in Ternate te voeren. Desen dach voer onse Presidēt aen lant / om ververschinghe te coopen/ alsoo de Beesten hier genoech en goet coop waren/ als oock de Hoenderē/ Eyeren / Tamarinden/ Arack/ Visch: jae alle Lijftocht.

Den 17. en 18. was de Wint snachts upt het lant / en over-dach upt ter Zee / wp verversichten ons hier treffelick: van Rijs / Boontjes / en ghedroochde Vis / en alle andere dinghen.

Den 22. hadden wp alle onse Provisie in / wp verloosen hier een Ancker / alsoo hier veel Travaden waeyen/ die ons het Tou aen stucken brack.

Den 23. ginghen wp t'sepl nae Iacatra, wp hadden doen in ons Schip vijf levendige Hoorn-Beesten/ om onderweghen te eten.

Den 28. des avonts settedent wp neffens den Rupghen-hoeck op der-

1616. Octob. op derthien Vadem/ sijnde 3. Mijlen van Iacatra.

Den 29. settedent wp het vooz Iacatra, op veerthien Vademen: wp vonden daer drie Enghelsche/ en vier Duytsche Schepen/ als oock een Ioncke, die na Banda wilde om te handelen/ alsoo zp consent hadde van de Compaignie/ vooz haer eyghen profijt. Dese nacht overleedt een man op ons Schip/ die d'eerste was van de repse/ maer op de Jacht warender twee ghestozven: Godt zp gheloofd/ die ons bewaert heeft.

Den 30. sloeghen wp onse Seylen af: En daechs daer naer/ bzochten wp alle onse Siecken aen lant: op de na-middach quam oock vooz Iacatra de Presidant Ian Pietersen Coenen, met het Schip Bantam ghenaemt.

Novēb. Den eersten November: Als wp vooz Iacatra laghen/ werde onse Presidant, met de principale van ons volck ontboden van de Presidant, die met sijn volle Raet was vergadert/ en hp verclaerde aldaer/ dat wp mosten afstaen van al 'tghene dat wp daer ghebzocht hadden/ soo 't Schip en Goet/ en dat upt last van de Oost-Indische Compaignie/ twelck onse Presidant niet wel en behaechde/ en hadde gheerne dese actie met vele redenen te niet ghedaen: daer op hem gheantwoozt werde/ dat hp die int gheheel soude in Hollant vinden/ daer men recht soude wijsen van't gewelt dat hem aenghedaen wozde/ soo dat hp ghedwonghen was alles te verlaten: en daer werde een goet Inventaris af gehouden van't ghene dat overghelevert wozde. Dit was recht op Alderheplighen-dach/ primo Novembris, na onse computatie/ en op den tweeden dito naer de reeckeninge onses Natie/ alsoo wp West waert aen upt het Vaderlant ghevaren waren/ en eens den gantschen Cloot des Aertrijcx met de Sonne omghesepkt/ soo hadden wp een nacht of Sonnen onderganc minder ghehadt als d'onse: en zp lieden die van de West-cant/ teghens het Oosten waren ghevaren/ hadden een dach of Sonnen onderganck meerder ghehadt als wp/ twelck vier en twintich uren differeerde: waren wp derhalven ghedwonghen onse reeckeninge te veranderen van de tijt/ en verloozen een dach/ nalatende den Dijngsdach/ tellende van de Maendach/ tot op Woensdach/ soo dat ons de Weeck was van ses daghen. 1616. Novēb.

Als wp alsoo ons Schip quijt waren; warender eenighe van onse Maets/ die haer verhuerdē aldaer: maer onse Presidant, met sijnen Bzoeder Daniel le Maire ende de Schipper van Eendracht met noch thien man werden gheset op het Schip Amsterdam, dat nae het Vaderlant wilde. Maer Aris Claesson, ende Claes Pietersen Stierman, met andere thien van onse Maets/ werden bestelt op het Schip Zeelant: en ginghen tsepl van Bantam, den vijfthienden December. Decēb.

Den 31. overleedt dese werelt de couragieuse en bzome Jongelinck/ (aheweest hebbende onse Presidant) Iaques le Maire, wiens lust en dilegentie treffelick heeft ghebleecken de gantsche repse/ om die met groote eere upt te voeren/ en te volbzengen.

Den 1. Januarij hadden wp een Noozt-Westen Wint/ met stozm/ en dzeven sonder Sepl/ maer siende noch het Schip Zeelant. Ianuar.

Den 2. dito verlozē wp van ons dooz den stozm het Schip Zeelant, maer wp vondēt daer naer weder.

Den 23. saghen wp het Eylant Mauritius, en den vier en twintichsten quamē wp op de Reede aldaer/ en hebbenons water op het alderspoedichste ingenomen/ soo dat wp den dertichsten claer raeckteden.

Den 7. Meert: seylden wp boven de Capo de bonne Esperance, Martij.

daer

1617. Ianuar. daer wy seer over verblijt waren/ en setteden onse cours naer het Eylant S^t. Helena ghenaemt.

Aprilis. Den 1. Aprilis voor de middach/ saghen wy het Eylandt S^t. Helena, en daechs daer na/ settedent wy het onder het lant daer wy met vreucht vonden het Schip Zeelandt, dat verdwaelt was van ons / maer eenighe daghen voor ons daer ghearriveert.

Den 7. dito. Naer dat wy van alles ons wel versien hadden / ginghen wy beyde t'sepl / ende saghen den vijfthienden het Eylandt Ascension.

Den 24. werden twee Schepen gesien van de Maets/ op de hoochte van een graet be-Suyden de Linie / maer sy condense niet verkennen. 1617. Aprilis.

Den 25. seylden wy de vijfdemael onder de Linie Æquinoctiael, eñ den 29. verscheen ons de Noort-Sterre / die wy nu wel twintich Maenden ghemist hadden.

Den 2. Julij arriveerden wy met het Schip Amsterdam in Zeelandt. Hebbende dese moeyelicke en verdrietighe reyse volbracht/ in twee Jaren / en achthien daghen: nalatende onsen lieven en weerden vriendt den Presidẽt Iacques le Maire, die gheerne het eynde van dese laboreuse Reyse / ghesien hadde. Julij.

Hier eyndicht de Australische Navigatie van den *Presidẽt Iacques le Maire*.

Relatie

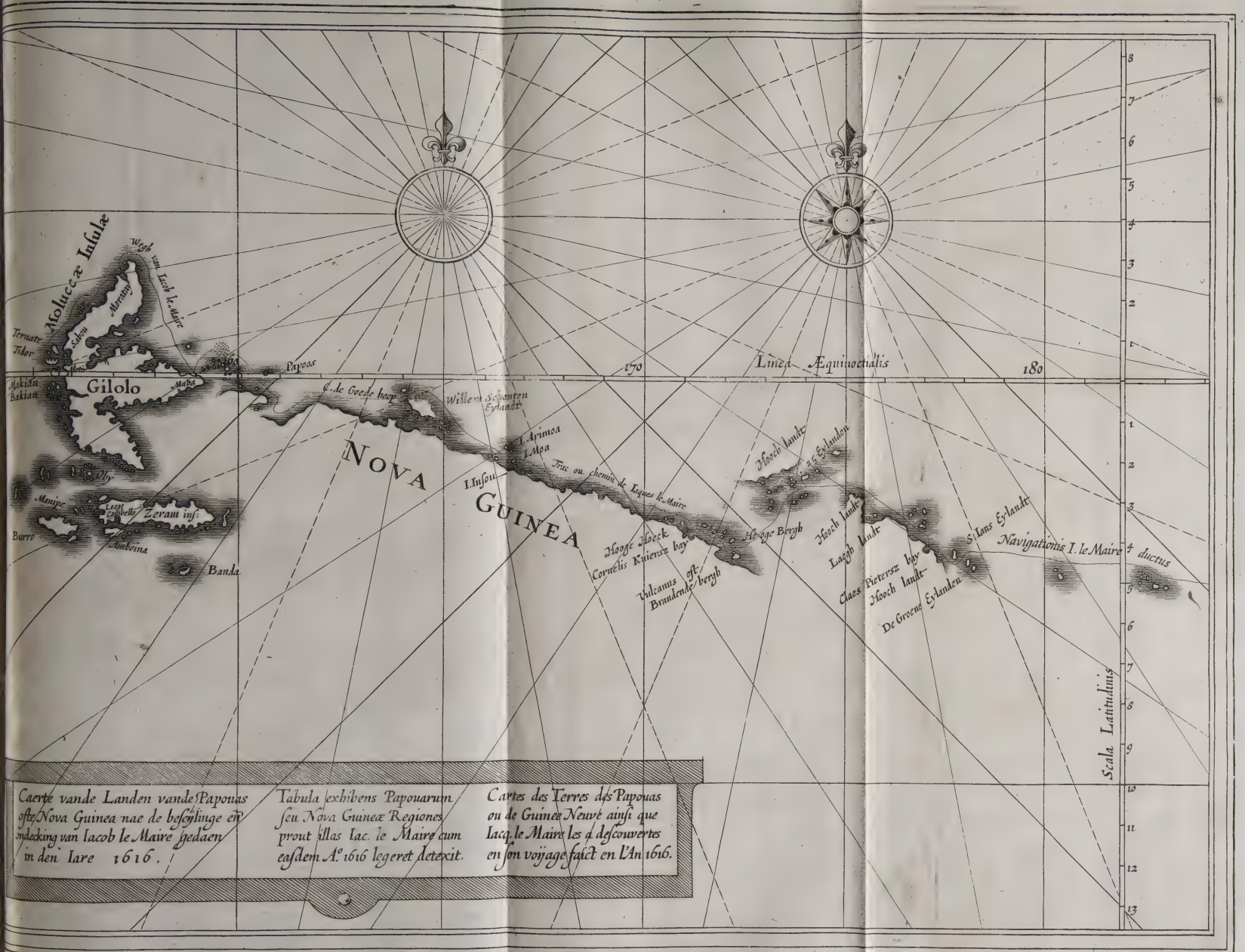

Caerte vande Landen vande Papouas ofte Nova Guinea nae de beseylinge en ondecking van Iacob le Maire gedaen in den Iare 1616.

Tabula exhibens Papouarum seu Nova Guineæ Regiones prout illas Iac. le Maire cum easdem A° 1616 legeret detexit.

Cartes des Terres des Papouas ou de Guinée Neuvé ainsi que Iacq. le Maire les a desconvertes en son voiyage faict en l'An 1616.

Fol. 72.

1617. Ianuar.

Aprilis.

RELATIE

Van de twee Caravellen / die den Coninck van Hispagnien / inde Maendt van October Anno 1618. van Lisbona heeft uyt-gesonden / om te ontdecken / ende besichtighen / het Fretum oft Passagie Le Maire in't Zuyden gheleghen / onder conduitte van Capiteyn Don Iuan de More, welcke twee Caravellen, wederom in Siville inde maent Augustus 1619. zijn gekeert / ende daer van den Coninck rapport van hun weder-varen hebben gedaen.

1618. DE Coninck van Hispanien hebbende verstaen de ontdeckinghe van het Fretum le Maire, door die vã Hollandt / om dat daer van de advijsen in Spaengien waren ghegheven / om daer van de volcomene verseeckerthept en bescheet te hebbẽ / heeft geordonneert dat van Lisbona souden toe-ghemaeckt worden 2. Caravellen / elc groot wesende ontrent van hondert last / met 60. Mannen op elcke Caravelle / en voorts wel versien met ghescheut / amonitie van Oorloghe / en Victuyes voor ontrent twee Jaren / om het selfde Fretum oft passagie te soecken / en te besichtighen / hebbende daer toe ghekreghen uyt dese Landen eenige Hollantsche Stier-lieden / en onder anderen een Ian de Witte van Amsterdam. En dien volghende soo zijn inde maent van Octob. Anno 1618. de voorschreven Caravellen / onder het bewint en commandement van de voorschreven Capitano Don Iuan de More van Lissebona gheseylt / en is den voorschreven De More expresselic belast / dat hy op alles wel soude letten / en goede opmerckinghe nemen / van de voorschreven passagien / en insonderheyt oft daer middel soude zijn om die te vluytẽ / met eenige Forten en Casteelen / op het Landt te maken / op welcke fondament en dit te vernemen / die voorschreven Caravellen alleen zijn uyt ghereedet / alsoo de Coninck seckerlick wilde / en wel gheinformeert was door rapport van eenige Hollandtsche Stier-lieden / dat aen de vindinghe van de passagie niet en was te twijffelen. 1618.

Dies niet tegenstaende den Coninck daer mede niet gheconteenteert zijnde / om alle particularitept en seckerheydt te weten / op het beslupt van de voorschreven passagie / heeft even-wel de voorschreven

1618. Caravellen derwaerts ghesonden/ de welcke voorspoedichlick zijn gearriveert in Rio de Genero, aen de kuste van Brasilien, al-waer sy zijn verversicht/ van water/ en sulcks meer als sy van noode hadden/ende van daer zijn sy voorts geseplt nae het Fretum-oft Passagie/ ende zijn komen te verhallen/ een wepnich beoosten de Strate van Magellanes, al waer ontrent het Landt komende een groote Bay hebben bevonden up waerts aen/ in't Landt loopende/en om te besichtighen zijn sy die inghevaren/ ghevende die de naem van S. Ieorge. En hebben daer aen Lant gheweest/ en Volck ghevonden/ seer groote Lupden/ een hooft langer als de grootste Lupden/ die men hier te Lande vint/die haer alle vrientschap bewesen/ sonder pets te misdoen. De Capitano Don Iuan de More, handelde in de voorschreven Bay/ met de Indianen, en verkreegh voor eenich out Yser/eenich Gout/ ende onder andere een stuck gouts wesende anderhalf voet lanc van de Swarten/ maer hoe wichtich het was hebben de Hollantsche Stier-lieden niet connen weten/alsso het de Capitano secreet helt:hebben oock niet konnen vernemen of het selfde Gout daer was gevallen of wel elders/ mits de Capitano den handel alleen dreef.

Wt de voorschreven Bay schepende/zijn de Caravellen gevaren/ oostelick aen het Landt verholgende/ en 'tselfde in't gesicht houdende/ om alsoo die passagie dies te beter te vinden/en t'ontdecken/en zijn alsoo seplende voor de passagie gekomen/ hebbende het selfde passage/ of Fretum le Maire, soo bevonden/ als de Bewint-hebbers vande Australsche Compaignie, haer caerte dies aengaende hebben upt gheghéven: alleen different daer-inne/ datse rapporteren dat het Fretum niet soo breet en wijt en is/ als het hier onder is gheteeckent/ dan in de lenghde van seven Mijlen staen sy sulcks toe/ ende al-hoe-wel dat sy het Fretum hadden ghevonden/ en terstont konden door seplen: soo heeft de Capitano Don Iuan de More; volgende de last hem door den Coningh ghegheven/ het selfde Fretum door-by ghevaren/ vervolghende het Landt aen d'Oost-zijde gheleghen/en gesepit Oost en Oost ten Zupden aen/ tot ontrent de lenghte oft Longitude van dertich Spaensche mijlen/ om te besichtighen/oft daer noch een andere passagie oft door-tochten waren/om in de Nieuwe Zupd-zee te komen/ maer ghéen ghevonden/ dan alleen vast ghesloten Landt: Judicerende ende oordeelende daer door/ dat het vaste Landt oostelick is loopende/ en streckende naer de Capo de bonne Esperance: waer door de twee Caravellen wederomme ghekeert zijn/ toch met difficultept alsoo de wint niet wel dienen en wilde naer het Fretum, 'tselfde seer lichtelijck passerende/ in minder dan eenen dach/ ende hem bevindende in de voorschreven Zupd-zee/ soo heeft de Capitano volghende den last hem ghegheven/ het voorschreven Lant leggende beoosten het voorschreven Fretum, dat wy inde Hollandtsche Caerte genoemt hebben Staten Landt, ook ontrent de dertich mijlen besepit/ om te sien hoe het Lant strect/ en hebben bevonden dat het Lant daer veel breeder was/als aen de passagie/sonder eenige doortochten/ noch openinge te vinden/maer wel door-gaens/een hooch/ stepl/en klipachtich Lant/ soo van buyten als van binnen/ dat is aen beyde zijden als Noorweghen.

De voorschreven Caravellen keerende wederom Westelijck nae het Fretum le Maire, zijn het selfde door by gesepit/ naer dat sy noch in een Bay hadden gheweest/ gheleghen op een hoeck vande selve passagie/ aen de Zupd-zee: daer sy mede volc hebben

1618.

1522. November, in twintich dagen quamen sy inde Zuyd-zee/ ende namen haren cours nae 'tNoorden, met groot torment/ tot den achthienden December, datse de hoochte hadden van 32½. graden/ende ginghen van daer met goeden windt haren cours Noort-west / en West-noort-west/ tot aen de Linie/ den vier-en twintichsten December hadden sy de hoochte van ses-en-twintich graden besuyden de Linie / hebbende meer als dertich dagen genavigeert sonder Landt te sien: In't laetste ontdeckten sy twee kleyne Eylandekens / die onbewoont waren/ daer niet ten besten was/ diese noemden Desventuradas, Guido seght datse drie maenden en twintich daghen seylden sonder Landt te sien. Anno 1522. den sesten September is het Schip Victoria in Sevilla gekomen/ of in Spaengien ghearriveert: hebbende op de reyse gheweest 3. jaren/ ses-en-twintich daghen. 1522.

Voyagie vande Schepen van de Bisschop van Plasence.

DON IVTIERES CARVAIAL.

DE tweede Vlote nae de Straet van Magellanes, is gheweest toegherust van de Bisschop van Plasence: zijnde in't ghetal van vier Schepen / uyt Spaengien t'zeyl ghegaen/ nae de Straete/ om die te passeeren/ om te gaen na de Molucques, also de voorschreven Bisschop daer toe licentie hadde ghekreghen van de Keyser / met een seer voorspoedighe windt zijn sy ghekomen aen de Straet vã Magellanes, alwaer komende/ ende wesende in-ghevaren twintich mijlen / kreghen een stercken westelijcken wint / soo dat drie Schepen teghen het Landt dreven/ aen de Zuyd-zijde / en geraecten geheel in stucken/ ende het vierde Schip dreef wederomme te rugghe te Zee/twelck als de stroom gepasseert was / keerden wederom in de Strate / soeckende sijn Compaignie/en vont veel Volcks vande gebleven Schepen aen Lant/gaende langhs de strande / maer de schepen waren tegen het Lant vergaen: het Volck dat aen Landt was / riepen tot de ghene die in't Schip waren / maer de Capiteyn considererende de kleynheyt van sijn Schip/ ende de weynige Victualie / voor so veel Volck/wilde by haer aen Lant niet gaen / maer vervorderde sijn reyse en passeerde de Straet/ en om dat hy alleen was/ resolveerde hy niet nae de Molucques te seylen/dan setten sijnen cours naer de kusten van Peru, en de stadt Lima / aldaer aenkomende is het Schip daer blijven leggen tot op desen dach/tot een memorie: De Mast daer van settende voor het Paleys/'tVolck van d'andere drie schepen die inde straet waren ghebleven tot het ghetal van twee hondert en vijftich Menschen/ waer af de Capiteyn genaemt was Quiros, zijnde nieuwers ghehoort oft vernomen / tot op den dach van huyden / wesende ontrent veertich Jaren gheleden.

De

De derde Voyagie na de Straet *Magellanes*, doch langhs de Zuydt-zee.

DE derde seylagie is gheweest om die langhes de Zuyd-zijde te ontdeckē/ door Oxze vā DonGarçia de Mendoza, Gouverneur van Chili, derwaerts sendende twee Schepen / met een Capiteyn Ladrillero, welcke Capiteyn de selve Strate langhs die zijde gevonden en ghepasseert heeft / maer en dorst hem niet verstouten / de Strate of de Enghte upt-waerts aen te loopen/ maer is soo haest als hy de Noordt-Zee verkent hadde/ wederom te rugghe ghekeert / door het verbolghen en quaet weder/ om dies-wille dat de Winter daer al begonnen was / en waren naer sijn segghen de baren van de Noort-zee hem gemoetende/ seer verheven ende ontstelt / en gantsch wit schuymende van verbolghenthept.

De vierde Voyagie van Don *Fray Garcia, Iofre de Loaysa. Anno 1525.* upt-ghesonden / met ses Schepen van Keyser Caerle, om voorder t'ontdecken.

1525. IN Iulio gingen sy van S. Lucar, ververschten int Eylandt van S. Mattheus, seylende van daer den 3. November, saghen sy den vierden December, Brasil op 20. graden: hadden van 14. tot 18. Ianuarij veel storm/ in't incomen van de Straet verlozen sy een Schip/ by Capo Virgine, en quamen den 18. dito in de Straet / weder raeckten den sy daer upt/ met verleghen weder/ en suckelden in Rio S. Alephonso, ende in Rio en Porto S. Cruz, daer eenige abuysen en disorderen waren onder't Volck / ghetaeckten den 8. April weder in de Straet: Primo Iunij quamense in de Zuyt-zee/ vindende aen weder-zijdē van de mont van de Strate seer veel Eylanden op 48. graden: hadden 52. daghen in de Strate door-gevaren/ en verlozen haer Patache. Den vijfden dach dat sy upt de Straet liepen/ kreghen sy een harde storm daer de Schepen van een ghetaeckten / en verlozen de Capitana, die sy nopt meer saghen / duerde alsoo vier oft vijf daghen/ datse ghеen seyl mochten voeren / kreghen veel waters in / vervolghden haer reyse naer de Molucques, en quamen aen in Mindanao: Sy vonden aen de Straet Magellanes aen de custen veel Walvisschen op de strandt/ die daer ghetaeckten door storm en tempeest/ ende de verbolghen Zee op smijt/ twelc een teecken is van veel quaet weder / en hooch bloepent Water/ vonden ock in Rio de Cruz, l'Aspiden van veelderley aert/ en steenen

die

die Bloedt ſtempen / met veel raritepten / vonden daer oock ſeer veel ſchoone ende wel-ruyckent Houdt / en ſeer veel groene wildt Caneel: doch goet om t'eten: Segghen mede / dat d'een en d'ander zijde van de Straet bewoont is.

Voyagie / van Sir Franciſco *Draeck* nae de *Magellaenſche Straet.* Anno 1577.

1577. DEn 15. November ſeylde hy upt Pleymouth, door contrarie wint quam weder in / den 13. December ſeylde hy voor de tweede mael upt / met vijf Schepen groot en kleyn. Den 25. quamen ſy by Cabo Cantjen in Barbarien, den 27. quamen ſy aen't Eylant Mogador, daer ſy hun Pynaſſe op ſetteden / ſeylden voort den 30. Decemb.

1578. Den 17. Ianuarij Anno 1578. quamen ſy aen Capo Blanco, in een Haven / en ſchepden van daer den 22. Ianuarij, en den 27. by Iſla de Majo: den 29. quamen ſy in S. Iago, en namen het Schip van Mino de Sylva, en namen hem mede / om dat hy een goet Piloot was / ginghen van hier naer het Eylandt Brava, en vulden eenighe Vaten met verſch Water / namen haren cours van hier naer Braſilien, hebbende ontrent de Linie drie weken ſtilte / quamen 't lant van Braſil te ſien den eerſten April, op de hoochte van 33. graden / ſonder eens Lant te ſien / oft verſch water te nemen / haren cours verbolghende / tot Rio de la Plata, daer ſy in ſeylden op 53. 54. vadem / ende ſchepteden verſch Water upt de Riviere neffens Scheeps boort / voort ſeylden van hier / ende deden haren cours voortaen op tot op 39. graden: alwaer ſy't ſetteden by ſommighe Clippen / ligghende voor een Bay / op de welcke veel Robbē waren / en verlieten een Schip of twee dat ſy verbranden / alles daer uptnemende / ende verbolghende haren cours met d'ander vier Schepen / en quamen den 20. Iunij in Baya des las Iſlas, oft Porto S. Iulian op 49. graden / laghen hier 27. daghen / ververſchende haer: Den 17. Auguſti, ginghen ſy van hier t'ſeyl / liepen langhs de kuſte henen / tot ontrent 1½. mijle weechs van het Landt af / want het is daer al ſchoon en ſuyver / van 20. tot 25. Vadem diepte / en waren vier oft vijf daghen onder wegen tot den mont vande Strate / de wint contrarie zijnde / vertoefden eenighe daghen / eer ſy daer in liepen / en begoſten in te gaen met een Ooſt Noort Ooſte wint den 21. Auguſti, den 24. begonnen ſy de ſtraet innewaerts aen te loopen / en quamen dien dach aen het Robben Eylant: binnen in de Straet weſende / liepen daer door nae haren wil / ſonder eenich oberlaſt van weder of wint / den 6. September, quamen ſy inde Tuyt-zee / alwaer ſy veel quaet weder hadde / en malkanderen verloren / ten eynde van welcke ſy haer cours deden Noortweſt / en Noorden de kuſte langhs / ververſchende aen ſommighe Eylanden / van daer haer cours nemende met zuyde winden / langhs de wal / quamen nae

Chili, ontrent S. Iago. Den 17. Februarij 1579. quamen ſy voor Aquapulco, in Nova Eſpagna, van daer t'ſeyl gaende / quamen op 43. graden / alwaer ſy de locht ſo kout vonden / dat ſy haer qualijck konden verwarmen / van daer quamen ſy op 38. graden / in een goede Baye / ghenaemt Nova Albion, in America gheleghen. Den 13. October, quamen ſy aen eenighe Eylanden / gheleghen acht graden be-noorden de Linie: Den 14. November quamen ſy inde Molucques, en arriveerden in Engelant den 3. November 1580. en waren uyt gheweeſt twee Jaren / 10½. Maenden. Staet te noteren dat ſy in ſeven Maenden ende vier Daghen ſeylden van Enghelandt in de Straet: en door de Straet in 16. Daghen. Ock dat M. Iohn Winter van de Compaignie van Draeck, weſende met d'ander Schepen geſeylt door de Strate / en weſende in de wint / met quaet weder / is den 8. October van ſijn Compaignie ghedwaelt / loopende weder terugghe door de Straet / nemende ſijn cours naer Hups: en komt den 11. November weder uyt de Straet / in de Noort-zee / paſſerende de ſtraet weder in ſes en-twintich Daghen / en quam den tweedē Iunij Anno 1579. weder in Enghelandt, brenghende tijdinghe / hoe dat hy op 55. graden beſuyden de Straet was gheweeſt / ende aldaer van hen gheraeckt.

De Vice-Roy van Peru, vernemende dat Draeck het ſilver en gout uyt de Schepen nam / ſondt drie Schepen / met twee hondert vijftich Mannen / met Gheſchut om hem te ſoecken / en te vervolghen / dan hem niet vindende ontrent de Capo ſint Franc, ende vernemende dat hy niet was ontrent Panama, meynden ſy dat hy door de Straet weder was gheſeylt / daer over is de Vlote wederom ghevaren.

Voyagie van Pedro Sarmiento, af-ghevaren van *Lima Anno 1579.* nae de Straete van Magellanes, om de ſelfde van de Zuydt-zijde te gaen recognoſceren.

1579. Anno 1579. ſo Draeck inde Zuyd-zee langs de kuſte vā Peru was gheweeſt rooven / komende door de Strate van Magellanes, ſoo heeft de Vice-Roy Don Franciſco de Toledo, omme daer inne te verſien / en kenniſſe vande ſaecke te hebben / twee goede Schepen toe-gheruſt / de welcke van't Callou de Lima, t'zeyl ginghen den 11. October: den eerſten Novemb. paſſeerdē ſy de Landen Deſventuradas, op 25½. graden. Het eerſte Landt dat ſy verkenden was op 49½. graden / alwaer ſy quamen met een voorſpoedighe reyſe / in min als dertich daghen: loopende zee-waert in om de Zuyde winden te ſchouwen: Alhier dan vonden ſy als in Archi-pelago veel Eylanden / en Sarmiento argueerde dat de Straet hier moſte weſen / tweleck ſy onderſochten / loopende in verſcheyden Baeyen / Inwijcken / en Canalen / klimmende op de hooghe ghebergten / en ontdeckten verſcheyden groote Inganghen / Rivieren / en Poorten / vonden niet als ghebrooken en gheſcheurde Landen / tellende

tuſſchen

1579. tusschen dit en vijftich graden/meer als 85. Eylanden / groot en kleyn/ liepen van hier weder zee-waert in/ alsoo sy gheen Straet konden vinden/en kreghen grooten stoxm ende onweder / soo dat de Schepen malkanderen verlozen/ en niet weder te sien quamen : t'sanderdaechs ghedurde noch het ghewelt van windt die dwars op de wal was/ en siende de openinge en het canael int Lant/ saghen dat het meer en meer innewaerts aen was streckende / schoon en diep : waer doox haer verseeckerende dat aldaer de Straet was/ bevonden aen de hoochte des Sons 51. graden: twelck de rechte hoochte is van de Straet aen de Noxtzijde : in de Zuydt-zee ondeckende dagelijcx seer veel Eylanden/Pooxten en Rivieren / daer van hy possessie nam voox den Coninck van Hispanien : Alle de plaetsen noemde hy met verscheyden namen : en vondt op seecker plaetse ghenaemt Porto Vermejo Oesters van de Zee/ daer-inne waren seer schoone Peerlen. Doende van hier voorts sijn Voyagie inde Strate / vernam hy van de Inwoonders dat Draeck aldaer ghepasseert was/ en verspiedende een gelegenthept aen de engte van de Straet/ om die te stuyten/ en met Foxteressen te bewaren/passeerden voorder/en hebben veel communicatien/ met d'Inwoonders ende Gigantes ghehadt van de Straet: volghens dat-men in Argensola lesen mach: zijnde alsoo met goet weder en sonder eenighe zwarichept de Strate heel doox geloopen/ komende aen de Noxdt-zee uyt / en nam van daer sijn cours na Capo Verde, en van daer met sijn Schip na Hispanien : alwaer hy reysde nae het Hof/ daer hem sijn Majesteyt grootelijcks begaefde / en dede op sijn verloet een groote Vloot toerusten/ onder Diego Flores de Baldez om de Straet te fortificeeren.

Nu keerende tot de Vice-Admirael/ die doox't onweder verstreecken was/ deden haer uyterste beste Zeewaert in te looprn / maer om dat de wint dwars op de wal / en seer gheweldich was waeyende / meynden sy voox ghewis dat sy vergaen souden hebben/ en op de wal gheraeckt (alsoo het onweder drie dagen lanck duerde) maer 'tghebiel ganesch contrarie / want bevonden dat het lant meer en meer inwaerts/ ende Ostwaerder aen was wijckende / het onweder ghedaen zijnde/ bevonden haer op 56. graden / en waren noch verre van Lant / seer verwondert zijnde. Hackuyt schrijft datse in dese navigatie oock waren op 58. graden ghesepit / vindende be-zuyden de Straet veel Eylanden/ als oock een ander Straet/ dewelcke Acosta oock affirmeert / segghende van een ander Mont / of Inkomste gelegen op meerder hoochte/ doox oorsaecke van een seker groot Eylant gelegen aen de Zuyt-mont van de Straet aen de Zuyt-zijde / Gent la Campana. Van hier seylde de Vice-Admirael de kuste langhs nae Chili, en van daer nae Lima in Peru.

Anno 1581. is doox de Coninck van Hispanien (soo op't versoeck en persuasie van Sarmiento, als doox dien den roep was/datter in Enghelant wederom Schepen nae Magellanes werden toe-ghemaeckt) na de Strate ghesonden Don Diego Flores de Baldez, met 23. seylen / ende 2500. Mannen / daer by een nieuwen Gouverneur nae Chili met vijf hondert Soldaten uyt Nederlandt: inde Schepen ladende veel materialen om een foxtresse te maken in de engte vande straet/volgende den raedt / ende het advijs / van Sarmiento die met dese Schepen oock ginck/ met-nemende seer veel Ammonitie met veel Volcks/ Mannen en Vrouwen / om de Straet te populeeren / ende een Colonie te maecken / daer over dat dese Sar-

miento ſoude zijn Gouverneur / ſy waren Jaer en Dach eer dat ſy in de Straet quamen / hiberende twee ofte drie reys in Rio de Genero, en andere plaetſen / door koude weder-om keerende / en eenighe Schepen verdroncken met veel Volcks.

Voyagie van Thomas Candiſch, naer de Straet *Magellanes*.

1587. DEn 21. Iulij, is van Pleymuyen t'ſeyl gegaē met 2. Schepen van tſeventich ende dertich Laſt / met een Jacht van twintich Laſt: Den eerſten Auguſti quamen ſy in't gheſichte van Forte Ventura. Den neghenden Auguſti quamen ſy in Capo Blanco. Den 26. dito quamen ſy in Sierra Liona, aldaer ververſteden / en tardeerden ſy 15. daghen: Den 10. September voeren ſy van Iſle Verde, of Madragumba, nae Braſil. Primo November hadden ſy Capo Frio in Braſil, ſy ververſteden in't Eylandt S. Sebaſtiaen twintich daghen: weder ginghen ſy den 23. November t'ſeyl / den 17. December quamen ſy in Porto deſire. Anno 1587. den 3. Ianuarij quamen ſy aen Capo de Virgines. Den ſeſten Ianuarij quamen ſy in de Straet / en quamen by de Spaengiaerts in Porto Famine, en laghen een Maent ſtil. Inde Straete waren ſy belet door ſtorm en onweder tot de 24. Februarij, doen quamen ſy inde Zupt-zee: Tſinde in ſeven Weecken door de Straet ghekomen / en kreghen op neghen-en-veertich ende een half graden / vijf en veertich Leguas van 't Lant een zwaren ſtorm / upt den Noorden / verlieſende een Schip upt het geſichte dat in groot perijckel was: Den vijfthienden Meert quamen ſy onder het Eylandt ſint Maria. Den vierden November quamen ſy aen het Lant van Califormias op 23½. graden. Den veerthienden Ianuarij 1588. quamen ſy inde Philippines. Den eerſten Martij, quamen ſy in een Haven bezuyden Iava Major. Den vijfden September quamen ſy weder in Enghelandt, op de reys gheweeſt zijnde vijf en twintich Maenden vijfthien Daghen: En waren thien Maenden achthien Daghen vande Straet tot inde Manillas: ende waren van Pleymouth tot in de Straet van Magellanes vijf Maenden ſeſthien Daghen.

De

De tweede ende laetste Reyse van *Candisch* naer de *Magellanes*, ende Zuydt-Zee / met drie groote Schepen en twee Barcken.

1591. DEn 26. Augusti seylden sy van Pleymuyē: Den 29. November quamen sy by de baye van Salvador, op de kust vā Brasil, twaelf leguas aen dese zijde Capo Frio, daer sy van stilte belopē wierden / ghedurende tot den tweeden December, Op dien tijt namen sy een kleyne Barcke/komende uyt de Riviere de la Plata: met Suycker en Negros. De Schipper vant Barcxjen brocht haer aen een Eylant Plazentia, dertich leguas West van Capo Frio, daer arriveerden sy den 5. December, sy door-sochten en plonderden ses oft seuē Hupsen bewoont van Portugesen. Den 11. dito seylden sy van daer: en den 14. quamen sy aen S. Sebastiaen, van waer sy vertrocken om in te nemen het stedeken van de Santos: Den 15. dito Slavonts anckerden sy aen de Barre van Santos, en sy quamen s'anderdaechs smorghens tot de plaetse: namen het Stedeken in / en kregen daer veel ververschinghe met ghewelt / nemende de Inwoonders gevanghen/ sluytende die inde Kerck. Dē 22. Ianuarij Anno 1592 vertrocken sy van de plaetse: en brandeden S. Vincent tot de gront af: Den 24. dito ginghen sy t'seyl en setteden haren cours naer de Straet. Den 7. Februarij hadden sy een groote stormt. Den 8. dito was de Vloote ghescapareert/door de furie van tempeest. De Capitepn resolveerde te gaen na Porto desire, op 48. graden. Den 16. Martij quam by haer de Pynasse / hoopteden dat de Generael daer komen soude / om dat hy sijn eerste reyse daer goede ververschinghe ghenomen hadde. Den 6. dito quamen sy met twee Schepen in Porto desire. Den 16. dito quam by dē hoop de Pynasse. Den 18. quamen sy alle-gader by een/ maer een barcke was weder te rugghe gheleert naer Enghelandt. Den 20. dito vertrocken sy van daer naer de Straet. Den 8. April quamen sy aen de Straet/ hebbende onder weghen gheleden veel groote stormen. Den 14. passeerden sy door de eerste Enghte. Den 16. passeerden sy de tweede nauwte / wesende thien leguas van de eerste. Den 18. dobbleerden sy Capo Frouward: leggende op drie-en-vijfticb en een half graden. Den 21. waren sy ghenootsaect door de furie van het weder te loopen in een smal gat 4. leguas vande Capo aen de Zuyt-zijde/ daer sy bleven tot den vijfthienden May, in welcke tijt sy leden extreme koude / en storm / met ghedurighe sneeu/ en honger/ leefden by Wolfselen/Water en Krupt van de Zee/ daer door veel van haer stierben. Capitepn Candisch wel wetende dat de koude en sneeu niet langhe dueren konden/ hadde geerne voort geweest/dan meest de Compaignie/en t'Volck wilden dat men een ander reys soude aenvanghen / of weder nae Brasil loopen / maer sijn resolutie was te gaen nae Capo de bonne Esperance, door dien datter van alles ghebreck was/ ende veel ellende waren supporterende: Hy wert ter contrarie ghepersuadeert te gaen naer Brasil: soo dat sy den 15. May 1592.

1592. weder t'seyl gingen: Den achtthienden warense upt de Straet: Den twintichsten dito / wesende ontrent Porto Desire, inde nacht ginck de Generael een andere kours soo sy meynden / daer doo2 sy van hem verdwaelden / en alsoo sy hem sanderdaechs niet en saghen / waren sy van meeninghe dat hy gegaen was naer Porto Desire, vindende aen de Zupdt-zijde van de Porto een Put met versch Water. Den sesten Augusti haer Generael niet vernemende / seylden naer't Pinguijns-Eylant, leggende beneden Porto Desire, van daer setteden sy haer kours weder nae de Straet. Den neghenden dito hadden sy groote stozm / soo dat sy haer seylen mosten in neme. Den veerthienden waren sy onder eenige Eylanden te voozen nopt ontdeckt / legghende 15. leguas van't Lant / Oost aen de Nooz der sy van de Straet / op de welcke sy souden ghebleven hebben / en vergaen / soo de stozm niet en hadde ghecesseert / dan de windt Oostelijck loopende / settede sy haer kours na de Straet: Den achtthienden dito quamen sy by de Capo, met een seer dicke mist / den selven nacht anckerden sy thien leguas van de Capo. Den neghenthienden passeerde sy de eerste engte. De tweede enghte den 21. dobbleerden de Capo Frouward. Den 22. dito anckerden sy in een diepe Canael / of Arm / daer sy veel Wilden saghen: niet teghenstaende de extreme koude / liepen dese Lupden naeckt / en leven in Bosschen ende Wildernissen / als Satyzs / sy zijn upt-nemende sterck / ende wierpen nae haer met steenen / van vier of vijf pont / een onghelooffelijcke distantie. Den vier-en-twintichsten seylden sy van daer / en quamen 's daeghs daer nae in Nooz d wester Raeck / oft Canael na de Zupdzee. Den 25. anckerden sy veerthien leguas van de Zupd-zee / willende in die plaetse haer Generael verwachten / alsoo het daer maer drie leguas 1592.
hzeet en was / en hy niet en konde passeeren sonder gesien te wozden. Hier wesende en lijdende groote koude / en de Victualie op gaende / vonden sy goet te gaē na de Zupdzee / aen't Eylandt S. Maria, in een ghetempert Climaet / om verversch inghe te hebben / ende aldaer den Generael te verwachten / om dat hy nootwendich aen dit Eylant moste komen: soo vertrocken sy den derthienden September, en quamē dien dach in't ghesichte van de Zupdtzee: Den veerthienden werden sy wederomme te rugghe ghedzeven / en quamen in een Arm oft Inganck drie mijlen inde straet / sy settedent van hier weder voozts / en wesende acht ofte thien leguas van't Landt / quam de wint seer furieuselijck van West-Nooz d-West / sy mosten wederom naer de Straet te rugghe / daer sy weder op de selfde plaetse anckerden. Den tweeden October, gheraeckten sy weder in de Zupdtzee / vzy van alle Landen. De volghende nacht begonst de windt weder seer te wapen van West-nooz d-West / soo langhs soo meer toe-nemende / soo dat sy niet wisten wat kours sy nemen souden / dooz dien sy dooz ghebzeck van Ancker Touwen haer in de Straet niet en dozsten weder begheven. Den vierden ende vijfden October, ende soo voozts / nam de stozm al aen / soo dat sy inde upterste ellende waren: ende kreghen veel Waters in / maer den elfden October, saghen sy de Capo Desirado in by van haer twee mijlen: wesende seer verleghen om die te doubleeren / dooz dien sy anders aen't Lant mosten dzijven / geraeckende te met het naer het Lant toe / op een halfmijl van strant gaf haer Godt dat sy de Capo doubleerden / daer by langhs voo2 over seylende / tot een Scheeps lengte of wepnich meer: daer van liepen sy in-waerts de Straet met sulcken furie van wint

wint/ stroom/ en baren/ dat sy seylden vijf-en-twintich leguas in ses uren tijts/ en wederom quamē in een Slop ten ancker/ en soo weder aen Pinguijns Eylandt: wesende den 25. October. Den sevē-en-twintichsten dito/ waren sy weder in de Noortzee vyy van de Straet. Den dertichsten October waren sy beneden Porto Desire, aen de Pinguijns Eylanden, loopende in't Porto om te
1593. ververschen: Anno 1593. den dertichsten Ianuarij, quamen sy aen Isla Plazentia aen de kuste van Brasil: en den elfden Iunij in Enghelandt, uptgheweest zijnde een-en-twintich en een half Maenden.

'Tis ook waerachtich dat Anno 1595. upt Enghelandt ghevaren is Capitepn Haukens, die ghekomen is met het Schip door de Strate van Magellanes, daer zijnde/ heeft een seer groote storm ghehadt/ en is met kracht van windē zuydwaerts aen gheloopen tot op 56. graden/ sonder eenich vast Landt ghevonden te hebben/ maer wel eenighe Eylanden/ onder de welcke hy wel 45. daghen navigeerde.

Voyagie nae de Straet van *Magellanes*, van vijf Schepen van *Iaques Mahu*, ende *Symon* de *Cordes*, Anno 1598. van Rotterdam gheseplt.

598. En 27. Iunij upt Goereesche gat sijn sy t'sepl gegaen met vijf Schepen (sy quamen laet eer sy aen de linie quamē/ om die sonder contrarie wint te passeeren: wesende ontrent den lesten October, eer dat sy op 1°. graden bevonden de Linie waren: wesende stijf vier Maenden/ welcken tijdt sy meest met onnoodighe exploicten doorbrachten/ als volghen sal) nu met een Noort Ooste Wint/ upt Goeree t'sepl ghegaen sijnde ende onder Engelant comende zijn/ door contrarie wint in Dupns gheset/ tot den vijfthienden Iulij, wederom t'sepl gaende hadden eerst den tienden Augusti de hoochte van Capo S. Vincent, den neghenthienden dito sijn sy verballen op de Custe van Barbarijen, verre buyten haer gissinghe/ van hier hebben sy haer cours gheset nae het Eylandt van Capo Verde, ende cregen den laetsten Augusti het Eylant S. Iago int gesichte/ daerse gheerne eenighe Barque of ververschinge becomen hadden/ dan creghen niet. Primo Septembris quamen sy onder Isla de Majo, alhier gheen Water noch ververschinghe becomende/ ginghen sy s'anderdaechs t'sepl nae S. Iago, al waer sy een oft twee Schepen aenghehaelt hebben/ van haer versoeckende voor ghelt/ met vruntschap eenighe ververschinghe/ maer niet dan vyy-ghenienten tot antwoort crijgende/ hebben sy met ghewelt een plaets aen lant inghenomen/ daer naer weder met vruntschap versoeckende ververschinghe/ waster niet ten besten als Crupt en Loot/ soo dat sy met ghewelt verwaterden/ oock door de ongheso nde Locht/ werde

aldaer

1598. aldaer het volck sieck. Den sesten Septembris ginghen zy weder onder seyl. Den thienden dito verlieten zy het Eylant/ den elfsten syn zy in Isla brana gheromen / en daer hebbense met groote moeyte eenich versch Water becomen / al waer zy ock niet als vyantschap en vonden: zijn den vijfthienden Septembris weder t'seyl ghegaen / met een Noozt-Oosten Wint/ cours settende Supt-Oost: Den vierentwintichsten dito / is de Generael gheslozven: op dato; bevonden zy haer heel dicht by lant / op ses en twintich Vademen waters: soo dat zy den vijf en twintichsten dito ozdze stelden op hunne cours / van hier af begon het Scheurbuyck dapper in de Vloot te regneeren. Den neghen en twintichsten dito hebben zy haer reys neerstich vervolcht / haren cours settende Supt-West ten Supden / ende Supt-Supt-West tot den vierden October, doen liepen zy West Supt-West: en den sesten dito wederom Oost Supt-Oost aen. Den acht en twintichsten hebben zy een ghemeene Biddach ghehouden / wesende op de hoochte van 13½. graden / besupden de Linie. Den tweeden Novembris dooz de sieckte van't volck werde gheraetsaem gevonden eenich lant aen te soecken / om te verversschen/ soo dat zy haer cours naer Annobon hebben geset Noozt-Oost aen/ en werden terstont het Lant ghewaer / veel buyten gillinghe: zy meenden hondert/en hondert twintich en meer Mylen van de Walle te wesen/quamen op de hoochte van dzie graden be-supden / aen de Custe van Manicongo, en zy liepen van hier te lande nae de Caep lopo Gonsalves, ende de Cust van Guinea, al om verversschinghe te becomen/ die niet veel en was / nochtans met het weynighe quamen de siecken meest wederom op de been / maer dooz de quade en ongesonde Locht die daer is / weder invallende / hebben 1598.
raetsaem ghevonden den neghensten Decembris van daer t'seyl te gaen nae Annobon: en den selfthienden nae middach hebben zy't onder het Eylant gheset/al daer het Dozp innemende / en met ghewelt ververssche/ doch soo is dooz de ongesonde Locht weder veel met heete Coozts/ en andere Sieckten bevangen: het Scheurbuyck was ghenesen / maer t'ghetal der siecken was niet minder: Den tweeden Ianuarij Anno 1599. met een Supt-Supt-Oosten wint syn zy van Annabon t'seyl ghegaen/nae de Straet Maghellanes, haer cours settende Supt-West. Den twee en twintichsten op 8½. graden / saghen zy Ascencion, den laetsten creghen zy de Sonne boven t'hoofd / en dooz varende / waren zy op 20½. graden/ de Abrolhos passerende / met een Noozt-Oosten Wint / haer cours Supt-West ten Supden. Den neghensten Maert vonden zy haer op 41½. graden. Den dzie en twintichsten dito hadden zy twee oft dzie daghen groote Mist. Den acht en twintichsten dito de hoochte van 50½. graden / wierpen gront op tsestich Vadem. Den neghen en twintichsten dito de hoochte van vijftich graden/hadden tachtentich Vadem gront / en een gheweldighen stozm West Noozt-West. Den dertichsten en eenendertichsten dito / met een Noozdt-Noozt-Westen Wint/ liepen zy West Noozt-West aen/ en hadden op seven en tsestich/en tachtentich Vademen al goede Sandgront. Den eersten April, saghen zy 't lant Noozt-West van haer leggen/ hooch lant/en wierpen gront op ses en dertich Vadem. Den sesten April quamen zy in de Straet/ met een Supden Wint / wesende nu neghen Maenden en negen daghen / dat zy upt het Vaderlandt gheseylt waren/ en stijf dzie Maenden dat zy upt Annabon gheseylt waren. 1598. 1599. 1599.

1598. waren. Nu alsoo dese tijt de Winter seer hart aen / quam hadden sy verscheyden fortupnen en teghenspoet / doozt t'quaet weder / twelck dooz de coude / reghen en hongher het volck seer verswackte. Sy hadden in dese tijt int voozste van April vijf oft ses daghen goede Oost en Noozt Oostе Winden / in welcke tijdt sy de Straet souden connen passeeren / maer dooz de ververschinghe vant volck / Water en Hout haelen / als oock t'opsetten van een Sloepe / verslupmden sy den wint volcomelijck te ghebruycken / ghelijck sy behoozden / hebbende van den seventsten tot den twintichsten Aprilis, redelicke goede wint om te passeren / den wint daer naer veranderende van den Suyden / en Supt-Westen / en als sy wilden passeeren conden niet / alsoo de May-Maent daer in de Winter is / met seer veel quaet weder ghenootsaeckt zijnde / in de Straet te verwinteren tot den drie en twintichsten Augusti, sy laghen in de groene Bape met groote armoede / op dito ginghen sy weder t'sepl / alte-met weder eens anckerende / tot datse den tweeden Septembris, met een Oost Supt-Oostе Wint t'sepl ginghen / ende den derden snachts de Straet uptgesepit / comende met mop weder in de Supt-Zee / hebbende nu ontrent ses Maenden in de Straet gheweest. Den vijfden en sesten ginghen sy noch al met een Noozt-Oosten Wint / West ten Noozden aen. De ses Schepen / waer onder de Sloepe was / noch al by den anderen wesende / tot op den sevenden September, begon het een Top-sepl te wapen / doch noch gheen stozm / soo dat de Zee die daer seer haest ontstelt ende verhefte: sulcx dat de twee Schepen / die Liefde ende de Trouwe, daer de Weert, ende de Cordes waren / op de Lije mosten werpen / om haer boots in te setten: Ondertusschen de Weert volcht den Admirael / die vooz upt was / ter wijlen over quam het Jacht genaemt de blijde Bootschap, die loefwaert vant t'Geloove was / een ongheluck / t'welck een beginsel vande verstroyinghe vande Vloote was / dat sijn Boug-spriet / en voozstenghe over boozt viel / in perijckel mede van de Focke-mast te verliesen dooz het gheweldich stampen vande Zee / waer dooz hy alle de Seylen innemende / een schoot heeft gheschjoten om hulpe. Het welck Capiteyn de Weert siende heeftet oock op de Lije ghewozpen / en sijn Seylen inghenomen om by hem te laten dzijven: als oock dede de Trouwe: Ondertusschen haddet den Admirael laten voozts staen / doch de Liefde by de anderen comende / nam mede sijn Seylen in: soo dat hier de vier Schepen / van de vijf by een waren: Cozts daer naer isser een dicken Mist ghevallen / soo dat sy malcanderen niet sien en conden: doch soo bleven sy den heelen dach soo by den anderen dzijvende / ondertusschen was de Jacht besich om sijn Masten te repareren: alsoo dat de drie Schepen des anderdaechs den achtsten September het Jacht met de Sloepe / de Postillon misten / want sy met hun 3. Schepen dooz de groote en swaerte meer nederwaerts gedzeven waren: sy dzeven dien dach noch by eē / tot s'anderdaechs smozghens dat de Vice-Admirael de Liefde (want het niet gheraden was langher alsoo dzijvende den goeden Wint te verslupmen) een teecken dede van sepl te maecken / hopende de twee Jachten vooz upt te vinden: ghelijck sy oock twee oft drie uren daer naer t'sepl gaende te loefwaert van hun int ghesichte creghen / die sy met blijtschap inghewacht hebben: hopende den Admirael mede te vinden. Cordes en de Weert leenden elck haer Timmerman aen't Jacht / om wederom

1598.

1598. ten Boech-Spriet te rechten tot haren groote schade en ongherief/ want sy die tsedert niet weder en saghen: overmits sy s'anderdaechs den thienden Septembris de wint creghen upt den Noordt-Westen/ waer door sy het wenden / en Supt-West aenliepen: alsoo de Zee door de Wint haer dapper weder begon te verheffen / heeft de Jacht teghens den avont sijn Seylen wederom inghenomen/ als oock de Vice-Admirael dede / voor upt sijnde / twelck t'Gheloove en Trouwe siende / lietent mede drijven/ doch alsoot nu doncker nacht was/ hadden de Jacht ende de Vice-Admirael sepl ghemaeckt / sonder eenich teecken te doen / inmers soo veel dese twee nacomende Schepen sien ofte hooren mochten: alsoo bleef de Trouwe by het Gheloof, hopende dat de Liefde ghewaer woordende / dat sy niet ghevolcht werde/ mede opt drijven stellen soude / Hier-en-tusschen hiel de Stoorm even dapper aen: licht ghewoorden sijnde en saeghen gheen sepl: t'welck voor dese twee achter ghebleven Capiteynen een bitter verdriet was: maeckte derhalven Capiteyn de Weert een clein seyltsen/ ende nae Capiteyn Cordes loopende / om met hem te beslupten/ dat sy op malcanderen wat souden passen / en sonder weder teecken gheen Sepl te minderen/ noch meerderen: hebben sy daer mede wederom sepl ghemaeckt/ hopende haer ghesellschap te achterhalen / of ter bestender plaetse te vinden. Dien dach twelck was den sesthienden Septembris, en de Wint ten naesten by wesende / en daechs daer naer met een Supden/ en Supden ten Westen wint / noch al den selven cours houdende / vervallen op 54. graden be-suyden den Mont van de Straet. Ten selfden daghe sterf de Schipper van de Weert, en voer alsoo in groote droefheydt / met Capiteyn de Cordes voort: Den selfden dach liep de Wint Supt Oost ten Oosten / soo dat sy nu Noorden ten Westen aenvoeren/ en des anderen daechs den Wint Supt-Supt-West loopende/doen Noort-Noort-Oost aen. Doch den neghenthienden weder Noorden ten Westen waepende/ hieldent ten naesten by. Ten selven daghe begon het met een Noort-Noort-Oste Wint soo hart te waepen / en soo vreselick te stormen / dat sy meest sonder Seylen drijven moesten / in grooten noot van omghewoorpen / of de sijde ingheslaghen te worden / crijghende veel Waters in / in sulcker voeghen voeren dese twee Schepen vier en twintich daghen / in de Supt-Zee / meest drijvende sonder / oft met wepnich Seyls/ overmits de gheweldighe en ghedueighe Stormen: malcanderen somtijts des morghens missende/ doch altijdts weder vindende/ mits sy op malcanderen wat beter ghelet hebben. Sy creghen den vijf en twintichsten Septembris weder een harde stoorm upt den Noorden / soo dat sy't weder lieten drijven / doch daechs daer naer clein sepl maeckende / liepen met een Westen Wint Noort-West aen / en vervielen die nacht be-Noorden de Straet op't Landt: sonder dat sy het selfde door de donckerheyt ghesien hadden: oock gheen gissinghe daer op ghemaeckt hebbende / mits sy hun daer noch wel 20. mijlen af gisten / en waren heel verbaest/ haer op de leegher Wal bevindende / met soo veel Wints / dat sy de Mars-Seylen niet conden voeren / onder-tusschen werden sy het Lant kennende / want sy haer drie Mijlen boven de Straet bevonden / en door den Westen wint gheen middel sijnde om van Lant af te comen / besloten t'samen de Straet wederom te kiesen / om een

1598. goede

1598. goede Reede te vinden / bequaem weder en wint verwachtende: om de Vloot te volgen die twee Maenden in het Eylandt S. Maria soude wachten: zijn alsoo voor de wint weder naer de Straet toegheloopen / met de Focke lancks het lant seylende / mits de Windt uyt den Noordt-Noordt Westen seer felelijck waeyde: liepen Supt-Oost ten Suyden aen / en quamen teghens den avont by den Suydthoeck van de Straet / tunewaerts loopende / om een Reede of Baye te soecken: zy bevonden dat zy aen een seecker Baye teghens de nacht willende byhouden door den stroom in een nacht wel ses oft seven Mijlen te Strate-waert in ghedreven waren / en quamen in een Baye / verwachtende bequaemheydt om van hier wederom inde Zee te loopen: zy hadden hier eenighe daghen tamelick weder / hoe wel de wint Westelick waeyende was tot den laetsten September. Den eersten October hadden zy een groote stormwint / uyt den Noordt-Westen ten Noorden / dat zy voor dese Anckers legghen mosten / het weder daer naer wat stillende / hoopten altijt dat de Somer beter weder soude inbrenghen / maer werden seer ghebabuleert / ende hadden noch in twee Maenden daer naer nauw eenen dach / om haer Seylen te drooghen / den veerthienden hadden zy wederom geweldigen storm uyt den Noordt-Westen / en hadden daghelijcks den eenen storm op den anderen / met gheweldighe Buyen over het ghebercht vallende / dat haer gheen Touwen mochten houden. Somma zy versleten hier neghen Maenden tijts / inde Straet / sonder oyt t'Seyl van de Reede te hebben / om hare tijt / en alle avantagie waer te nemen / de Wint meest West Noordt-West waeyende / als oock den derden November met groote Storm. Den achtsten December overviel haer sulcken storm als zy oyt ghehoort hebben / t'water hem tot de stenghe toe verheffende / eens een luttel tijts de wint van den Oosten en Noordt-Oost hebbende / waren zy onder seyl / en gheraeckten de Weert en Cordes eick op een verscheyden plaetse ten ancker / door de contrarie Wint / soo dat zy nae den elfden December malcanderen niet meer en saeghen / maer de Weert gheraeckte door de Noordt-Weste Winden en stormen / noch meer Straetwaerts in / tot dat hy Olivier ontmoete den seventhienden December, int midden van de Straet / den twintichsten dito / met een Supt-Oostse wint met den anderen t'seyl gaende / quam terstont de wint wederom West Noordt-West. Somma also de Weerts Schip heel vuyl / en in twee Jaren niet schoon ghemaeckt en was / conde niet seylen / noch Olivier volghen / door dien hy soo niet laveeren en conde / is derhalven van Olivier verlaten: De Weert hadde voorts in de Straet vele Fortuynen / en swaricheden / verhallende van d'een inconvenient in het ander / tot dat hy buyten hope zijnde / van hy Cordes te comen / of hy de Vloote / niet teghenstaende de groote diligentie die hy dede / heeft door noots halven en per faulte van eenighe Noordt Oostse / en Oostse Wint / en door ghebreck van alles / de Straet moeten verlaten / en nae huys keeren: uyt de Straet seylende den een en twintichsten Februarij: nae dat zy daer in neghen Maenden hadden ghesweruit / den vier en twintichsten Martij quam hy op de Cust van Guinea, en midden Iunio quam hy int Goereese gat: naer dat hy uyt gheweest hadde ontrent vijf en twintich Maenden. 1598.

Cordes met het Schip de Trouwe, gheraeckte wederom in de Supt-Zee / en quam in Chili, sonder

1598. der sijn Compaignie te vinden/ comende aldaer om ververschinghe/ nam een Stedeken oft Fort in van de Spaenaerden/ en plunderde het volckjen van Chili, hy gaf de ghevangene Chilesen die Slaven ware vrij/ waerom de Inwoonders hem tot Conincx wilden op-werpen. Van hier gheloopen lanck de Cust/ van Peru, willende sijn ghesellschap volghen/ nam verschepden Schepen op de Custe van Peru, en van daer quam hy in de Molucques, In Tidore daer de Portugeesen met verraet hem het Schip afhendich maeckten/ en den Schipper Swarte Theun naer Malacca ghevanghen ghevoert.

De Jacht van Dirck Gerrits diese ghehouden hadde/ en den vijfthienden September met de Liefde, van die twee Schepen te weten de VVeerts, ende Cordes waren afghedwaelt: soo sy s'anderdaechs ghewaer wierden/ dat het in de wint was/ en de VVeert den seventhienden op 54. be-suyden de straet verviel: en den neghenthienden eenen gheweldighen Noordt-Weste wint waeyende/ datse vier en twintich daghen lanck meest sonder seyl dreven/ onderwijlen dicmaels West en Noordt-West synde/ soo dat de VVeert de Straet ghenootsaeckt was wederom in te loopen/ door alle dese contrarie Winden ist apparent dat Dirck Gerritsz die ghebreck aen sijn Boech-Spriet/ en Fockemast hadde/ soo verre Suytwaerts is ghedreven/ namelick op vier en tsestich graden be-suyden de Straet op die hoochte wesende/ sach int Suyden leggen heel hooch Berchachtich landt/ vol Sneeus/ als het Landt van Noorweghen/ heel wit bedeckt/ en streecktede hem als of het nae de Eylanden van Salomon wilde loopen/ van hier is hy nae Chili gheloopen/ ende het Eylant van S^t. Maria musende/ al waer hy sijn ghesellschap meynde te vinden/ is inde Haven van S. Iago, te Val Paraysó aengheromen/ en gheen vrientschap vindende/ machteloos synde/ is in de handen van sijn vyanden moeten vallen. 1598.

De Vice-Admirael de Liefde, daer Schipper op was Iacob Quack, en Commis Melchior vã Santvoort, die met het Jacht als voorschreven seyl maeckte/ van d'ander 2. Schepen t'Gheloove en Trouwe verstaecken/ is apparent mede zuyt aen gedreven gheweest/ daer naer nochtans is hy mede in Chili gheraeckt/ aencomende int Eylandt S^t. Maria om sijn gesellschap dat daer bestemt was te wachten/ synde nae alle apparentie van t'Jacht afgheraeckt/ t'welck als voorschreven is nae S. Maria oock ginck: seylende elck in een verschepden plaets: soo dat de Liefde was aen het punt van Lanapie, aen het vaste lant om eenighe ververschinghe te crijghen/ maer alsoo hem aldaer 23. Man door de Indianen doot ghesmeten worden/ is van daer ghesepit nar Iapan met het Schip de Hope d'Admirael t'samẽ/ wesende aêt Eylant Maria in Iapan wel ontfangen/ zijn daer ghebleven.

De Hoope d'Amirael wesende door de Straet in de Suyt-Zee en alleen voor upt seylende/ wert van sijn ghesellschap niet ghevolcht/ soo door het quaet weder/ als het ongheluck van t'Jacht/ en ander accidenten/ soo dat hy alleen ghebleven is: wesende oock onderworpen den generalen harden stoorm van Noort Noort-West/ende West/ghedreven werdende ten Suyden in 54. dagen/ synde doen ter tijt seer cout/ op t'leste redelicke wint wederom crijgende/ vervolchde sijn repse na de Cust van Peru, verliesende dan d'een dan d'ander/ quam op de Custe van Chili op ses en veertich graden/ daer het bestempt was malcanderen te wachten dertich daghen/ achtervolghende twelcke soo bleef hy hier legghen acht en twintich daghen/

ghen / ververſchende / vindende het volck van't lant goet van natuere: hier ſettede hy de Sloep op: Van hier quam hy tot de Mont van Baldivia, door ſtercke Wint / en liep daer niet in / maer nae la Mocha, daer hy s'anderdaechs vondt het Schip de Liefde, van de Vloote: en ſoo ſtelden sy haer cours nae 't Eylandt S^a. Maria, daer aen't vaſte Lant drie en twintich van haer volck doot ghellaghen werden van de Indianen: en ginghen t'ſaemen hun cours van S^a. Maria naer Iapan, daer d'Admirael / en Vice-Admirael t'ſamen arriveerden.

Voyagie / van Olivier van Noort: ghedaen *Anno 1598.* met 4. Schepen door twee hondert 48. Mannen.

1598. En 13 September: uyt het Goereſe gat geſeylt / den 9. October vervielen op de Cuſte / benoordē Capo blanco, in perijckel op't lant te ſeylen. Den 18. dito / op elf graden quam de Wint contrarie / uyt den Suyt-Weſten / den derden November, was de Wint noch Suydelick / en hadden van den elfſten October altijdt Weſt en Suyde Winden / daer mede ghelaveert tot dat sy vervielen op't Lant van Guinea op drie graden vier Minuten. Den elfſten December, quamen sy onder Iſle de Prin-
1599. cipe: Anno 1599. den eerſten Ianuarij ſaghen sy Annabon, op dato hebben sy haer cours gheſet nae Rio Ianero, den twaelfden dito begonnen sy veel ſieck Volck in de Vloote te crijghen: den derden Februarij ſaghen sy Braſil, op twintich graden. Den neghenſten dito quamen sy in Rio Ianero om ververſchinghe / dan werden met ghewelt van landt ghehouden. Den ſeſthienden quaemen sy aen twee onbekende Eylandekens / daer sy veel Palmites en Noſſelen vonden: Den twee en twintichſten dito: quamen aent Eylant Sint Sebaſtiaen, daer ververſcht hebbende / zijn gheſeylt nae t'Eylandt S. Helena, dan het is haer ghemiſt: Den dertichſten dito ſaeghen sy weder Braſilien op twintich graden. Den tweeden Iunij ſaghen sy t'Eylandt S. Clara, daer sy nootwendich moſten landen / (hebbende maer acht of thien geſonde Mannen) om te ververſchen van de Palmiten en ſuere Pruymen: sy verbranden hier het Schip d'Eendracht: den dertichſten quamen sy weder aen tot S. Sebaſtiaen: Den twintichſten September quamen sy in Porto deſire: ververſchende met Voghelen / Robben, Pinguijns, en Eyeren / daer mede sy ſeer ghecterckt / en meeſt op de been comende / hebben sy de Schepen ſchoon ghemaeckt: en zijn op den dertichſten October weder in Zee gheraeckt / den vierden November quamen sy aen de Capo Virgines, en vonden daer het water wel ſeven Vadem op en neder vloeyen. Den vijfften November ſeylden sy in Straet / nae dat sy veerthien Maenden / tot hier toe hadden t'ſoeck ghemaeckt / en wel hondert Man verloozen: Den vier en twintichſten dito quamen sy heel
1599.

1598. in de Straet / nae dat zy die tot vijf maels inghezeylt hadden / en elcke reyse door contrarie Wint en stroom uytghedreven waern / door de West-zijde van de Straet vonden zy Sebalt de Weert, die wel twintich Mijlen door de Straet was ghezweest / en wederom most keeren : De Weert was seer verwondert over de vertichevdt / en gladdichevt van Oliviers Gasten / die seer dispoost waren / door dien zy over al ververschten / en overvloet van alles gehadt hadden / de Maets van de Weerdt ter contrarien seer magher en slap zijnde. Olivier is met de Weert savonts onder zeyl ghegaen / dan door de onbezeyltheydt / en onghemanierthevt van de VVeerts Schip / niet connende de Capo Mauritio boven zeylen / of laveren / most te rugghe blijven. Olivier voort aen passerende / vont seer variable Stroom / en Ebbe / en Vloet. Den neghen en twintichsten Februarij, quam hy in de Supt Zee / nae dat hy in de Straet wel hondert-mael zeyl ghemaeckt hadde / en was ontrent vier Maenden in de Straet / daer hy seer qualick / en met veel moeyte door quam. Hy vondt veel cleyne Eylanden by Capo Desirado, lancks de Cust van Chili, legghende den twaelfden Meert door Noort Noort-Weste storm op zes en veertich graden / verloor hy zijn Vice-Admirael uyt het ghezichte. Den een en twintichsten dito quam hy aen la Mocha, daer tamelick ververschende. Den vijfthienden September, quam hy in de Straet Manille, wezende 61. Maenden / dat hy uyt de Straet Magellanes was ghezeylt / Anno
1601. 1601. den neghenden Februarij zeylde hy uyt de Straet Balaboam. Den vijf en twintichsten Aprilis vernam hy t'Lant van Capo de bona Esperanza. Den vijf en twintichsten Augusti arriveerde hy in de Maes / met een Schip / twaelf daghen min als drie Jaer uytgheweest hebbende. 1601.

Nota. Sir *Fransoys Draeck*, zeylde den zesten September uyt de Straet / in de Supt-Zee / den zevenden dito een graet longitude wesende van de Mont van de Straet / creech sulcke storm / dat hy wel twee hondert leguas Supt-waerts van de Mont van de Straet dreef / al waer hy quam op vijfthien graden en meer : in de Haven van een seecker Eylant ten ancker / van waer de Wint van den Supden comende / zettede zijn cours heel Noort-waert tot op 55. graden / aen sommighe onbewoonde Eylanden / daer hy versch Water en sommighe trachtighe Crupden vant / en loopende een wepnich vorder / quam hy aen een Baye / daer vont hy naeckte Mannen en Vrouwen / varende in haer Canoen / van d'een Eylant aen d'ander om voetzel / en zy handelden met hen zulcx als zy hadden / bindende aldaer veel ghevoghelte : bevont mede dat daer / ende ook aen d'uytterste Eylanden de Sonne opt minste acht graden aen Tropicus Capricorni zijnde / den Nacht maer schaers twee uren lanck was / mercktende daer by als de Sonne in Capricorno comt / dat daer gantsch gheen nacht is / Draeck wederom hebbende becomen de hoochte van de Straet / nam zijn cours Noortwaerts / en quam den 29. November in la Mocha op acht en dertich graden : als hy gheloopen hadde van t'Supden van de Straet achterom / tot de hoochte van de Noortzijde van de Straet / sonder landt te sien :

VOCABVLAER:
Oft Tale van d'Eylanden
Salomonis.

Een.	Tacij, oft Taci.
Twee.	Loua, of loa.
Drie.	Tolou.
Vier.	Fa: daer is 4. D'fa.
Vijf.	Lima.
Ses.	Houw.
Thien.	Ougefoula.
Comt aē hoort.	Nutifoy.
Gaet weeh.	Fanou.
Vechten/ slaen.	Backela.
Een Vrouwe.	Herri.
Een Vercken.	VVacka.
Hoen of kieckē	Omo.
De wint.	Augin.
Vilch.	Ica.
Een Vilchriet.	Eca.
Cocos noten.	Alieuw.
Banannas.	VVafoudgy.
Obos of oubes-Wortel.	Oufij, Oubi.
Geeft my mijn obos.	Toma may oufi.
Sieck.	Mataij.
Jonghe Cocos.	D'mauta.
Coralen.	Lickafoa, of acachoa
Een Spijcker.	Hakoubea.
Yser.	Hequij.
Vilhouck.	Matau.
Overste.	Latou.
Aen lant.	Ajouta, of ajouda.
Goet yser.	Moaij.
Jaa.	Da of ijto.
Weeh: door.	Alick-wi.
Eē Wortel soo genaemt/ Rietachtich' gemerkt op die bast.	Acoua.

Tale van het Cocos-Eylant.

Sonne.	La.
Mane.	Massina.
Steerren.	Fittou.
Ooghen.	Matta.
Oozen.	Talinga.
Tonghe.	Alello.
Lippen.	Lamotou.
Wangen.	Calafou.
Strot of Keel.	Oua.
Borsten.	Chou.
Therte.	Fatta.
Mont.	Coloij.
Neus.	Esou.
Baert.	Talaffa.
Tanden.	Nyfo of lyfo.
Thapt van't Hooft.	Ouroucq;, ourou.
Beenen.	VVaaij.
Handt en vingers.	Fatinga. lima.
Nagelen.	Maij ninia.
Bupck.	Tinay.
Rugghe.	Toua.
schouders.	Touauma.
De billen.	Mouri.
Eē jongē.	Tama.
Dochter.	Toubou.
Vrouwe.	Farri.
Slaapen.	Mooij.
Danssen.	Pipi.
Een Huys of Hutte.	Fare.
Steen.	Fattou.
Boom.	Talie, of talici.
Hout.	Lachaai.
Yser.	Hackoumea.
Coralen.	Casoa.
Een Schip.	Wacha.
Vercken.	Pouacca.
Een Haen.	Moa.
Water.	VVaij.
Eē Hinne.	Oufa.
Reghen.	Oua.
Een Bijl of Hamer.	Tocki gelsij.

Aerde.	Kille.
Koper.	Tatto.
Sit-stoel.	Noffoa.
Een Panneken.	Chienga.
Elpenbeen.	Tatta.
Supden.	Maſſele.
Steecken met een Wes.	Tuamo.
Een kleedt.	Cafou.
Een Watjen.	D'fau.
Cocos-olie.	D'lolo.
Een Bergh.	Maoucha.
Wech-leplen.	Foulau.
Eet/ okt/ eet-op.	Tacki, nacki.
Haal-op.	Foudij.
Banannas.	Fouti.
Obes-wortelen.	Oufi.
Water.	VVaij.
Olie.	Lolo.
Kees.	Poulaca.
Een Scheer.	Epouri.
Een vinger-rinck.	Mamma.
Een Trommel.	Naffa.
Een Roer.	Leaij tiſmoghel neluij.
Een Bedel.	Waijſogi.
Een Wes.	Faſſi.
Bzant-ſpiegeltjen	Leſſi iloa.
Cocos-bladers.	Aes Ciſaro.
Cocos-water.	Wacki.
Supcker.	Lolo.
Bast van Cocos.	Pourou.
Een ſeker vzucht.	Falaſola.
Paerlemoeder.	Tiffa, of Teffa.
Een Belle.	Taula.
Caneel.	Kaij.
Een Touwetje.	VVaffauw.
Het Vper.	Oumou.
Een/	Taci,
Twee/	Loua,
Dzie/	Tolou.
Vier/	Fa,
Vijf/	Lima,
Ses/	Houno.
Seven/	Fitou.
Acht/	VValou,
Neghen/	Ywou.
Thien.	Ongefoula.
Sy konden niet hoogher als thien tellen / wy leerden haer tot hondert tellen / met haer tellinghe.	
Elf/	Ongefoula taci.
Twaelf.	Ongefoula loua.

Dit/ of/ Hier.	Equi.
Jonck.	Manta.
Laet het my lie.	Matta may.
Daer is niet.	Neay, of Eay.
Neen.	Eai.
Jae.	Yio, of Yjouw.
Duyve.	Loupe.
Daer is niet meer.	Eeuw.
Sanck.	Adoua.
Een teecken vã willekom en adieu.	Lolle.
Haer pickeerſel op't lijf.	Tetau.
Gzillen in't danſen.	Mon.
Een Beeſt met hoozнen.	Nifo.
Supcker.	Lolo.
Kleyn Obos.	Talo.
Van Pampier gheſchilderde kleetjens.	Keaſiva.
Een Os met hoozens.	VVagga, wagga bou.
Een wozтel die ſy kauwen / en haer dzanc af maecken.	Acava : Atova, Cava.
Een Schip.	VVachã.
De namen van twee Oſtagiers/ weſende Edelliede.	Tamay: en Foſa.
Tou/ van bast/ daer ſy haer kleetjes mede binden om't Lijf.	Caffa.
Arm-ringhen.	Tauwa pou.
Vingher.	Fatinga,
Een groe frupt ſappich.	Lolou.

Oits

Ons Bzoot.	Masi.
Lever.	Adde.
Verckës lever.	Adde puacca.
De Coninck.	Ariki.
Latou, of latau.	Overste.

Tale oft spraecke van de Custe van Guinea nova.

De Coninck.	Latieuw.
Cocos-Noten.	Lamas.
Een Hinne.	Coocq.
Een Vercken.	Tembor.
Bannanas.	Tachouner.
Hoenders Eyeren.	Pasima Coo.
Water.	Dan oft Daan.
Visch.	Hissou.
Crabbekens.	Corre cor.
Betel of Syuybladen.	Nomboug Po.
Pinangh.	Bou.
Kalck.	Camban.
Olie.	Poom.
Cralen.	Poutai.
Yser.	Herees.
Een Mes.	Coot.
Rottang.	Bouo.
T'hooft.	Ea.
Neuse.	Nissou.
Oozen.	Talingan.
Tanden.	Ysang.
Vooz-hoofd.	Possou Arongh.
Hayz.	Nihouge.
Hant.	Limangh.
Voeten.	Kekeijn.
Bozsten.	Sousou.
Armen.	Pong liman.
Tonghe.	Hermangh.
Lippen.	Tabaing vouling.
Schouders.	Haliyug.
Bupck.	Balang.
Rugghe.	Baheing.
Dingher.	Cateling liman.
Billen.	Poutong.
Slapen.	Heim.
Baert	Incam besser.
Eten.	Nam Nam.
Dzincken.	Anda.
Rakë of Wägë.	Paring.
Strot of Kele.	Con Con Hägh.
Riet.	Daan.
Een Stoel.	Sou.
Steenen.	Coore.
Vuyz.	Eef.
Lant: aen lant.	Behoul.
Vishouck.	laoul.
Paerlemoeder.	Corron Täborin
Sonne.	Naas.
Mane.	Calangh.
Sterren.	Maemetia.
Knodse van hout.	Hereris.
Cisser of tartaruge	Foun.
De Ringen die zy dooz de Neuse dzagë/van been.	Iaoull.
Oliphants tant.	Tembrön bis.
Touwetjes / of Lyntjes.	Calcaloun.
De Zee.	Taas.
Houte Sweerden.	Seel.
Aerde / of roode Aerde.	Taar.
Sant.	Coon.
Reghen.	Ous.
Een slingher.	Gimmio Halla.
Een Spiets van hout.	Mareet.
Een Asiagaij.	Houvan.
De Veerë aë d'Asiegaij.	Tounsiet.
Menschen-bloet.	Daar aug.
Vercken's bloet.	Daar de rembos.
Mutsen / die zy dzaghen.	Nandikea.
Een Canoa.	Takoup.
Roepen of scheppë	Gemoe Haloes.
T'gheberchte.	Fasser.
Ten isset niet.	Capte andesingim ne aij.

1. Een.	1. Tika.
2. Twee.	2. Roa.
3. Dzie.	3. Tola.
4. Vier.	4. Fatta.
5. Vijf.	5. Lima of liman.
6. Ses.	6. Wamma.
7. Seven.	7. Fita.
8. Acht.	8. Wala.
9. Neghen.	9. Siwa.
10. Thien.	10. Sangafoula.

Een

Een Vrucht als eē cleyn Cuki.	Loongh.
Wachten.	Attingam.
Een naem van eē gebangen man.	Tarhar lieuw.
Ick en kent niet.	Kim kabbeling lougtee.

Spraecke vant Eylant Moyses.

Jaa.	Llu.
Onberept hout.	Sagu.
Broot.	Pouhonnori.
Schouders.	Carracerreram.
Boysten.	Sou sou.
Knien.	Pou hanking.
Ooghe.	Mattanga.
Laet sien.	Matta may.
Strot of kele.	Comieconnon.
Tonghe.	Caramme.
Baert.	Parre wourou.
Neuse.	Wansrugo.
Bananas.	Hiwoundi, Taboun.
T'sal hier comen terstont.	Kirrekir.
Vercken.	Cambour
Cocos.	Lamas.
Wy.	Tata.
Alep.	Warht of terstont.
1. Een/	1. Kaou,
2. Twee/	2. Roa,
3. Drie/	3. Tolou.
4. Vier/	4. Wati,
5. Visk/	5. Rima,
6. Ses/	6. Eno.
7. Seven/	7. Wijtsou.
8. Acht/	8. Ejalou,
9. Neghen/	9. Siwa.
10. Thien.	10. Sangapoulo.
Een Henne.	Mitoa.
Knodse.	Mtcoura.
Yser.	Masirim.

Spraecke van't Eylandt Moo, op twee graden: daer de Fitzen waren.

Cocos.	Lieu.
Bannannas.	Tandani.
Vercken.	Paro.
Water.	Nanou.
Gember.	Raaij.
Visch.	Ani.
Wes.	Koijma.
Hont.	Aroue.
Cralen.	Sassera.
Cam van Been.	Marmauw.
Spijcker of Yser.	Bee.
Broot.	Sagu.
Broot in Coecken ghebacken.	Soome.
Cleedsens van de Vrouwen.	Maije.
Armbanden.	Sabre.
Hant-boghe.	Partina.
Pijlen.	Bare.
Slapen.	Moune.
Visch schieten.	Tineanij.
Verckens-tant.	Sona.
Een vier-voetich Ghediert.	Pari-wou.
Sonne.	Arduio.
Visk.	Weer-faut.
Heel witte Vogel.	Mavi:kacketoua.
Een geele Voghel als Curruma.	Aou.
Witte Cocalen.	Sassera poute.
Niet/ niet / Neen/ neen.	Taop, Taop.
Wech van hier.	Hoijda.
Een seecker Eylandt.	Arti.

FINIS.

B622
H56An 1
1-bize

LAUDEO